This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

BOSTON MUSIC LIBRARY
ML 1556 H

Mus 5215.15.185

NAUMBURG BEQUEST

THE MUSIC LIBRARY
OF THE
HARVARD COLLEGE
LIBRARY

DATE DUE

GAYLORD			PRINTED IN U.S.A.

PŘÍSPĚVKY

K ŽIVOTOPISU A UMĚLECKÉ ČINNOSTI

MISTRA BEDŘICHA SMETANY.

NAPSAL

DR. KAREL TEIGE.

II.

DOPISY SMETANOVY.

KOMMENTOVANÝ VÝBOR ŠEDESÁTI ČTYŘ MISTROVÝCH DOPISŮ.

V PRAZE.

Nakladatel **FR. A. URBÁNEK**, český knihkupec.

vedle Národního divadla. — Prvý český závod hudební.

1896.

POPISY

SMETANOVY.

KOMMENTOVANÝ [illegible]

[illegible]

DR. KAREL [illegible]

[illegible]

V PRAZE

[illegible] DR. A. URBANEK, [illegible]

[illegible] vedle Narodního divadla. — Prvý český závod hudební

[illegible]

DOPISY
SMETANOVY.

KOMMENTOVANÝ VÝBOR

ŠEDESÁTI ČTYŘ MISTROVÝCH DOPISŮ

VYDAL

DR. KAREL TEIGE.

*

S podobiznou Smetanovou z r. 1857.

V PRAZE.
Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec
vedle Národního divadla. -- Prvý český závod hudební.
1896.

Mus 5215.15.125

HARVARD UNIVERSITY

MAY 31 1967

EDA KUHN LOEB MUSIC LIBRARY

Tisk a papír Alois Wiesnera v Praze.

PŘEDMLUVA.

Nemohu této druhé části „Příspěvků k životopisu a umělecké činnosti mistra B. *Smetany*“, obsahující výbor dopisů mistrových, předeslati vhodnější úvod nežli jsou významná slova, kterými prof. dr. O. Hostinský zahájil r. 1885. v hud. časop. „Dalibor“ prvý pokus s uveřejňováním dopisů *Smetanových*. Piše tam slovutný náš esthetik doslovně takto:

„Když před rokem stáli jsme kolem rakve *Smetanovy* u zejícího hrobu na Vyšehradě, každý z těch, jimž dopřáno bylo oceniti tohoto velkého umělce a jeho činnosť blahodárnou, mlčky zavazoval se upřímným slibem, že všemožně přičiní se o to, aby kruh ctitelů *Smetanových* stále vzrůstal a utvrzoval se v oněch ryzích idealech uměleckých, jichž horlivým apoštolem byl po celý život svůj tvůrce české hudby. Neboť kdokoliv zvěčnělého mistra jen poněkud blíže poznal co umělce i co člověka, zajisté přilnul k němu láskou tak nadšenou, kořil se mu v úctě tak hluboké, že nemohl ani míti přání vřelejšího, než aby jeho názor o *Smetanovi* rozšířil se celým obecenstvem, celým národem. A pravou, ba jedinou cestu k tomuto cíli každému ukazuje vlastní jeho zkušenosť: netřeba, než spatřiti věrný obraz mistrovy osobnosti i jeho umění, a všechny rušící předsudky nenáhle zmizí, netřeba než porozuměti náležitě uměleckým snahám jeho, a odpor proti nim utichne. Jen neznalosť osoby i věci, o niž běží, mohla způsobiti tolik nedorozumění, tolik křivd. Můžeme sice říci, že od oné doby, kdy „Dalibor“ zamítnut byl jakožto dílo nečeské prý a nehu-

debni, mnoho polepšilo se v životě našem hudebním, tak že „Libuše“ mohla vítězně proniknouti; avšak nesmíme také zamlčeti, že docíleno není ještě všeho, že valná část onoho velikého dluhu, jímž povinováni jsme *Smetanovi*, dosud je nesplacena.

O to, aby dokonale provedené skladby mistrovy samy umění jeho objevily v pravém světle a tak nejvýmluvněji tlumočily jeho ideální snažení, pečovati sluší našim ústavům uměleckým a hudebníkům výkonným. Tuto praktickou stránku však zde nemám právě na mysli, nýbrž jinou, arci sotva méně důležitou: činnosť literární, která tam, kde umělec a obecenstvo sbližiti se mají, oběma rovná cestu, onomu usnadňuje úspěch a zabezpečuje spravedlivé uznání, tomuto pak dopomáhá k pravému porozumění a tím zvyšuje umělecký požitek. Směrem takovým učiněn již nejeden utěšený pokrok, jenž pobádá opět k usilování dalšímu. A zejmena tento časopis odborný, jenž pěstování a hájení uměleckých ideálů *Smetanových* učinil podstatnou části svého programu, může dobré věci konati služby výborné. Proto s největší radostí uvítal jsem šťastnou myšlénku nynějšího pana redaktora, uveřejňovati v „Daliboru“ dopisy *Smetanovy*.

Neznám dosud všech dopisů těch, již nyní velice četných; avšak vím, že *Smetana* ve své korrespondenci propověděl mnoho, co obsahem svým jest netoliko velmi zajímavé, nýbrž i pro všechny časy poučné — nehledě arci k tomu, že dopisovatel sám nejlepší charakteristiku svou podává i po stránce umělecké i po stránce všeobecně lidské. Každý však list, i ten, jenž je čistě formální nebo příležitostní, podává alespoň nějaké určité životopisné datum, třeba méně důležité než jiná, ale proto přece vždy vítané, ba za jistých okolností snad i nezbytné pro budoucího biografa. A v tom právě spatřuji zásluhu platnou, poněvadž trvalou. Vždyť dnes — a to jest pevné moje přesvědčení — není ještě ani možno, ani na čase, vylíčiti ve formě obsáhlé biografie *Smetanovy* celý běh života jeho a to, co nerozlučně s ním je spojeno: rozvoj hudebního umění v Čechách za více než

padesát posledních let. Nyní prozatím nemůžeme činiti nic jiného, než snášeti co možná nejhojnější materiál k dílu takovému. Životopisný materiál nejcennější však poskytují vedle skladeb mistrových dozajista jeho dopisy; nenalezám proto vhodnějšího způsobu, jímž bych se súčastnil holdu, jejž kruh upřímných ctitelů *Smetanových* skládá zvěčnělému mistrovi v první výroční den jeho úmrtí, než ten, zahájiti uveřejňování korrespondence *Smetanovy* snažnou prosbou, aby podniknutí to podporoval každý, kdokoliv sebe menším příspěvkem sbírku tu obohatiti nebo doplniti může, jakož i vřelým přáním, aby tyto listy i dříve ještě, nežli se dočkají spracování biografického, pilně a nepředpojatě byly čítány v kruzích co možná nejširších!" —

V „Daliboru" roč. 1885.-87. uveřejněny byly tři serie (87) dopisů *Smetanových* a sice všechny po řadě, jak přístupny byly bez ohledu na větší neb menší důležitost obsahu. Naproti tomu jest sbírka tato pouze výborem z korrespondence *Smetanovy*, obsahující jen listy nejdůležitější a to z největší části dosud netištěné a zcela neznámé. Jen ty dopisy, jichž obsah jest příliš vážný a důležitý, takže opomenuty zde býti nemohly, ve výboru tomto podruhé již jsou otištěny. Dopisy otištěny jsou až na nejřídčí výjimky úplně a doslovně s opravami jen nejhrubších mluvnických omylů. Jen dva listy jsou neúplné a to: dopis LIV. poněvadž došel tak pozdě, že nutno jej bylo zařaditi do rozlomené již sazby a vynechána proto část druhé poloviny, málo důležitá a vedlejší, a pak dopis poslední LXIV., jehož část pro veřejnost se nehodí a který pojat do sbírky této jen jako ukázka z nejposlednějších listů Smetanových, v nichž postup mistrovy nemoci tak mocně a příznačně se zračí. Co se chyb tiskových týče opraveno budiž laskavě na str. 28. v datum dopisu V. rok 1858 v rok 1859, na str. 30. *an* v řádku 6. v *a* jakož i obě dvojitá *aa* v následujícím 8. řádku v jednoduché *a* a konečně u dopisů XXXI. a XXXIII. nadpisy „Velectěný pane!" ve slova „Velectěný příteli!"

Opakuje zde nejuctivější svůj dík všem příznivcům a přátelům za nejochotnější pomoc při sbírání veške-

rého materialu, děkuji tu zároveň i všem, kdož první dílek těchto „Příspěvků“ s tak netušenou laskavostí a tak shovívavým uznáním přijali. Bude úsilovnou mojí snahou, by i další svazky tohoto díla vzácné této přízně hodnými se staly.

V Praze, dne 12. srpna 1893.

K. TEIGE.

SMETANOVY DOPISY.

Friedrich Smetana

I. Dr. Frant. Lisztovi ve Výmaru.

Euer Wohlgeboren!

Im vollen Vertrauen auf Ihre weltbekannte Grossmuth und Güte, wage ich es, dieses kleine Geistesproduckt [1]) Ihnen zu widmen. Zwar sollte ich zuvor um die Erlaubniss dazu ansuchen; doch ungekannt, selbst im Kreise meiner Nächsten, konnte ich nur insofern diesen Schritt wagen, als die Composition selbst zeigen muss, ob sie Ihrer Annahme würdig ist, oder nicht. Doch erlauben mir zuvor, sagen zu dürfen, was mich bestimmt hat, Ihre Güte in Anspruch zu nehmen:

Von Kindheit an war ich den literarischen Studien gewidmet, und musste, trotz meinem Drange zur Tonkunst, dieselbe als blosse Erholung und Vergnügen betreiben; doch welch' einen Unterricht genoss ich darin! In meinem 17ten

---

I. Dr. Fr. Lisztovi. [1]) Byly to „Six Morceaux caractéristiques" op 1. Viz díl I. č 44. na str. 39., kdež také uvedena jest odpověď Lisztova na tento dopis. —

Lebensjahre wusste ich weder was cisis, deses ist, die Harmonielehre war mir ein völlig unbekanntes Feld, obwohl ich dessen ungeachtet dennoch componirte!?

Im 19ten Jahre brach ich die Fesseln, die mich an die Studien banden, und widmete mich mit allem Fleisse der Musik unter der Anleitung eines gründlichen Lehrers, des Jos. Proksch in Prag. Jetzt bin ich 24 Jahre alt und habe in allen Fächern der Musik die Studien soweit durchgemacht, und eine ziemliche Anzahl von Aufgaben geliefert, dass ich eine ziemliche Fertigkeit erlangte. Doch meine Unterrichtsstunden musste ich theuer bezahlen, und arm, hilflos, ohne Freunde, konnte ich erst heuer, nachdem ich mir durch öffentliches Auftreten[2]) und durch einige Anerken-

---

[2]) V Praze vystoupil poprvé Smetana veřejně dne 9. března r. 1845 ve čtvrté večerní zábavě Prokschova ústavu, kde hrál se slečnou Kolářovou (přišti choti svoji) čtyrruční rondo ze IV. Herzova koncertu op. 131. R. 1847 doprovázel na klavíru ve dvou zábavách téhož ústavu (14. a 27. března) sl. Claudiusovu a p. Vogla, v příští pak sezoně spoluúčinkoval již v rozsáhlé míře v abonentních koncertech Hoffmanových. V koncertu druhém (17. pros. 1847) hrál klavírní part v Onslovově sextettu (op 30), v koncertu čtvrtém (7. ledna 1848.) pak klavírní part všech tří čísel programu, jimiž byly: Kalkbrennerův septuor op. 32, Beethovenův kvintett op. 16. a Schubertovo trio op. 100. Pozoruhodná jsou slova, jež u příležitosti té napsal o Smetanovi hudební kritik „Bohemie“: „Insbesondere ist Hr. Smetana, ein Zögling des Herrn J. Proksch zu erwähnen, welcher den Pianopart ausgezeichnet

nung meiner geringen Anlagen einige Conditionen verschafft habe, nach langem Sparen einen Theil meiner rückständigen Schuld bezahlen. Doch wann werde ich die andere Hälfte bezahlen können?

Meine Conditionen bringen mir monathlich 12 fl. Cm., so dass ich gerade so viel habe, um nicht zu verhungern. Meine Compositionen kann ich nicht drucken lassen, weil ich darauf zahlen müsste, und leider so viel mir nicht ersparen kann. Auch, glaube ich, könnte ich, schwerlich vom Componiren leben. Die Protektionen, die ich gesucht, versprachen Alles; doch bis jetzt — that Niemand Etwas für mich. Ja, ich muss sagen, dass ich der Verzweiflung nahe war, als mir die Nachricht kam, dass meine Eltern so herabgesunken sind, dass sie beinahe — Bettler würden! O mein Herr! was hätte ich nicht Alles gethan, um ihnen zu helfen! — In meiner Noth,

---

spielte und sich als einen Pianisten von aus ebildeter Technik, Geschmack und gesundem Verständniss bewährte. Er spielte den schwierigen Part glänzend, vollkommen correct und zweckmässig durch, ohne ihn allenthalben zur Hauptsache zu machen, vielmehr wusste er nach Bedarf sich discret unterzuordnen". („Bohemia" č. 212. ze dne 19. pros. 1847.) — „In allen drei Stücken führte den Klavierpart, bei so umfangreichen Werken eine bedeutende Aufgabe, Hr. Smetana aus und zwar, abgesehen von der tüchtigen Technik, mit dem ruhigen und sicheren Verständnisse, das aller Ziererei los, lediglich auf ungeschminkte Wahrheit des Ausdruckes ausgeht, mit jener Solidität, die, allenthalben erfreulich, bei Kammermusik besonders angezeigt ist". („Boh." č. 8. ze dne 14. ledna 1848.)

ohne Aussicht auf Hilfe, ohne Freund, fuhr es wie ein Blitz durch meine Gedanken — der Nahme Liszt auf einem Musikstücke, das auf meinem Tische lag, bewog mich, Ihnen, dem Künstler ohne Gleichen, von dessen Grossmuth alle Welt redet, Alles zu vertrauen. Um meine schwachen Anlagen Ihnen vorzuführen, komponirte ich diese Charaktere als 1tes Opus, welches vielleicht —? in die Öffentlichkeit mich einführen soll! — Nun stehe ich vor Ihnen bittend, dieses Werk gütigst anzunehmen, und es drucken zu lassen! Ihr Nahme wird diesem Werke Eingang ins Publikum verschaffen, Ihr Nahme wird der Grund meines künftigen Glückes, meines ewigen Dankes seyn.! Darf ich dieses hoffen? Meine Ungeduld, meine Angst bis zu Ihrer Entscheidung kann ich nicht beschreiben, und ich bitte sehr, dieselbe nicht zu verschieben, und mich nicht den peinigenden Zweifeln zu überlassen!

Doch noch Eine Bitte wage ich: Meine jetzige Lage ist — schrecklich, Gott möge jeden Künstler vor solcher bewahren! — Doch sehr leicht könnte ich mir eine Existenz verschaffen, die mich zum Glücklichsten auf Erden machen würde, da ich im Stande wäre, den einzigen Wunsch zu erfüllen, den ich habe, nemlich: meine armen alten Eltern bis an ihr Ende pflegen zu können, wenn ich zu meinem Vorhaben eine Aushilfe hätte! Es besteht darin, eine Musikbildungs-Anstalt errichten zu können. Die

hier in Prag schon bestehende[3]) zählt gegen 100 Schüler, diejenige, die voriges Jahr ein — übrigens sehr gewöhnlicher — Musiker eröffnete[4]), binnen einem Jahre bereits auch schon über 80 Schüler, was den Unternehmern monathlich gegen 400 fl. Cm. einträgt. Wenn ich nun so viel Geld hätte um eine Wohnung miethen zu können, und wenigstens zwei Instrumente anschaffen zu können, so ist meine Existenz gedeckt, meine Eltern bei mir, und ich der glücklichste auf Erden! Ich bin sowohl ein produzierender als reproduzierender Künstler, und besitze — kein Instrument. Ein Freund erlaubt mir bei ihm mich zu üben; wahrlich mein Loos ist nicht beneidenswerth!

Ich bin daher so kühn, mit Gefahr in Ihren Augen als anmassend zu erscheinen, Sie um eine Anleihe von 400 fl. Cm. zu bitten, die ich wieder zu erstatten mich feirlichst selbst mit meinem Leben verpflichte. Ich habe keinen Caventen, als mich selbst und — mein Wort, welches aber mir heilig, und eben desshalb vielleicht sicherer ist, als 100 Caventen. Legen Sie, ich bitte, diese Kühnheit nicht falsch aus; keinem Menschen, nur Ihnen allein, vertraue ich meine Noth, mein Elend. Wem soll der Künstler sieh vetrauen, wenn er es nicht wieder dem Künstler thut? Die Geldmenschen, diese Aristokraten, blicken

[3]) Známý hud. ústav Jos. Proksche, zal. r. 1831. —
[4]) Hudební ústav Josefa Jiránka, založený r. 1847. —

ohne Mitleid den armen Teufel an, und lassen ihn — verhungern!

In der grössten Unruhe bitte ich noch einmal, und ich hoffe nicht umsonst, Ihre Antwort, möge sie enthalten, was sie wolle, mein Glück oder Unglück, nicht zu verschieben, sondern bald aus meinen Zweifeln dadurch mich zu entreissen; denn in einigen Wochen könnte vielleicht — kein Smetana existieren. Ich wohne am Altstädter Ring Nr. 548-I 2ter Stock rückwärts.

Ich hoffe, dass Euer Wohlgeboren mich entschuldigen, Ihre Zeit in Anspruch genommen zu haben; doch sie mussten den kennen, dem Sie helfen sollen! In grösster Verehrung verharre ich

Euer Wohlgeboren ganz gehorsamster

Friedrich Smetana.

Prag den 23ten März 1848.

II. Dr. Frant. Lisztovi ve Výmaru.

Hochverehrter Meister und Freund!

Erlauben Sie mir diese Apostrophe gebrauchen zu dürfen. Ihre zahlreichen Beweise einer freundschaftlichen Gewogenheit berechtigen mich dazu. Wenn ich auch nicht zu jenen Glücklichen gehöre, die sich direckt Ihre Schüler nennen, so sind Sie doch mein Meister, und Ihnen habe ich Alles zu danken.

Seit jenen denkwürdigen mir ewig unvergesslichen Tagen Ihres vorjährigen Aufenthaltes in Prag [1]) hat sich in meiner äusseren Stellung so Manches geändert. Kurze Zeit nach Ihrer Abreise bin auch ich abgereist. Auf Anrathen Dreyschocks nach Schweden, respective Gothenburg zu übersiedeln, that ich es und kam Mitte October

---

[1]) II. Dr Fr. Lisztovi. [1]) R. 1856. zavítal Liszt dvakráte do Prahy, poprvé dne 8. srpna na několik jen hodin, ztrávených většinou při hostině jemu ke cti Alex. Dreyschockem pořádané, když jel přes Prahu do Ostřihomu říditi svoji slavnostní mši, po druhé pak 20. září, kdy přijel do Prahy, aby i zde velkolepé dílo toto v chrámu svatovítském na den sv. Václava řídil. Zdržel se tu až do 30. t. m Se Smetanou, s kterýmž se již od delší doby znal, scházel se každodenně a neprokazoval nikomu tolik pozornosti a laskavosti jako jemu. Nejen že skoro denně jej navštěvoval (Jáma čís 697 st. 1 n II. posch.), ale až do pozdních hodin nočních hrával mu skladby Beethovenovy, Chopinovy a Schumannovy a seznamoval jej i s většími pracemi vlastními. Tu také poznal četné skladby Smetanovy, mezi nimiž zvláště se mu zamlouvalo klavírní trio z G-moll. Při příležitosti té Liszt pozval také Smetanu k sobě do Výmaru, kteréhožto pozvání mistr náš v příštím roce použil a v září r 1857., když s rodinou do Göteborgu odjížděl, ztrávil. několik nezapomenutelných dnů(od 3. do 7. září) po boku Lisztově ve Výmaru. Paní Kateřina Smetanová v dopise, v němž rodičům zprávu podává o cestě do Švédska, píše v příčině té takto: „O 3. hod. odpolední (3 září) dorazili jsme do Drážďan, kde jsme zůstali, a jen Bedřich ihned dále do Výmaru odcestoval. Od Liszta byl velmi přátelsky přijat a musil u něho bydleti. Ač Liszt již 11 osob hostil, vykázány Bedřichovi dva krásné pokoje k volnému užívání Bedřich cítil se u ctěného svého přítele

vorigen Jahres hier an.[2]) Das Resultat zweier Conzerte war eine wiederholte Aufforderung des musikalischen Theils, meinen bleibenden Aufenthalt hierorts zu nehmen. Materiell bin ich wohl um Vieles besser placirt, als es in Prag der Fall war, denn mit Lektionen werde ich wahrlich überfluthet; aber in künstlerischer Beziehung stehe ich ganz isoliert da, nicht nur in Hinsicht auf einen gänzlichen Mangel irgend eines musikalischen Verkehrs, sondern auch in meiner Kunstrichtung.

Die Leute hier sind noch in einer antediluvianischen Kunstanschauung fest eingerostet. Mozart ist ihr Abgott, aber noch nicht einmal verstanden, Beethoven wird gefürchtet, Mendelssohn als ungeniessbar erklärt, und die neueren kennen sie nicht. Schumann's Werke habe ich zum Erstenmale hier vorgeführt. Doch es ist zu uninteressant, über hiesige Zustände weiter reden zu wollen.

Was mich am meisten bewog, hier zu bleiben, ist der grosse Wirkungskreis in meiner Kunst. Es ist nähmlich aus den traurigen Resten des alten Mozart-Vereines ein neuer Verein zusammengetreten, unter dem Namen: Verein für klassische Musik alter und neuer Zeit, der mich zum Director erwählt hat mit einem fixen Honorar von 100

---

tak šťastným, že teprve v pondělí dne 7. zpět k nám se vrátil." — [2]) V. díl I. str. 13. a násl. Do Göteborgu odejel Smetana poprvé z Prahy 11. října 1856. a vrátil se nazpět přes Kodaň (kde navštívil Gadeho) a Berlín (kde sešel se s Laubem) časně ráno dne 24. května 1857. do Roztok, kde rodina jeho dlela na letním bytu. —

Thalern schwedisch. pr. Monath. Jede Woche ist an einem bestimmten Tage die Zusammenkunft, und es werden grosse Werke studiert. Die Wahl derselben ist mir überlassen. Ich habe nun die schönste Gelegenheit auf den Fortschritt und den Geschmack der Leute einzuwirken. Zu unserem ersten Studium wählte ich Mendelssohn's Elias, um nach und nach Gefallen und Verständniss der neuen Meister zu ermöglichen. Ich war auch damit so glücklich, dass dieses Werk öffentlich aufgeführt werden konnte[3]). Was das aber heisst, mit meist Natursängern — Soli durchgängig — und einem Orchester, theils aus Militär, theils aus ungeübten Dilettanten zusammengesetzt, ein derartiges Werk einzuüben, davon kann man sich nur dunkle Begriffe machen. Die Ausführung gelang aber dennoch so, dass allgemein die Wiederholung desselben Werkes zu Ostern verlangt wurde, und sie findet diese Woche in einer der hiesigen Kirchen zum Besten der armen Norrländer statt. Nebstbei habe ich Schumann's Paradies und Peri bei Klavier mit dem Verein einstudiert, und siehe da, es gefällt so sehr, dass der Verein die Aufführung in der nächsten Wintersaison beschloss. Ebenso

---

[3]) Dne 16 března 1857 V denníku svém zaznamenal Smetana dne toho o koncertu tom následující zprávu: „V malém sále bursy konalo se konečně dlouho chystané provedení Mendelssohnova oratoria Obecenstvo sestávalo z elity města a bylo od členů spolku zváno. Návštěva byla vel ce četná. Provedení bylo lepši, než dalo se před- vídati Každý se činil seč jen byl.“ —

wird in meinem letzten Conzerte[4]) Gade's Erlkönigs-Tochter vorgeführt werden, ein Werk, welches ziemlich leicht und verständlich auch als Mittel dienen soll den grössten hier noch ungekannten Meistern der Gegenwart den Weg zu bahnen.

Sie sehen, hochverehrter Freund, dass ich also eine Wirksamkeit hier habe, welche ich in Prag nie erreicht hätte, und da ich zugleich einen empfänglichen Boden für das Gute vorgefunden, der Kunst in kurzer Zeit die erfreulichste Richtung zu geben hoffen kann. Ich habe sonst noch in kleineren Kreisen Viel von Wagner, Schumann und Ihnen vorgeführt und fand, was ich suchte, Empfänglichkeit dafür. Die Bewohner Gothenburgs waren bis jetzt sich selbst überlassen, so dass sie gar nichts wussten. was in der Kunst vorgeht. Es sind meist sehr reiche Kaufleute, welche diese Kunst als sehr überflüssig nur in so weit trieben,

---

[4]) O koncertu tom zaznamenáno jest v Smetanově denniku z r 1857: „18. dubna. Dnes večer konal se v „Blomssale" můj poslední koncert v této sezoně. Hrál jsem Beethovenův koncert z C-moll (mé přání), Chopinovu etudu z F-moll a Lisztovu II. uherskou rhapsodii. Byl jsem volán. Ke konci zpíval spolek Gadeovu balladu: „Dcera krále duchů" Čistý výtěžek byl 200 tol." — „21. dubna. V dnešních novinách jest kritika o mém koncertu. Mezi jinými pochvalnými úsudky psáno též, že Beethovenův koncert zde dosud od žádného pianisty tak dokonale nebyl slyšán. Věřím tomu, poněvadž vyjma jednoho koncertisty, jehož jméno neznám, hráli jej zde jen diletanti." —

um mich dieses Ausdrucks zu bedienen, als sie ihnen flüchtige Unterhaltung gewährte. Doch jetzt verlangen sie wirklich mehr, und es scheint ihnen meine Energie, so wie meine rückhaltslose Verfechtung der grossen Meister der Gegenwart zu gefallen. Nächste Saison hoffe ich schon bessere und grössere Resultate zu erzielen.

Die Freude, Sie wieder bald zu sehen, scheint mir verdorben zu sein. Ich lese, dass Sie zu Pfingsten in Aachen das Fest dirigiren werden. Gerade zu dieser Zeit werde ich auf der Rückreise nach Prag Deutschland passiren. Bei dieser Gelegenheit wollte ich mir auch ein Fest bereiten, nämlich den lange Zeit vorbereiteten Besuch in Weimar endlich zur That werden zu lassen. Leider soll mir dieses Glück wieder geraubt werden.

Wenn ich wüsste, dass Sie bald von Aachen nach Weimar zurückkehren, würde ich meine Reise so einrichten, dass ich zur selben Zeit auch daselbst einträfe. Würden Sie mich wohl darüber mit einigen Zeilen beglücken wollen?

Meine Adresse ist: Skeppsbronn (Schiffsbrunnen zu deutsch) Nr. 1.[5])

---

[5]) V příčině bytů Smetanových v Göteborgu doplniti dlužno 1 poznámku u čísla 68. v I. dílu (str. 51.) takto: Od října 1856. do 16. května 1857., co dlel Smetana ve Švédsku ještě sám, byl byt jeho Skeppsbronn č. 1. Po příjezdu svém s rodinou bydlil od září 1857. do 28. září 1858. na Lazarském náměstí, nyní Královnině náměstí (Drottningtorget) č. 4. v I. poschodí, od té doby až do odjezdu do Čech s nemocnou choti

In der Hoffnung, bald Näheres von Ihnen zu hören und gewiss Sie auch zu sehen, verbleibe ich in grösster Verehrung

Ihr ganz und gar ergebener

Friedr. Smetana.

Gothenburg den 10. April 1857.

III. Dr. Frant. Lisztovi ve Výmaru.

Hochverehrter Herr Doctor!

Es ist nun gerade ein Jahr, dass ich die mir ewig unvergesslichen und auf mein Inneres tief und folgenreich einwirkenden Septembertage 1857 [1]) bei Ihnen in Weimar verlebt habe. Vor Allem bitte ich meinen innigsten Dank für Ihre freundliche Aufnahme entgegenzunehmen und denselben im tiefsten Respekt Ihrer Durchlaucht der Frau Fürstin und der Prinzessin vortragen zu wollen.

Es hiesse Eulen nach Athen tragen, wollte ich von Neuem beschreiben, welche Gewalt, welchen Eindruck Ihre Musik auf mich gethan, wie ich nicht die Überzeugung — denn die hatte ich seit früherer Zeit schon — sondern die Nothwendigheit des Fortschritts der Kunst auf diese Weise, wie sie

---

v dubnu 1859 v Nové ul. (Nygatan) č. 11. v přízemí. — III. Dr. Fr. Lisztovi. [1]) V. 1. pozn. u dop. II. —

von Ihnen so gross, so wahr gelehrt wird, einsah und zu meinem Glaubensbekenntnisse gemacht habe. Betrachten Sie mich als einen der eifrigsten Jünger unserer Kunstrichtung, der mit Wort und That für deren heilige Wahrheit einsteht und wirkt. Zur Zeit sind freilich die Mittel, die mir zu Gebothe stehen, noch gering, die Verhältnisse, unter denen ich lebe, nicht jene glücklichen, wo man rasch und weitgreifend auf das vorgesteckte Ziel lossteuern kann. Dazu rechne ich besonders die schriftstellerische Feder und das Dirigentenpult. Doch so weit meine geringen Mittel reichen, wirke ich für die Befreiung unserer Kunst aus ihren beengenden Fesseln, in die sie Unverstand, Unvermögen, ja egoistische Zwecke auf immer geknechtet zu haben wähnten.

Ihre stete freundschaftliche Gewogenheit ermuntert mich, ohne befürchten zu müssen, durch Ihnen fern stehende Interessen Ihre Zeit zu missbrauchen, Einiges über mein Thun und Lassen berichten zu sollen.

Den Winter 1857—58 habe ich nur hier in Gothenburg zugebracht, und es gelang mir einen bedeutenden Schritt vorwärts gethan zu haben in der Vorführung einiger Meisterwerke der Gegenwart, und zwar mit einem Erfolge, den ich kaum erwartet hätte. Ich will nach der Reihenfolge diejenigen Werke anführen, welche die hervorragendsten sind: Im Verein der harmonischen Gesellschaft wurden aufgeführt: Paulus von Mendelssohn, Requiem von Mozart, Paradies und Peri von Schumann,

Chöre aus Tannhäuser und aus Lohengrin (öfter wiederholt), nebst vielen kleineren Nummern aus anderen Werken. In meinen Conzerten führte ich die von mir selbst arrangirte Ouverture aus Tannhäuser für 4 Claviere [2]) auf und trug mit einer talentvollen Schülerin Ihren Tasso für 2 Claviere vor, den ich in zwei verschiedenen Conzerten vortragen musste. In den Trio-Soiréen führte ich ebenfalls viele Werke der Gegenwart auf, worunter mein Trio [3]) so ziemlich reussirte [4]). Es war für mich eine grosse Genugthuung, dass gerade jene Werke am meisten gefielen und auf Verlangen wiederholt wurden, welche der Neuzeit gehören und von mir auf alle Fälle einstudiert werden mussten, nicht ohne manche Besorgnisse, Einwendungen und Hemmnisse der alten oppositionellen Partei. Ich kann sagen, dass nun die Bahn gebrochen, und ich mit freudigem Muthe fortfahren kann, wo ich begann!

Erlauben Sie mir, hochverehrter Meister, noch zu berichten, was ich auf dem Felde der Composition selbst geleistet. Ich habe die Musik zu

---

[2]) Viz díl I. čís. 61. na str. 48. Hrála se ouvertura ta při zkoušce žáků Smetanových 30. dubna 1858. — [3]) V. díl I. str. 49 čís. 64. K tomu přidána buď ještě tato poznámka z deníku Smetanova: „3. května 1857. Dnes bylo zase více zimy a větru a až večer se povětrnost utišila. Psal jsem Katušce, opravoval trio a hrál klavír téměř celý den." Kromě toho viz obě pozn následující. — [4]) Hráno bylo s velikým úspěchem ve večerních zábavách: 11. ún. 1858. a 12. ledna 1859. —

Shakespeare's Richard III. [5]) vollendet und arbeite jetzt an der zu Schillers Wallensteins Lager [6]) als 1ter Theil und Wallensteins Tod als 2. Theil. Nebstbei schrieb ich fürs Clavier eine Ballade [7]) und einige Transcriptionen Schuberts Müllerlieder. [8]) Was den Richard nun anbelangt, so erlaube ich mir darüber kein Urtheil eher, als bis Sie selbst darüber Ihren Ausspruch werden gethan haben. Ich habe ihn mit Lust und Liebe und der Totalität meiner Kräfte geschrieben; mehr als darin ist, kann ich für jetzt nicht leisten. Er besteht aus Einem Satze und die Betonung schmiegt sich so ziemlich an die Handlung der Tragödie an:

---

[5]) V díl I. str. 52.—53. čís 74. Skladbu tuto, jakož i některé jiné práce, v řádcích následujících uvedené, hrál Smetana za svého druhého pobytu ve Výmaru (od 6.—12. června 1859) v kruhu Liszta a jeho přátel. Píše zajisté v deníku svém z r. 1859 takto: „7. Juni. Vormittag spielte ich meine Symphonie dem Bronsart. Tausig, Lassen vor; zu Mittag bei Liszt, Laurencin und Gattin ebenfalls. Siegesnachricht aus Österreich. Ich spielte Liszt's Göthemarsch 4händig nach Tisch mit ihm. Er mit Tausig Faust. Als Laurencin abreiste, hörte auch Liszt meinen Richard und Wallenstein's Lager an; er selbst spielte mein Op. 1." — „11 Juni. Um 5 Uhr bei Liszt. Wir waren allein und er hörte die Skizzen Polka u. s. w. schlüsslich wieder den Richard und Wallenstein's Lager. Seine Adnotationen dazu will ich alle beherzigen. Er küsste und umarmte mich und versprach meine Sachen aufzuführen." — „12 Juni, Matinée bei Liszt, wo mein Trio G-moll Op. 9, beifällig aufgenommen wurde," — [6]) Viz díl I. čís. 79. a kromě toho také poznámku předcházející. — [7]) Viz díl I. čís 70. — [8]) Viz díl I. čís. 72. —

Erreichung des vorgesteckten Zieles nach Besiegung aller Hinderrnisse, Triumph und endlich der Fall des Helden. Ich erlaube mir den Anfang des Stückes hier im Beiblatte beizufügen. Mit dem Motive des Basses:

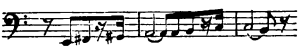

stellte ich mir die Person des Helden selbst vor, der durch das Ganze handelt, so wie mit dem:

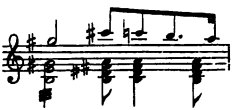

die Gegenpartei. Das Werk wäre wohl fertig; aber ist es nicht verurtheilt ebenso wie meine Symphonie,[9]) ohne ihren relativen Werth näher bezeichnen zu wollen, in meinem Schrank sein stilles Dasein ungekannt und ungesucht mit dem bescheidenen Bewusstsein zu fristen, dem Staube als Sitzpolster und den Motten als erwünschtes Asyl zu dienen? Es gehört eine grosse Portion Selbstverleugnung und Muth dazu, Werke für — die Motten zu schreiben. Leider hat jeder Kunst-

9) V. díl I. str. 46.—47 čis. 59. Přidáno tam buď, že dle Smetanova seznamu vlastnich skladeb připojeného k denníku jeho z r. 1857. označena byla symfonie ta jako Op. 6. Dle zprávy dr. V. V. Zeleného („Lumír r. 1884 str. 515., „O Bedřichu Smetanovi", str. 16.) psaná byla na radu tchána Smetanova Karla Koláře. Kromě toho viz také 5. poznámku při tomto dopisu. —

jünger, der nicht so glücklich ist einen Kapellmeister zum Freunde oder Lehrer zu haben, oder selbst über ein Orchester zu verfügen, diese traurige Aspekte. Ich in meinem speziellen Falle habe wohl einen solchen Meister zu meinem Gönner, dem ich Alles danke, und der den grossen Ruf besitzt, Werke von solchen Meistern dem Moder entrissen und dem ewigen Leben geschenkt zu haben, welche leider diese Freude nicht bei ihren Lebzeiten haben konnten. An diesen wende ich mich nun mit der Bitte mein Werk zu untersuchen und strenge zu prüfen, und ist es dieser Auszeichnung werth, es durch Aufführung dem Leben zu schenken. Geschieht diess, so ist mir um die nachfolgenden Produkte meines erfrischten Geistes nicht bange, und mit neu belebter Kraft und Freudigkeit gehe ich ans Werk des unermüdeten Schaffens.

Ich werde nächstens mit Ihrer Erlaubniss die Partitur übersenden mit der Bitte, die Stimmen daraus für meine Rechnung gefälligst abschreiben lassen zu wollen, falls Sie das Werk zur Aufführung zu gelangen bestimmen sollten. Die Bitte stelle ich aus doppelten Gründen: Erstens giebt es hier nicht Einen zuverlässigen Abschreiber, der Stimmen aus einer Partitur herauszuschreiben im Stande wäre und ich selbst habe wahrlich die Zeit sehr knapp zugemessen, um sie nicht besser zu verwenden; Zweitens würde die Übersendung sammt Stimmen von hier aus mit sehr vielen Umständen verbunden sein, abgesehen von dem Porto, so dass ich mit Recht fürchten müsste, Ungelegen-

heiten Ihnen zu bereiten, wovor mich Gott bewahren wolle.

Schlüsslich erneuere ich nochmals meinen tief gefühlten Dank für den herrlichen Aufenthalt in den vorjährigen Septembertagen, und bitte meiner freundlichst zu gedenken und wo möglich mit einigen Zeilen zu erfreuen

Ihren Sie hochverehrenden

Friedr. Smetana.

Gothenburg den 24. Okt. 1858.

Wann erscheinen Faust und Dante im Verlag?

IV. Paní Anně Kolářové[1]) *v Praze.*

Theuerste Schwiegermutter!

Vor allem herzlichste Alles umfassende Glückwünsche zum Neujahre von der Käthe, Sofel[1]) und meiner Wenigkeit, auf dass wir es im Familienkreise

---

IV. Pí. A. Kolářová. [1]) Tchyně Smetanova Anna Kolářová, dcera pražského měšťana Františka Mixy a choti jeho Anny, nar. v Praze r. 1804., zemř. v Praze r. 1880., provdala se r. 1826. za Karla Koláře, finančního úředníka (bratra slavného našeho dramatika Jos. J. Kolára). nar. v Soběslavi r 1800., zemř. v Praze r. 1853. Z manželství toho bylo 9 ditek, z nichž nejstarší dcera byla Kateřina, prvá choť Smetanova. V. díl I. pozn. u čís. 13. na str. 34. - Žofie, třetí dceruška Smetanova, nyní choť p. Jos. Schwarze, knížeciho lesmistra v Jabkenicich u Loučeně V díl I. str. 13. —

in der Heimath froh und gesund verleben und beschliessen mögen! — Unsere Besorgnisse wegen des Befindens Käthens haben sich leider bestättigt. Ihr Zustand hat sich nicht nur nicht gebessert, sondern verschlimmert. Mögen die Ursachen wo immer gesucht werden, sie sind überall zu finden. Die meiste Schuld trifft villeicht mich, insofern ich meinen Aufenthalt hieher in die Fremde verlegt habe. Es war vorauszusehen, dass das Klima, die fremden Sitten und Menschen den Verlust der gewohnten, heimatlichen und liebgewonnenen für Sie stark fühlbar machen werden und desshalb noch mehr die Sehnsucht nach der Heimath und dadurch Unzufriedenheit mit dem gegenwärtigen Zustande und dem gemäss eine stärkere Erregbarkeit der Nerwen und dadurch Verschlimmerung der Krankheit verursachen müssen. Ich wollte mir materiell helfen und habe nun Alles zu beklagen.

Mein unabänderlicher Wunsch ist daher Gothenburg auf immer zu verlassen und wieder nach Prag zurückzukehren in der Hoffnung, dass es wohlthätig auf Käthens Befinden einwirken wird. Ich bitte Sie daher, theuere Mutter, sich bei Zeiten um irgend eine gesunde, freundliche Sommerwohnung umsehen zu wollen, so lange es noch Zeit ist und nicht das Beste vergriffen wird. Sie müste wenigstens 2 Zimmer haben und eine Küche, auch wäre ein naher Wald sehr angezeigt. Vielleicht ist das, wo Marie [2]) im vorigen Sommer war,

---

[2]) Z příbuzenstva pí. Kat. Smetanové uvádějí se v dopise

passend? Ein Zimmer ist zu wenig, da es mir sehr lieb wäre, wenn auch Sie oder Eine von den Mädchen bei uns wohnen möchten, denn die Käthe kann durchaus nicht mehr allein sein und bedarf steter Hilfsleistungen. Dies war auch die Ursache, warum ich heuer Euch habe bitten lassen, es möchte Marie [3]) oder Anna [3]) hieher nach Gothenburg kommen. Mein Beruf zwingt mich, wie Sie wissen, den grössten Theil des Tages ausser Haus zu sein und zu Hause auch für mich zu arbeiten, wenn ich freie Tage habe. Fremde Besuche sind eher lästig als angenehm. Somit bringt Sie die grösste Zeit allein zu, was ihre üble Laune natürlich vermehrt. Wir haben ein Mädchen aufgenommen, die mit dem Kinde sich beschäftigen, mit ihr spazieren und sonstige kleine Hilfsleistungen verrichten sollte. Aber das Ding ist ziemlich dumm und versteht so viel wie gar nichts, abgesehen dass sie meiner Frau oft missversteht aus Unkenntniss der Sprache. Wenn Marie oder Anna aber hier wäre, so geschähe Manches nicht, was üble Folgen für Käthe hat. Doch jetzt ist es zu spät. Schiffe gehen nicht mehr und man kann weder hieher kommen noch von hier reisen, ausser mit grossen Beschwerden und dazu muss man ausserdem ein Mann sein. Eine Frau allein kann im Winter keine solche Reise unternehmen!

---

tomto sestry: † Marie s chotěm Augustem Sommrem, poštovním úředníkem, dále Anna, provdaná za † Eduarda Ponce, přednostu stanice v Kolíně a nejmladší Alžběta. — [3]) Viz poznámku předcházející. —

So Gott will, so kommen wir zeitlich im Frühjahre, im April oder Anfangs Mai schon nach Prag. Über meine künftige Beschäftigung finde ich Zeit genug, wenn ich ankomme, nachzudenken. Die allerliebsten Conditionen, meine Wonne, mein süssester Wunsch — werden wohl wieder aufgenommen werden müssen, doch errichte ich auf keinen Fall eine Schule mehr. Vielleicht gehe ich nächsten Winter auf Concerte in die Welt!

Hier in Gothenburg ging stark das Gerede, dass ich in Prag beim Theater Capellmeister geworden bin. Von wo das ausging, weiss ich nicht, aber wahrlich es wäre nicht so übel, wenn es wahr werden wollte!

Über unser Thun und Treiben ist nicht viel zu sagen. Ein Tag wie der andere vergeht ohne dass Etwas geschieht, was nennenswerth wäre. Die Sofie[4]) hat die schwedische Sprache beinahe vollständig erlernt, obwohl der Nutzen davon nicht abzusehen ist. Auch lernt sie dann und wann das A B C und klimpern und wird Sie mit Manchem überraschen. Sie freut sich auf Alle in Prag. Das wir die Bohemia halten, wird Elise[5]) Ihnen gesagt haben. Wir sind daher über die Prager Ereignisse vollkommen im Laufenden und kannten so manche Neuigkeiten, die uns die Mädchen zu erzählen für gut fanden, bereits genau, ehe ihre Briefe ankommen, und können manche sogar richtiger, so z. B.: dass Josephine Zloch

---

[4]) V. 1. pozn. u tohoto dop. — [5])V. 2. pozn. u tohoto dop.

verbrannt sein soll, wie es im Briefe stand, während es Julie war. Ebenso lasen wir über den grossen Brand der Mühlen in der Nähe der Sofieninsel!

Die Weihnachten verlebten wir einfach und einförmig. Sophie ist wieder reichlich beschenkt worden. Schliesslich bitten wir um baldige Nachrichten von Ihnen sowohl als von den Mädchen!

Vielmal die Hände küssend verbleibe ich theuerste Schwiegermutter Ihr dankbarster

Friedr. Smetana.

Marie, Anna, Elise viele herzliche Grüsse und Küsse. Ebenso G. Sommer meinen freundschaftlichen Gruss! Zum Namenstage der Marie Tausend gute und schöne Wünsche. [6])

V. Pani Anně Kolářové [1]) *v Praze.*

Theuerste Schwiegermutter!

Ihr liebes Schreiben erhielten wir mit vielem herzlichen Danke für die Wünsche und den lindernden Trost in unserer jetzigen schweren Prüfungszeit. Ich muss Ihnen die volle Wahrheit endlich eingestehen, das der Zustand Käthens [1]) sich nicht im Geringsten gebessert hat und dass wir daher mit wahrer Sehnsucht dem Augenblicke entgegensehen, wo wir von hier abreisen werden. Wie

---

[6]) Datum schází. List psán jest v lednu r. 1859. V. Pl. A. Kolářové. [1]) V. 1. pozn. u dopisu IV. —

übrigens die Reise vor sich gehen wird, macht mich sehr besorgt. Denn Käthe ist so schwach, dass sie kaum im Zimmer herumgehen kann, geschweige draussen im Freien. — Kurz ihre Krankheit hat sie noch mehr geschwächt als je und daher kann ich kaum den nächsten Monath mehr erwarten, um so schnell und so gut als möglich nach Hause zu kommen.

Ich bitte Sie daher durchaus keinen Ihrer Zimmerherren zu kündigen um für uns etwa ein Zimmer zu reserviren, da Käthe rein unmöglich eine Treppe steigen kann, ausser eine nicht steile und nur kurze. Aber wohl wäre es gut ein Zimmer bei unserer Ankunft bereit zu haben, welches entweder zu ebener Erde oder höchstens im ersten Stocke liegt. Es gibt so genannte Monatszimmer, ich glaube im Hôtel zum Erzherzog Stephan am Rossmarkt, welches von Mitte April an reservirt werden könnte.

Vas den Sommeraufenthalt anbelangt, so will Käthe mit einem Zimmer allein durchaus nicht einverstanden sein; auch glaubt sie, es wäre Zeit darüber definitiv zu beschliessen, bis sie in Prag ankömmt und man sehen wird, wie ihr Gesundheitszustand ist. Sie hat sogar grosse Lust in Prag über den Sommer ganz und gar zu bleiben, womit ich mich jedoch nicht einverstanden erkläre. Auf jeden Fall — den ausgenommen einer grossen Krankheit — erwarten Sie uns Ende April in Prag. Obwohl der hiesige Arzt durchaus eine Reise mit Käthe widerrathet und für unmöglich

erklärt, so ist selbstverständlich unser einziger Wunsch zu Hause zu sein und daher schreckt die Käthe vor der freilich anstrengenden Reise nicht zurück, wenn auch ich sehr bange deshalb bin, wie das ausfällt. Um sich gegen jede Verantwortlichkeit zu wahren, will unser Arzt mit einigen seiner Collegen eine Art Consilium halten, ob es überhaupt zulässig sei, dass Käthe reise, dessen Resultat ich Ihnen bald schreiben werde.

Was mich anbelangt, so stehe ich rathlos da! — Bedenke ich die Beschwerlichkeiten der Reise, so wünsche ich, dass wir lieber da bleiben, bis eine wärmere Witterung es zuliesse, aber höre ich mein armes, krankes Kätchen an, welche nur von ihrer Heimath spricht, in welcher allein sie mit Ergebung und Trost den ferneren Verlauf ihrer Krankheit abwarten will, so ist es natürlich, dass es mich ordentlich drängt von hier fortzukommen. Und doch reicht ein Blick auf ihre abgezehrte Gestalt hin, um eine Reise beinahe für eine Unmöglichkeit zu halten.

Ich kann Ihnen nicht beschreiben, wie mir jetzt zu Muthe ist, da ich innerlich leide, äusserlich mit allerlei Musik und Concerten u. s. w. mich beschäftigen zu müssen. Gerade jetzt häuft sich das auf eine wirklich lästige Weise. Mein Abschieds-Concert gab ich gestern den 17ten [2])

[2]) V denniku svém z r. 1859. zaznamenal Smetana o koncertu tom následujici: 17. března. „Abschieds-Concert". Es war ganz überfüllt. Ich wurde vielleicht 6mal gerufen, musste zwei Stücke zugeben und noch immer

bei vollem Hause und wurde mit Beifall auf eine hier sonst unerhörte Weise förmlich überschüttet. Man gab mir deutlich zu verstehen, dass man mich wohl hier gerne hätte. Doch ich habe für jetzt gar keinen Plan, keinen Vorsatz für meine Zukunft. Es ist mir ziemlich gleichgültig, wo ich bin. — Der Zustand meiner Käthe füllt all mein Denken und Fühlen aus. Ich bitte Sie, theuere Mutter, angleich zu überlegen und sich zu berathen, ob es nicht das Beste wäre, wenn Sie selbst oder wenigstens die Anna [3]) sich zu der Reise hieher nach Gotheburg entschliessen und vorbereiten möchten, so dass Sie, wenn ich im nächsten Briefe darum als nothwendig schreiben würde, gleich abzureisen im Stande wären. Es kostet beiläufig gegen 70 fl. C. M., sagen wir 80 fl. Cm., welche auf meine Rechnung Sie vielleicht geliehen bekämen von Marie [3]) oder sonstwo. Ich

---

schrie und tobte das Publikum. Ich war ganz erschöpt. Program I. Abth. Klassische Musik: Coriolan von 4 Eleven ausgeführt, C-moll-Fantasie für Piano von Mozart (von mir gespielt), Arie aus Josua v. Händel von Baronin Leghusen gesungen, Chor Halleluja aus Messias, Herren-Gesselschaft. II. Abth. Moderne Musik: Damenchor aus Ruy-Blas v. Mendelssohn, Liszt's Préludes von mir und Frl. A gespielt, Terzett aus Wilhelm Tell v. Bar Leghusen, Frl. Leghusen und Frau Lamm gesungen, Franscription „der Neugierige" von mir und Liszt's Lucia-Fantasie (von mir gespielt,) Fantasie mit Chor und Orchester op. 80 von Beethoven von mir gespielt. Zugegeben habe ich Ständchen und Sommernachtstraum von Liszt." Viz dále také díl I. pozn. 2. u čís. 72. na str 51. — [3]) V. 2. pozn. u dopisu IV. —

kann einen Wechsel auf einen so kleinen Betrag nicht ausstellen, sonst würde ich ihn gleich geschickt haben. Aber bei unserer Ankunft in Prag soll es von mir ausgezahlt werden.

Und nun küssen wir Ihnen die Hände und hoffen uns bald zu sehen. Alle herzlich grüssend und küssend verbleibe ich

Ihr aufrichtigst liebender

Fritz.

Gothenburg, 19. März 1858.

VI. Paní Anně Kolářové[1] *v Praze.*

Theuerste Schwiegermutter!

Vor einigen Tagen sandte Ich ihnen einen Brief mit der Bitte, sich, falls es nothwendig wäre, zur Herreise nach Gothenburg vorzubereiten, damit keine grossen Hindernisse den sofortigen Aufbruch zu dieser Reise aufhalten möchten, falls ich im nachfolgenden Schreiben darum ersuchen würde. Jetzt schreibe ich eben deshalb und bitte, Sie möchten entweder selbst oder die Anna[2], die glaube ich am besten einer etwas anstrengenden vielleicht, jedenfalls beschwerlichen Hilfsleistung sich gerne unterzieht, hieher kommen, so schnell als es nur immer thunlich ist, um mir sowohl

---

VI. Pí. A. Kolářové. [1]) V. 1. pozn. u dop. IV. — [2]) Viz

in meiner jetzigen schweren Prüfung, als auch auf der Reise zu helfen. Denn es ist eine reine Unmöglichkeit mit der Käthe[3]) allein zu reisen. Es muss Jemand stets bei ihr sein, ihr hilfreich zur Seite stehen, wenn ich mich zur Besorgung der Fahrgelegenheiten, des Gepäcks u. s. w. entfernen muss! Von hier aus wird mir zu Lieb' keine Person ihre Heimath verlassen, um mit uns zu gehen und uns unterwegs zu helfen. Es ist daher dringend nothwendig, dass Irgendjemand aus unserer Familie selbst diese Liebespflicht übernimmt und herkommt, um mit uns vereint in kürzester Zeit wieder nach Hause zurückzukehren.

Alle Unkosten und Auslagen bestreite ich selbstverständlich und desshalb braucht man keine Skrupeln zu haben. Nehmen Sie vielleicht 100 fl. auf den Weg auf meine Rechnung. Es kostet zwar nicht so viel, aber was übrig bleibt, ist ja nicht verloren.

Was den Weg, d. i. die Tour, die man am Besten einzuschlagen hat, betrifft, so ist die über Leipzig und Hamburg die beste. Von Hamburg lässt man sich auf dem Kieler Bahnhofe bis Kopenhagen einschreiben, was schon die Eisenbahnfahrt von Hamburg nach Kiel, das Dampfschiff von Kiel nach Korsär und die Eisenbahn von Korsär nach Kopenhagen in sich enthält, ohne dass man sich auf dieser Tour um irgend Etwas zu bekümmern hat. — In Kopenhagen kehren Sie im Hôtel Phönix ein und

---

2. pozn. u dopisu IV. — [3]) V 1. pozn. u dopisu IV. —

können sich da erkundigen, welches Dampfschiff am ehesten nach Gothenburg abgeht. In Gothenburg sagen Sie den Trägern, welche im Hafen immer das Gepäck der Reisenden übernehmen, nur meine Adresse, wohin man Sie führen soll zum Smetana (sprechen Sie das erste *an* lang aus, sonst verstehen die gemeinen Leute meinen Nahmen nicht), die Gasse heisst Nygaatan (auch das erste aa lang) d. i. Neugasse Nr. 11, im Herrn Jährig's Haus (schwedisch Jährigshuset). — Ich würde am Hafen selbst warten, aber es ist dies rein unmöglich, weil ich nicht vissen kann, mit welchem Schiffe und an welchem Tage oder in velcher Nacht Sie ankommen.

Käthe wünschte am liebsten die Mutter ankommen zu sehen, aber sollte es für Sie unmöglich sein, so bitte ich die Anna zu schicken. Ihre Abwesenheit würde höchstens 4 Wochen dauern.

Dass Sie gleich einen Pass sich besorgen müssen, mit der Angabe des Zweckes der Reise nach Gothenberg in Schweden, versteht sich, und circa auf 6 Wochen.

Käthe lässt Alle vielmahl herzlichst grüssen und küssen und sehnt sich, bald Sie zu sehen. Sie zweifelt keinen Augenblick, dass Jemand von Ihnen ihren Wunsch erfüllen und mit der Hieherreise nicht im Geringsten zögern wird. — Dass es sehr nothwendig ist, können Sie aus der Dringlichkeit meiner Bitte ersehen, denn sollte Niemand sich dazu entschliessen wollen, so können wir überhaupt nicht reisen.

Ich habe nur das Nothwendigste geschrieben, zu allen anderen, Mittheilungen bin ich nicht tauglich.

Alle herzlich grüssend und küssend verbleibe ich

dankbarster

Fritz.

Sofie küsst Ihnen vielmal die Hände und freut sich bald nach Prag zu kommen.

Gothenburg den 23. März 1859.

Nehmen Sie sich so wenig als möglich Gepäck mit, nur die nothwendigsten Kleider und Wäsche, es erleichtert das Reisen bedeutend.

VII. Dr. Frant. Lisztovi ve Výmaru.

Hochgeehrter Meister und Freund!

Ihr Geehrtes vom 17. Juli erhielt ich erst den 9. August und zwar aus Gothenburg, wohin

---

VII. Dr. Fr. Lisztovi. Dopis tento jest odpovědi na Lisztův dopis tohoto znění: „Geehrter Herr und Freund! Unangenehm überraschende Nachrichten aus Prag veranlassen mich bei Ihnen einfach anzufragen, ob Sie wirklich, was ich bezweifeln muss, daran betheiligt sind. — Sie lauten ungefähr folgendermassen: „Durch Herrn Smetana erfahren wir, dass Liszt sich sehr ungünstig über Herrn Bendel geäussert, seine Compositionen von geringem Werthe und überhaupt seine musikalischen Studien in Weimar nach-

zu erst der Brief abging, hier in Prag. Daher mein so spätes Beantworten.[1])

So sehr ich Ihren Brief beim Erkennen Ihrer Handschrift auf der Adresse freudig begrüsst hatte, so sehr müsste ich die Veranlassung zu demselben beklagen. Mit Entrüstung weise ich jedwede derartige Beschuldigungen, wie sie mir da gemacht werden, von mir. Es ist eine Infamie, mir anzudichten, dass ich Ihnen Äusserungen über Hr. Bendel[2]) in den Mund gelegt haben sollte, die Sie mir gegenüber nie thaten. Das reine Factum war, wie Ihnen ja bekannt ist, folgenderweise:

Am Vorabend meiner Abreise[3]) war es, wie ich glaube, als Sie mich frugen, ob ich Bendel

---

lässig betrieben und unbefriedigend seien etc. . . ." Dass solche Gerüchte für Herrn Bendel sehr empfindsam sein müssen, werden Sie leicht begreifen. Was mich anbetrifft, erscheinen sie mir um so überraschender, als ich vollends des Gegentheils bewusst bin und Bendels seltenes Talent, seine bedeutsame Compositions-Begabung, sowie sein ernstlich künstlerisches Streben stets gerechtermassen und auf das freundlichste anerkannt habe. — Mit dem aufrichtigen Wunsch, dass es Ihnen, geehrter Freund, fortwährend am Besten ergehe und Sie an Ihren Compositionen, die Ihrem Namen Ehre und der musikalischen Welt Interesse und Freude bringen sollen, andauernd in Zufriedenheit vorausschreiten. verbleibt Ihnen mit ausgezeichneter Achtung freundlichst ergeben F. Liszt. Weymar 17. Juli 1859." — [1]) V. pozn. předcházející. — [2]) Frant. Bendel. pianista a skladatel, žák Prokschův a Lisztův, nar. 3. bř. 1833. v Krásné Lipě, zemř. 3. července. 1874. v Berlině. — [3]) 12. června 1859. V. 5. pozn. u dop. III.

kenne, was ich bejahte. Gleich darauf erwähnten Sie seiner Messe und sprachen nebenbei, dass der Anfang des Gloria dem der Granermesse ähnlich wäre. Sie missbilligten im Allgemeinen die Neigung junger Componisten ihren Meister allzusehr kopiren zu wollen und betonten das freie, individuelle Schaffen. Vom Hr. Bendel war weiterhin speziell nicht die Rede mehr, so viel ich mich erinnere. Überhaupt weiss ich positiv, das über seine Studien, seine anderen Compositionen gar keine Rede war, ausser die schon erwähnte Messe.

Ich habe auch, aufrichtig gestanden. kein weiteres Interesse gehabt, über Hr. Bendels Talent etc. nähere Detaile zu vernehmen und weiss bis Dato Nichts, gar Nichts über ihn zu sagen, weil ich weder seine Messe, noch irgend ein anderes Opus seiner Feder kenne. — Wie konnte ich daher über Hr. Bendel eine Meinung äussern, da ich nicht eine Note je kennen gelernt habe, welche er schrieb? Und nun vollends die Unverschämtheit, dass ich Ihr Urtheil über ihn ausgestreut hätte, welches gar nicht, mir gegenüber wenigstens, gefällt worden?! —

Hier in Prag wurde ich vom Proksch gefragt, ob ich Bendel gesehen hätte? Ich erwiederte, dass ich Bendel zuerst in Leipzig gesprochen, ihm dann später einmal in Park zu Weimar begegnet wäre, auch einmal im Theater. „Bei Dr. Liszt sah' ich ihn ein Einzigesmal bei Gelegenheit der Aufführung des Quartetts von Otto Bach." Sodann war meinerseits bloss die Erwähnung

geschehen, dass Sie sein Gloria auf die oben erwähnte Weise beurtheilten, was dem alten Proksch zu gefallen schien; denn er erwiederte darauf: „Das freut mich, dass Liszt derselben Meinung ist, wie ich; denn mir gefiel überhaupt so vieles Andere in der Messe nicht." — Ich, der die Messe nie gehört, konnte ihn nicht widerlegen, und begnügte mich, einen Gemeinsatz auszusprechen, dass zur Composition eines solchen Objekts nebst Vorstudien auch Neigung gehöre! — Damit brachen wir ab, und es war von Bendel weiter keine Rede mehr.

Ausser mit Proksch sprach ich aber über Bendel mit keinem einzigen Menschen in Prag; denn wie gesagt H. Bendel steht mir bis jetzt noch zu fern, als dass ich so viel Interesse an seiner Entwickelung, Studien etc. nehmen könnte. — Was ich aber bei Proksch sprach, muss Proksch beweisen und an Bendel selbst die Nachfrage machen, woher dieses niedrige Geklatsch herkömmt. Ich lief sogleich nach Empfang Ihres Briefes hin und er musste mir versprechen, die volle Wahrheit in dieser Sache so schnell als möglich ans Tageslicht zu bringen, so wie ich dahin arbeite. Ob Proksch selbst über Bendel ungünstig geurtheilt, geht mich nichts an. Ich bezeuge hier nur feierlichst, das weder Sie mir eine derartige Meinung über Bendels Kompositionen geäussert, noch ich Derartiges verbreitet habe.

Es thut mir leid, dass ich über solche Sachen so viele Worte schreiben muss; nie würde ich

mich rechtfertigen solchen Verleumdungen gegenüber, wenn nicht die tiefe Verehrung, die ich gegen Sie, mein hochverehrter Meister, hege, mich dazu zwingen würde. —

Mit der grössten Hochachtung verbleibe ich allezeit

Ihr dankschuldigster

Friedr. Smetana.

Prag, den 13. Aug. 1859.

VIII. Dr. Frant. Lisztovi ve Výmaru.

Hochverehrter Meister und Freund!

Sie werden sich vielleicht noch erinnern, dass ich mir zur Zeit meines Aufenthalts zu Weimar[1]) die Freiheit nahm, Ihnen einige Bouteillen schwedischen Punsches anzubieten, welche Sie anzunehmen mir aufs freundlichste versprachen. — Ich mache mir nun in Gothenburg angelangt also die Freude, Ihnen davon einige Bouteillen zu schicken und habe mich bemüht wirklich ausgezeichnet guten Punsch zu finden. Es würde mich unendlich freuen, wenn er Ihrem Geschmacke zusagen möchte und ich in die angenehme Lage versetzt würde, bald eine zweite Auflage zu versenden! — Man darf ihn übrigens nicht mit Wasser weder kalt noch heiss versetzen, sondern

VIII. Dr. Fr. Lisztovi. [1]) 6—12. června 1859. V. 5. pozn.

als reine Massa geniessen, jedoch kann man ihn zu jeder beliebigen Tageszeit oder des Nachts trinken, ohne dass er etwa nachtheilige Folgen verursachen würde. — Die Kiste ist, während ich es schreibe, bereits unter Weges; ich glaube aber, dass mein Brief doch eher angelangt sein wird, bevor die Kiste nach Weimar eintreffen dürfte. Ich würde recht sehr bitten, die Güte zu haben, mir über den Empfang derselben einige Nachricht zukommen zu lassen, damit ich dessen sicher bin.

Ich bin erst seit 22. September hier in Gothenburg, nachdem ich einen sehr angenehmen Sommer theils in Prag, theils auf dem Lande zugebracht.[2]) Die Umarbeitung resp. Kürzung des „Wallensteins Lager“[3]) habe ich noch in Böhmen

---

u dopisu III. — [2]) 18. června r. 1859 byl Smetana návštěvou u bratra svého Karla na Chlomku, 20 t. m odcestoval přes Ml. Boleslav a Mnichovo Hradiště do Českého Dubu k strýci Lynkovi, 26 t. m jel do Liberce, 27. t. m nazpět do Dubu, kdež 29. koncertoval („Ich spielte v Mendelssohn, Chopin, Schumann, Liszt und von mir. Applaus gross, 2 Stücke zugegeben“ Záznam ze Smetanova deníku) Do Prahy vrátil se Smetana 5. července. V měsíci tomto byl dne 10. návštěvou v Lamberku u Obřiství (kde seznal druhou svoji paní), 12. t m. jel do Nov. Města n. M. k bratrovi Antoninovi, 15. t. m. byl v Rezku, 22. v Náchodě 23. zpět v Praze. O prázdninách (od 15. srpna do 6. září) konal cesty na Chlomek, do Dobrovic, na Loučeň, do Ml. Boleslavě, Hostivic a Lamberku, až dne 15. září o 9. hod. večerní odejel po třetí do Göteborgu, kam přijel dne 22. září o 1 hod. s půlnoci. — [3]) Viz I. díl č. 79. na str. 54. jakož i 5. pozn.

vollendet und es wird im Laufe der nächsten Monate im Prag zur Aufführung kommen [4]).

Was die unliebsame Geschichte mit Herrn Bendel betrifft [5]), so hoffe ich, dass Herr Bendel die Überzeugung erlangt hat, dass ich in keiner Weise über seine künstlerische Wirksamkeit oder Befähigung irgend welche Äusserungen gethan, sondern dass bei Proksch in Prag allzudienstfertige Freunde Bendels ihm rapportirten, was in einem Anfall von Ungunst sein gewesener Lehrer Proksch über H. Bendel geurtheilt hatte. —

Ein Freund aus Schweden, derselbe, der nach Leipzig gefliessentlich reiste, um die Juni-Versamlung mitzumachen, befand sich zufällig in Prag auf Besuch bei mir, als ich Ihren Brief in dieser Affaire Bendels erhalten und ward Zeuge, was ich Alles gethan, um auf die Quelle dieser Verleumdung zu gelangen. Überzeugt von meiner gänzlichen Unschuld und mit meinem Charakter genau bekannt, beschloss er auf eigene Faust nach Weimar zu reisen und Sie, verehrter Meister, darüber aufzuklären, wie sich die Sache verhält. In Weimar angekommen, begab er sich zu Ihnen, ward aber nicht vorgelassen trotz der Versicherung, dass er gefliessentlich nach Weimar gereist sei, um den Herrn Doktor Liszt in einer wichtigen Angelegenheit zu sprechen und sich gerne bescheiden will zu warten, bis der H. Doktor Zeit hätten, ihn höchstens 10 Minuten zu sprechen —

u dop. III. — [4]) Poprvé prov. v Praze až 5. ledna 1862. — [5]) Viz dopis VII. a úvodní jeho poznámku.

Doch da er wiederholt abgewiesen wurde, so beklagte er sich darüber bei mir und bath mich in meinem Briefe an Sie dessen zu erwähnen, was wohl der Grund gewesen sein musste, dass er diese Behandlung erfahren musste. Da alle meine Entschuldigungen von zu vielen Besuchen, grossen Arbeiten, wenig Ruhe Ihrerseits u. s. w. Nichts halfen und er darauf drang Ihnen desshalb zu schreiben, so bitte ich Sie, hochverehrter Freund, mir dieses nicht übel zu nehmen und mich immer mit Ihrer mir über Alles werthen Geneigtheit und Freundschaft zu beglücken. In gröster Hochachtung und Verehrung Ihr

allzeit dankschuldigster

Fr. Smetana.

Gothenburg den 9. Okt. 1859.

IX. Dr. Lud. Procházkovi v Praze.

V Gothenburku, dne 11. března 1860.

Velevážený p. Procházko!

Prosím, byste mně především odpustil všecky chyby jak ortografické tak grammatikální, které hojně se v mém psaní naleznou, neb až do dnešního času mně nebylo dopřáno se v naší mateřské řeči dotvrditi. Od mládí skoro v němčině jak v školách tak v společnostech vychován, nedbal jsem, dokud jsem byl studentem, jiného se učiti,

k čemu jsem nebyl nucen, a později božská hudba všecku moji sílu a celý čas pro sebe zabrala, tak že teď — k hanbě to musím přiznati — neumím se patřičně vyjádřiti ani napsati v české řeči. Ale ta předhůzka nejen mne trefí, nýbrž také naše školy, a t. d.!! Že ale jsem s tělem a duší Čechem a honosím se býti synem naší slávy, to nemusím opakovati. Proto taky se nestydím Vám odpověditi v mateřském jazyku, ačkoliv chybně, a těším se, že jest mně to dopřáno, Vám vyjeviti, jak vlast naše mně nade všecko jde.

Protož vítám radostně Vaše předsevzetí vydávati sbory české pro mužské hlasy [1]), a co stačí moje slabá síla, nejen chci a budu přispívati, ale i také to dle možnosti rozšiřovati. —

Sbory hotové zrovna nemám, ale prosil bych Vás o zaslání několika básní. Ačkoliv mne veliká práce symfonická zahrnuje, „Hakon Jarl pro orkestr, [2])“ přece především stojím Vašemu vší chvály hodnému předsevzetí k službě.

Já v brzku přijedu do Prahy (ku konci května) a potom se těším s Vámi o mnohém hovořiti.

Vás mnohokráte vítaje zůstávám s úctou

Bedřich Smetana.

IX. Dr. L. Procházkovi. [1]) Sbírka mužských čtverozpěvů „Záboj“, kterou za redakce Dr. L. Procházky a Em. Meliše vydávati začala r. 1860. pražská firma: A. Christoph a W. Kuhé. — [2]) V. díl I. čís. 82

X. Sl. zpěváckému spolku »Hlahol« v Praze.

Sl. výboru zpěváckého spolku „Hlaholu!“

Když slavný spolek náš poctil mne důvěrou, svěřuje mi úřad ředitele[1]), byl jsem tím nemálo překvapen a uměl jsem oceniti vzácnou laskavost mi prokázanou; vynasnažil jsem se svědomitě, abych povinnostem dostál. — Jestli se mi to podařilo, nesluší mi rozebírati, a věru za nic nepočítám, co jsem učinil, dobře věda, že v poměrech našich každý, seč je, přispěti musí ku zdaru věcí národních.

Lituji jen, že nejsem s to, abych na dál setrval v postavení čestném na mne vzneseném,

---

X. Sl. sp. „Hlahol“. Styky Smetanovy s „Hlaholem“ trvaly od příchodu jeho do Prahy r. 1861. až do smrti. Poprvé účinkoval v „Hlaholu“ jako pianista při večerní zábavě 10. listopadu r. 1862, kde hrál své skladby: „Fantasii na národní písně“ (I. čís. 88 na str. 57.), „Z upomínek slovanských“ č. 4. (I. čís. 87. na str. 57.) a Chopinovo Nocturno. Roku 1863. byl soudcem při konkursu o zaslaných sborech, 30 října t. r. zvolen ředitelem (v. pozn násl.), v září r. 1864. byl jako deputant „Hlaholu“ v Táboře, roku 1868. a roku 1871 byl poznovu zvolen za rozhodčího soudce, 7 listop. 1877. jmenován valnou hromadou čestným členem, v září r 1882. složil pro „Hlahol“ „Hesla“ (v. díl I. čís. 132. na str. 109—110.) a p. v. Téměř všechny sbory Smetanovy, pokud vůbec veřejně byly provedeny, byly po prvé zpívány pražským „Hlaholem“. (V. díl I čís 89. str. 58, čís. 92 str 59.—60., čís. 99. str. 64.—65., čís. 106. str. 67., čís. 117. str. 92. až 93, čís 132. str. 109.—110.) — [1]) Ředitelem „Hlaholu“ spolu s Ferd. Hellerem byl Smetana od zvolení

poněvadž nyní, chtěje dokončiti některé práce své neb dílem do nových se pustiti, v takové míře prací zanesen jsem, že věru vyhověti všem přesahuje daleko síly mé i při nejlepší vůli mé. Vida tedy, že musil bych uskrovniti činnost svou na ujmu některé povinnosti své, kdybych nechtěl se vzdáti něčeho:

skládám tuto úřad ředitelství zpěváckého spolku „Hlaholu“ a doufám, že slavný výbor uváží příčiny, které mne k tomu dohánějí.

Ostatně budu si vždy za čest pokládati, že ve slavném spolku co člen[2]) setrvám. S náležitou úctou

Bedřich Smetana.

V Praze dne 7. července 1865.

XI. Dr. A. Čížkovi, místopředsedovi družstva král. zemského českého divadla.

Velevážený pane doktore!

Považuji to za svou povinnost Vám dáti zprávu o krutém osudu, který mne stihl — že snad pozbudu sluchu. Na pravé ucho neslyším pranic, na levé špatně. Tak jest stav nynější mého zdraví, ač se již léčím od července.

---

ve valné hromadě 30. října r. 1863. až do svého poděkování 7. července 1865. — [2]) I na dále zůstal Smetana činným členem „Hlaholu“, jímž byl od r. 1862. až do 7. listop. 1877., kdy zvolen byl za člena čestného

Bylo to již v červenci, hned druhý den po veřejné zkoušce [1]), kde jsem spozoroval, že v uchu jednom tony vyšších oktav jinak ladí, než-li v druhém, a že mně po chvilkách začíná v uších zaléhati a hučeti, jako kdybych stál u silného vodopádu. Stav ten se ustavičně měnil, až ku konci července, kde zůstal již permanentní, kde se ale také přidaly závratě, tak že jsem vrávoral sem a tam a jen s největší pozorností rovně jíti mohl. Měl jsem to špatné ferie. —

Spěchal jsem z venkova zpět do Prahy, bych se nechal léčit u Dra. Zoufala — věhlasného to doktora v tomto oboru. Léčí mne až po dnes. Zapovídá mně všechen výkon a všechnu činnost v hudbě; nesmím hrát, nesmím slyšet a také nemohu slyšet hráti někoho, větší sbor hudební mně splyne v jeden chumáč, tak že jednotlivé hlasy nemohu rozeznati.

Prosím Vás tedy, pane doktore, byste sl. výboru aneb družstvu ten stav mého neštěstí — neb pro mne jest to skutečným neštěstím — sděliti ráčil s tou prosbou, aby mne, jelikož službu svou zastávati nemohu, na neurčitou dobu od dirigování oper a držení zkoušek osvoboditi ráčil. Zhorší-li se můj stav během čtvrtletí — pak se budu muset, jak se samo sebou rozumí — svého ouřadu u divadla vzdáti a smutnému svému osudu podati.

Jelikož také žádné hodiny na klavír dávati nesmím a nemohu a tudíž nezbytného výdělku pro

---

XI. Dr. A. Čížkovi. [1]) Veřejná zkouška operní školy

existenci své rodiny postrádati musím, prosím zároveň, bych směl si vyzdvihnouti onu část honoráru, který sl. výbor pánům professorům operní školy za vyučování byl určil a který za minulý školní rok tedy k požadování mám.

Dr. Zoufal jest hotov, jakmile bych si písemní zprávu o svém smutném stavu přál, každý okamžik Vám ji zaslati.

Očekávám rozhodnutí sl. výboru a znamenám se s největší úctou Vašnostem vždy oddaný

Bedř. Smetana.

V Praze dne 7. září 1874.

XII. Dr. Lud. Procházkovi, redaktoru „Dalibora" v Praze.

Vážený příteli!

Oznamuji Vám, že se mně zpěvohra „Dvě vdovy"[1]) z divadla poslala s dodatkem, že se moje opery vůbec více nebudou provozovati.

---

král. zemsk. českého divadla, konaná 1. července 1874.

XII. Dr. Lud Procházkovi. [1]) Viz díl I. čís. 109. na str. 70—73. Dodati k tomu sluší, že r. 1892 libretto zcela přepracoval, ve 3 jednání rozdělil a dle toho i pořad jednotlivých čísel partitury přeměnil, J. V. Novotný, v kterážto formě provozována byla opera poprvé v Nár. divadle 20. listop. 1892. V cizině po městském divadle v Hamburce provozovány byly „Dvě vdovy" až dosud jen v Lipsku 10. února 1895. Klav.

Příčinou prý jsou také tantiemy, které se z oper mých platit musejí! — To jsme to daleko přivedli! — Chtějí mne mít za komponistu, ale pan Mayr[2]) nechce opery mé dávat!

Neškodilo by, aby se obecenstvo o tom dovědělo, jak se budoucně nakládati bude s národními skladbami.

S nemocí mojí to jde pomalu, ale doktor[3]) ubezpečuje, že bude mi dobře. Prozatím s Bohem!

Váš upřímně oddaný

B. Smetana.

16./11. 874.[4])

— —

XIII. Dr. Lud. Procházkovi, redaktoru „Dalibora" v Praze.

Ctěný příteli!

Oznamuji Vám, že jsem včera dne 8. pros. dohotovil druhou symf. svou skladbu: „Vltava"[1]), která mě stála víc mechanické práce než „Vyšehrad",[2]) a také o 16 stran delší než tato jest.

---

výtah „Dvou vdov" s textem německým a českým vydala v září r. 1894. berlínská firma Bote & Bock. — [2]) Ředitel král. zemsk. česk. divadla. — [3]) Univ. prof. dr. Em. Zoufal (V. I. str. 21.). — [4]) Psáno v Praze.

XIII. Dr. L. Procházkovi. [1]) Viz díl I. čís. 111. na str. 76.—79. V říjnu r. 1894 vydána byla „Vltava" nákl. Fr. A. Urbánka pro 2 klavíry na 4 ruce uprav. od prof. H. Trnečka. Poprvé hrána byla ve formě té v hudebním večeru pražské konservatoře 13 listop. 1894. sl. K. Schmidovou a L. Nespory-ovou. — [2]) Viz

Rád bych teď třetí započal, as takovou, která kreslí český život v práci a v tanci, co jmenují Němci: „Volksweisen“ aneb „Tanzweisen“ atd. a nevím si rady, jaký titul by k tomu patřil.[3]) Raďte mi. —

Nemáte popsání národních našich tanců, jest-li se nemýlím od Alfreda Waldau-a?[4])

Buďte tak laskav říci panu Novotnému, by si neobtěžoval mně můj klavírní výtah Libuše odeslati, a že mu děkuji srdečně za jeho krásné pojednání o této skladbě[5]). Též bych Vás žádal, byste mně zase odeslal Lisztovy symf. básně na 2 klavíry.

Srdečně Vás pozdravuje a jsem vždy Vám oddaný přítel

B. Smetana.

V Praze 9./12. 874.

---

díl I. č. 110. str. 73.—74. V listopadu r. 1894 vydán byl „Vyšehrad“ nákladem Fr. A. Urbánka pro 2 klavíry na 4 ruce uprav. od prof. H. Trnečka. Poprvé hrán byl ve formě té sl. E. Správkovou a pí R. Maternovou v akademii dámského odboru „Ústř. Matice školské“ 6. prosince 1894. — [3]) Plán tento proveden až ve 4 symf. básni Smetanově: „Z českých luhův a hájův“ (Viz díl I. č. 114. str. 84.—86.) — [4]) „Böhmische Nationaltänze“ (Praha 1859.) — [5]) „Smetanova vlastenecká zpěv. Libuše“ v „Daliboru“ roku 1874. čís. 44.—48. R. 1882. vydána studie tato nákl. Fr A. Urbánka samostatně pod titulem: „Uvedení do Smetanovy slavnostní zpěvohry Libuše“. Napsal V. J. Novotný.

XIV. Panu Jos. Jiránkovi, skladateli v Praze. [1])

Milý Josefe!

Buď tak dobrý a dojdi k p. kapelníkovi Čechovi a odevzdej mu tuto partituru k symf. básni „Vltava", kterou on v příštím koncertě[2]) provozovat chce, s pozdravem ode mne, že proti tomu nic nenamítám. Hlasy orchestralní ale že má spolek filharmonický, protož by si je odtamtud vypůjčil. —

Druhá věc je ta, abys byl tak dobrý a odevzdal p. Starému (lithografovi v Malé Karl. ulici) tyto skladby pro klavír, které on uveřejnit chce. Jest jich šest pod titulem: „Rêves" [3]) (sny) — a sice bys musel neprodleně mu je doručit, neb mají ještě tento rok tiskem vyjít. [4]) Projdi si je, myslím že budeš moci kteroukoliv z nich veřejně hrát.

Třetí věc, kdybys mně vyzdvihl moji gáži a při tom p. Sklenáře[5]) požádal, aby z této gáže moji daň na rok 1875 zapraviti ráčil (u berního úřadu), a jest-li že on to již učinil, tudíž bys Ty můj dík mu vyslovil.

XIV. P. J. Jiránkovi. [1]) Smetanův chovanec a žák (nar. 24. břez. 1855 v Ledcích), nyní prof. klavíru při pražské konservatoři. Viz také v I. dílu 3. pozn. na str. 91. — [2]) Koncert výpomocného spolku členů sboru a orchestru král. zemsk. česk. divadla 15. list. 1875. — [3]) V. díl I. čís. 112. Dodáno zde budiž, že druhé, nové vydání skladeb těchto vydáno bylo berlínskou firmou Ed. Bote & G. Bock v listopadu r. 1884. — [4]) Vyšly však až teprve v červnu roku 1879. — [5]) Tehdejší tajemník král. zemsk. českého divadla. —

Prosím Tě, nezapomeň na vše, oč jsem Tě tak žádal.

Já přijedu do Prahy teprve okolo 20. října a protož by bylo potom pozdě na všechny věci.

Se srdečným pozdravem Tvůj upřímný přítel

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích 3./10. 75.

Ten půlarch napsaný s tituly pro kusy klavírní ať se též odevzdá panu Starému, aby věděl, jak obálku a tituly oněch kusů sobě přeju.

XV. Panu Jos. Jiránkovi, skladateli v Praze. [1])

Milý Josefe!

Slyším, že moje klavírní kusy [2]) u Tebe velké obliby nedošly, ano že jsi našel i chyby v nich.

Prosím Tě, odevzdej moje kusy, tak jak jsou se všemi chybami a hroznými dissonancemi, neprodleně panu Starému beze všech poznámek kritických a též Tě prosím, aby Ti nenapadlo chtíti něco v tom opravovat — ! —

Já jsem neposlal kusy tyto k Tvému laskavému posouzení, ani mně nenapadlo, aby se Ti měly líbit. Jest-li jsi vzdor své varhanické škole tak daleko nedospěl, abys porozuměl všem mož-

---

XV. P. J. Jiránkovi. [1]) Viz 1. poznámku u dopisu předcházejíciho — [2]) Dopis tento jest odpo-

nostem harmonickým a jejích kombinacím, tak Tě lituji tím více, an co můj vychovanec již bys se měl vší úzkoprsosti v umění našem vyhýbat.

Kdybys byl cizím, dělaly by mně Tvoje poznámky o mých skladbách veliký „plaisir“, ale tak nepochopuji, jak mne chceš korrigovat. Měl bych snad kusy tyto vydat s poznámkou: „Kompovány od B. Smetany, opraveny od J. Jiránka?

Dovolíš mně tedy, že Ti všechny tyto hrozné dissonance vysvětlím, až přijedu do Prahy. Prozatím je laskavě nech, jak jsou, a odevzdej je panu Starému.

Se srdečným pozdravem Tvůj upřímný

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích 7./10. 875.

XVI. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Velectěný pane!

Včera jsem dokončil „Píseň na moři“ [1]) a zasílám ji tudy k Vaší disposici. Snad jí můžete ještě tuto saisonu použit k produkci. Komposice na slova Hálkova byla dosti těžká; situace se takořka mění každou chvíli, nevím, zdali se mi

---

vědi na list p. Jos. Jiránka, v němž ten upozorňoval na některé harmonické dissonance v druhém čísle „Rêves“. Smetana později skutečně toto místo změnil. — XVI. P. Jos. Srbovi[1]). Viz I. díl č. 117. na stránce 92.

práce povedla. Zkuste to se studováním! — Prosím jen, aby se partitura pro „Hlahol“ opsala a můj manuskript zase mně navrátil.

Jest-li sbor místy je choulostivý, toť pomněte, že jsem měl na mysli „Hlahol“, pro který jsem komponoval a který všechny obtíže, jak známo, tak mistrovským vedením jako jest Bendlovo lehce přemůže. Zvlášť bych prosil míti pozornost na třetí odstavec, takt $^{3}_{4}$, kde přejde sbor v A-dur, a první tenoři ve fistuli vysoké Cis po předcházejícím E nasadí. Vše to musí býti v největším ppp a přece v plném lahodném zvuku! Jak Bendl[2]) to už nějak provede. — Známých těch výkřiků a výskání námořníků, jak já jsem je tolikráte sám slyšíval, nemohl jsem bohužel na slovo „halo!“ upotřebit, protože námořníci protahují první syllabu a druhou krátce do výšky vykřiknou.

Poněkud aspoň jsem to napodobil tím způsobem, že jsem dal oba akcenty < > na první i na druhou syllabu, která ale zůstane dlouhá.

Pozdravujte srdečně kollegu a mistra Bendla ode mne a přijměte ubezpečení mé úcty a oddanosti! Váš

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích, dne 27. ledna 1877.

---

[2]) Karel Bendl sbormistr „Hlaholu“ v l. 1865—77. —

XVII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný pane kapelníku!

Odporučuji tedy také tuto 4. symf. báseň [1]) Vaší péči a přízni. Co se týče pojetí, nemám žádné starosti, a nejsou-li v partituře uvedeny metron. známky, tedy je zde poněkud podávám.

První Allo con fuoco 𝄵 ♩ = 66 (každá půl nota úhoz: jeden dolů, druhý nahoru). Hned na to Più modto přejde v celý takt 𝄵, asi každá čtvrt ♩ = 96, a zůstane tak skorem až k $^3/_4$ taktu. Před tím takt s Adagiem trillo hodně dlouze. Ten $^3/_4$ takt Modto skoro v tomtéž pohybu jako před tím celý takt 𝄵, a poslední Molto vivo 𝄵 zase jako první ♩ = 66. Co se týče jednotlivých nuancí, přijedu z počátku března do Prahy, snad na několik týdnů, a tu Vám dle Vaší libosti to celé zahraji. — Idea k této symfonické skladbě jest zkrátka báje o dívce Šárce samé při pohledu na krajinu taktéž zvanou.

Nelíčím tedy tuto divokou krajinu, nýbrž při pohledu na ni upomínku na báji o Šárce. Hned z po-

---

XVII. P. Ad. Čechovi. [1]) Jest to symf. báseň „Šárka". V I. díl č. 113. na str. 80.—83. V pořadí cyklu „Má vlast" jest číslem třetím, Smetana označuje ji zde jako čtvrtou symf. báseň dle postupu provozování, neboť veřejně prov. byla dříve následující symf. báseň „Z českých luhův a hájův" (10. pros.) 1876) a „Šárka" teprve v roce následujícím (17. břez.)

čátku hněv Šárky na mužské pokolení, bol a vztek její na zrazenou lásku a přísaha pomsty. Tu se blíží Ctirad se zbrojnoši (pochod v skladbě A-moll) — spatří Šárku bědující, uvázanou ku stromu, žasne nad její krásou — zamiluje se — ona ho obelstí — opije zbrojnoše ($^3/_4$ takt, D dur) — veselost všech až k spánku. Ozve se znamení trouby dané od Šárky dívkám — (corno hluboké C) ozvěna — dívky se vyhrnou na opilé zbrojnoše, jásot, všeobecné vraždění, pomsta jest uskutečněna. S tou divokou pomstou skončí celá skladba. — Morálka není žádná. — Ostatně jest každému posluchači dovoleno, aby se přenechal své fantasii a si k tomu přibásnil, co chce, dle chuti.

Četl jsem v novinách, že se zase dávala „Hubička". Prosím Vás, neprovozujte to velké duetto v 1. aktu mezi Vendulkou a Lukášem s těmi videmi, které jsem spatřil v mé partituře olůvkem naznamenané. Zrovna tato místa, která se mají vynechat, jsou důležita, zvláště, že na předešlé motivy se vztahují. Toť právě jednotný styl, který jest, abych se přiznal, můj vlastní, na kterém si mnoho zakládám, a který kdyby vynechán byl, nic v opeře mé by nenechal, co by se mohlo jmenovati stylem; neb potom se zpívají čísla v jejich rozmanitostech a ne v jejich jednotě. —

Též bych si přál, aby paní Fibichová zpívala tu altovou partii,[2]) neb při kompono-

[2]) Altovou partii Martinčinu v Hubičce zpívala od

HARVARD UNIVERSITY
EDA KUHN LOEB MUSIC LIBRARY
CAMBRIDGE 38. MASS.

vání tanula ona mi na mysli a její hlas. — Jsem přesvědčen, že by čísla její přišla k platnosti.

Poručení mé k nejmilejší paní.

Znamenám se ve vší úctě Vám vždy oddaný

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích dne 19. února 1877. —

XVIII. Dr. Lud. Procházkovi v Praze.

Velectěný příteli!

Přeji Vám z plného srdce hodného zdaru k Vašemu podniknutí a milerád posloužím vám k tomu účelu, jak dalece se to týče mých skladeb. —

Ad 1. Chronologické povstání mých skladeb jest takto:

1. Braniboři,[1]) dohotoveno v roku 863, provozováno ponejprv v lednu 866.

---

premiery (7. listop 1876) až k 22. představení (dne 19. pros. 1877.) sl. Marie Cachova († v Berouně 28. února 1879.); od 23. představení (12. dubna 1878). až k 69. (1. června 1891.) zpívala roli tu pí. B. Fibichová, nyní pak zpívá ji pí. M. Klánova-Panžnerová.

XVIII. Dr. Procházkovi. Dopis tento jest odpovědí na podrobný Procházkův dotaz v příčině jednotlivých dat Smetanova života, jeho děl, jeho poměru k divadelnímu družstvu a pod. — [1]) V. I. díl č 90. na str. 58.—59. Z deníku Smetanových vztahuji se k opeře té tyto důležitější poznámky: „5. ledna 1866 Ponejprv „Braniboři". Plný dům; devětkrát jsem byl

2. Prodaná nevěsta, [2]) dohotov. 865, provoz. v květnu 866.

---

volán sám jsem řídil. — 7. ledna. Po druhé Bran. Přeplněný dům, výsledek ještě větší. — 12. ledna t. r. Po třetí „Braniboři" v můj prospěch (192 zl.)" —

[2]) Viz díl I. čís. 93. na str. 60.—63. Z deníku Smetanova odnášejí se ku „Prodané nevěstě" tyto důležitější poznámky: „30. května 1866. 1ní představení „Prodané nevěsty" mým řízením. První sbor musil se opakovat. Já byl volán po každém jednání 3krát — 3. června 1866. Po 2hé „Prod. nevěsta" v Novoměstském divadle. Velké horko, málo lidí. Volán po každém jednání. — 27. října 1866. Slavnostní předst. „Prodané nevěsty". Císař byl při 1. jednání v opeře. — 3. listopadu 1869 v Plzni na 2hé představení Prodané nevěsty; u ředitele Švandy jsem bydlel. Anger, kapelník, řídil. Provedení bylo dle poměrů tamějších dosti zdařilé, sextetto velmi dobré, tak že je musili opakovat. — 12. ledna 1871 přišel odpoledne na mne telegram z Petrohradu: „Slavný úspěch „Prod. nevěsty"; ouvertura, každé číslo applaudováno, polka opakována. Přítomní: velkoknížata, následník Konstantin Vladimír Nikolajevič, velkokněžny. Ceny nejvyšší, dům — má benefice — přeplněný. Věnec. V pátek po druhé. Sláva Vám. Paleček". — 28. ledna 1871. Z Petrohradu došla zpráva, že kritiky o mé opeře jsou nejhanebnější a skorem utrhačné na čest Čechů vůbec. Dobrá! Pamatujme si to!" — Dodatkem ku pozn. 5. v 1. dílu na str. 62 připojeno tu buď, že provozována byla dále „Prodaná nevěsta" v Chicagu společností Ludvíkovou 12. května 1893, v slovinském překladě v Lublani 15. února 1895, v maďarském překladě J. A Kornéla (Az eladott menyasszony) v král. opeře v Buda-Pešti 21. září 1893, ve švédském překladě (Brudköpet) v dvorní opeře ve Stokholmu 6. října 1894, v německém překladě M. Kalbecka ve Vídni v divadle na Vídeňce 2. dubna 1893, v Berlíně v div. „Pod lipami" 1. července 1893,

3. Dalibor[3]) doh. a prov. v květnu 866.

4. Libuše[4]) doh. v roku 872 a čeká dosud na provozování.

5. Dvě vdovy,[5]) v roku 874, dne 27. břez. Téhož roku jsem v říjnu úplně ohluchl. —

6. Hubička,[6]) provoz. v listop. 1876. Ta a následovné práce jsou komponovány vesměs za úplné hluchoty.

---

ve Frankobrodě 7. října 1893, v Drážďanech 12. pros. 1893, v Lipsku 25. pros. 1893, v Kolíně n. R. 1. ledna 1894, v Hamburce 17. ledna 1894. v Mnichově 23. ledna 1894, v Brémách 2. února 1894, v Opavě 10. února 1894, ve Wiesbadenu 13. února 1894, ve Štýrském Hradci 31. března 1894, v Berlíně ve dvorní opeře 23. května 1894, v Brunšviku 8. říj. 1894, ve Stuttgartu 10. října 1894. — [3]) Viz díl I. čís. 96. na str. 63. V cizině proveden byl „Dalibor“ v německém překladu M. Kalbecka v Mnichově 28. listopadu 1894. a v Mannheimu 17. dubna 1895. Klav. výtah s textem německým jakož i bez textu v úpravě J. Maláta vydán byl v květnu r. 1893 firmou Jos. Weinbergra v Lipsku. — [4]) Viz díl I. čís. 107. na str. 68.—70. — [5]) Viz 1. pozn. u dop. XII. — [6]) Viz díl I. čís. 115. na str. 86—87. O „Hubičce“ píše Smetana v denníku svém z r. 1876 mimo jiné takto: „11. ledna. Já pracuji - z hrubého teprv - na librettu „Hubička“ od Krásnohorské pilně; bohdá, že se mi snad podaří. 2. list. První orchestrální zkouška na divadle k „Hubičce“, opravil jsem některá pochybená tempa, v celku šla zkouška výborně. — 7. listopadu. První představení „Hubičky“; plné divadlo, byl jsem volán po 1. aktu dvakráte a po posledním 3kráte. Věnec od studentů. Sbor pijácký se solem Tomšovým — p. Lev — a duetto mezi p. Lvem a Vávrou se opakovalo. A takto moc applausu. — 14. listopadu. Velká slavnost večer

7. Tajemství.[7]) Název to budoucí mé opery, kterou nyní pracuji.

Orchestrální: 4 symfonické básně: Vyšehrad,[8]) Vltava,[9]) Šárka[10]) a Z českých luhův a hájův[11]). 1 smyčcové kvartetto,[12]) 1 sbor pro mužské hlasy: „Píseň na moři" dle Hálka.[13]) — Klavírní skladby: 6 klav. kusů pod názvem: „Les rêves"[14]) a 4 polky[15]). Dosud tiskem nevyšly.

Ad. 2. Ztráta mé nejstarší dcerušky, toho tak neobyčejně nadaného dítěte, byla příčinou skladby komorní, totiž Tria do G-moll[16]) v roku 855. Téhož roku v zimě v prosinci[17]) bylo Trio v Praze veřejně provozováno a sice mnou u klavírního partu, pak Königslöwem (housle) a

---

v divadle při mé benefici. Byl jsem nesčíslněkráte volán, mnoho deputací na jevišti, adressa, bás-ň podaná od pani Malé a t. d. Věru velká to odměna mých snah". V cizině provozována až dosud „Hubička" v německém překladu L. Hartmanna v Lipsku 6. října 1893, v Karlsruhe 20. pros. 1883, ve dvorní opeře vídeňské 27. února 1894, v Hamburce 20. února 1895. Klavírní výtah s textem německým jakož i bez textu v úpravě J. Maláta vydal v září r. 1893 J. Weinberger v Lipsku. — [7]) Viz díl I. čís. 118 na str. 93—95. jakož i dopis XXII. V cizině provedeno bylo „Tajemství" až dosud jen ve dvorní opeře vídeňské v překladu M. Kalbecka („Das Geheimniss") 26. bř. 1895. Klav. výtah s textem německým jakož i bez textu v úpravě M. Kühnaua vydal v březnu 1895. J. Weinberger v Lipsku. — [8]) V. 2. pozn. u dop. XIII. a dop XXIX. — [9]) V. 1. pozn. u dop. XIII. — [10]) V. dop. XVII. — [11]) V. I. čís. 114. — [12]) V. I. č. 116. a dop. XX., XXX., XXXVI. a XL. — [13]) V. dop. XVI. — [14]) Viz dop. XIV. a XV. — [15]) V. díl I. čís. 122. I. — [16]) V. 3.—5. pozn. u dop. III. — [17]) 3. pro-

Goltermannem (cello). Úspěch — špatný. Kritika vesměs to odsoudila, Ulm[18]) ho hájil, ale neschválil, Ambros („Prager Zeitung") a Tobisch[19]) haněli. Rok na to jsme je hráli před Lisztem[20]) u mne, který mne obejmul a mojí paní k dílu tomu gratuloval. Později se hrálo ve Výmaru,[21]) v Rýn. Kolíně[22]), ve Švédsku soukromě a veřejně kolikráte;[23]) je ale, jak víte, dosud manuskript.

Ad 3. Po válce 866. jsem se stal kapelníkem u českého divadla. Tenkráte Skrejšovský mi nabídnutí toto učinil. — Od září 866. až do října 1874 jsem byl aktivním kapelníkem u česk. divadla.

V říjnu 874. jsem ohluchl a jsem dosud bídným invalidou a bídným tvorem, pln starostí o budoucnost svou a své rodiny. Milý příteli, věřte mně, že se sám obdivuji, jak to vydržím při ohromných ranách zlého osudu. Nejen že trpím svou nemocí, ale musím podlehati i starostem o svoje živobytí. Od května již nedostávám žádné gáže a nemám z čeho být živu. Pan Dr. Dašek[24]) zastavil vyplácení mojí gáže, až prý nové konsortium to schválí. Dosud ale marně čekám na toto schválení a jsem dán v šanc největší starosti. V takovém naladění jest těžké komponování. Říká se, že mám jakési zásluhy o domácí umění, ale zdá se, že musejí být velmi malé,

since. — [18]) Referent „Bohemie". — [19]) Referent „Tagesbote aus Böhmen". — [20]) \ iz 1. pozn. u dop. II. — [21]) 12. června 1859. — [22]) 9. pros. 1861. — [23]) 11. ún. 858 a 12. ledna 1859. — [24]) Tehdejší ředitel

proto že se mně takto odměňují. — — Já jsem přemohl svou pýchu a snížil jsem se tak hluboce, že jsem zaslal písemní prosbu na slavné konsortium o ponechání mého poměru k divadlu tak, jak za bývalého mladočeského konsortia, totiž že za gáži 1200 zl. jim přenechám bezplatná provozování (bez tantiém) svých starších 4 oper: Braniboři, Prodaná nev., Dalibor a Dvě vdovy. Sám jsem ještě k tomu osobně jednotlivým pánům udělal svou návštěvu a poctu, ku př. u Dr. Daška, u Schicka atd., všude blahosklonně přivítán a — odbyt; ale dosud — nemám nic. —

Beethoven dostával pensi a neměl žádné jiné povinnosti než aby zůstal v Rakousku; já dávám za menší plat 4 velké skladby k výtěžku, ačkoliv tím nikoliv se nechci opovážit k parallele s Beethovenem. Odpusťte, že o tom tolik slov ztrácím, ale moje trpkost je veliká a již nevím si porady.

Ze Švédska jsem přibyl do Prahy v letě v roku 1861. Operu „Viola“ vzala slečna Krásnohorská zpět, chtějíc sem a tam změny dělat. Potom mně ji zase odešle. Já sám jsem se těšil na tento text [25]).

Co se týče odeslání partitur, tak myslím, že snad dostačí jen všeobecný popis těchto děl, podrobnější by čtenáře sotva bavilo a taky unavilo. Odeslání tak těžkých kněh poštou je odsud alespoň obtížné. Jestliže do Prahy pojedu, co ale sotva bude tak brzo, pak bych je Vám přivezl. —

---

král. zems. čes. div. — [25]) V I. díl č. 133. na str.

Fotografii nemám žádnou, ale vím najisto, že fotograf Tomáš na Koňském trhu má je z nejposlednější doby na skladě. —

Harmonické práce moje nemají nic zvláštního, než co v každé knize o harmonii se nalezne, a bohužel mám je někde na půdě v bedně mezi starými spisy. Vám jsem ukázal tenkráte práce z kontrapunktu, fugy, kanonu a z nauky o formách, (ronda, sonata atd.).

Za pozvání k Vám přijměte mé nejsrdečnější díky, ale bojím se, že by se nejmilejší paní poděkovala takového mrzutého, chorobného mrzáka okolo sebe míti.

Vyřiďte ruky políbení milostpaní ode mne, jakož pěkné poručení jí a Vám od celé mé rodiny!

Upozorňuji, že co do slohu jsem se snažil již v symf. básni: „Valdštýnův tábor“ [26]) komp. ve Švédsku v roku 858. národní ráz a sice dosti zdařile dáti. — Tenkráte povstaly také: „Richard III.“ [27]) a „Hakon Jarl“, [28]) dosud jen v Praze provozované.

„Libuši“ — komp. za úplného zdraví — pokládám za nejdokonalejší práci v oboru vyššího dramatu a mohu říci za úplně samostatné dílo (weder Wagner noch Offenbach).

V „Daliboru“ panuje ještě absolutní hudba, není nic Wagnerovského; sám to řekl Liszt,

---

110. — [26]) Viz I díl č 79. na str. 54 — [27]) Viz I. díl č. 74. na str 52. jakož i druhou polovinu dopisu III. — [28]) Viz I. díl č. 82. na str. 55.—56.

který celého Dal. slyšel u klavíru. — „Libuše“ ale je zvláštní; hudba a deklamace, každá má své místo důsledné.

A tak s Bohem a se srdečným pozdravem Vám oddaný

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích 26. září 877.

Pište jen v Jabk. u Loučeně na adresse.

XIX. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Volte, co se Vám líbí z mých skladeb ku provozování, stojí Vám vesměs k disposici. Jen celou tetralogii [1]) bych nerad dal provésti již nyní, protože obmýšlím dávati z jara v postě koncert pro svůj prospěch, kde bych potom Vás požádal o řízení koncertu, v kterém by se celá tetralogie mohla dávat. — Protož bych Vás teď požádal o změnu programu pro nynější koncert, ač, jak pravím, jednotlivé skladby Vám dle libosti úplně jsou k službám! —

Volba kantaty dle Beethovena [2]) je velmi chvalitebná a není příliš dlouhá. Předehru [2]) dle

---

XIX. P. Ad. Čechovi. [1]) t j. prvá čtyři čísla cyklu „Má vlast“. — [2]) Beethovenovská kantata pro

Beethovenova Tria B-dur jsme, jak známo, ve filharmonickém koncertě již předvedli a sice s rozhodným úspěchem.

Když postava, hra a dobrý, vytrvalý hlas jsou attributy pana Kaminského,[3]) pak by arcit „Dalibor“ konečně tak prorazil, jak bych si

---

sbor, sola a orchestr od Fr. Liszta, jejiž předehru, zbudovanou na andante a variacích Beethovenova tria op. 97. provedl Smetana ve filharmonickém koncertu 2. března 1871. v sále ostrova Žofínského. O věci té jedná také tento dopis Lisztův Smetanovi zaslaný: „Verehrter Freund! Tausend Entschuldigungen ob der Verspätung meiner Antwort. Mehrere Wochen vergingen, ohne dass ich eine Bestimmung in Bezug meines nächsten Aufenthaltes treffen konnte. Erst vorgestern entschloss ich mich und zwar bis Mitte November hier zu bleiben, dann in Pest die Vorbereitungen zur Beethoven-Feier einzuleiten, und wenn diese nicht gleichzeitig mit der Wiener Beethowen-Feier fällt, mich auch bei letzterer — zu folge der wiederholten liebenswürdig-hartnäckigen Ansuchen meiner dortigen Freunde — zu betheiligen. Demnach dürfte sich mein Prager Besuch sehr weit hinausschieben, wofür ich Sie abermals um mildherzige Entschuldigung bitte. Für Ihre sehr freundliche Absicht meine Beethowen-Cantate (deren Partitur nächstdem bei Kahn erscheint) in Prag aufzuführen, danke ich Ihnen aufrichtigst. Das harmlose, ziemlich leichte Werk bedarf hauptsächlich einen verständigen, klaren, liebevoll eingehenden Dirigenten. Als solcher und in vorzüglichster Weise gilt mir Freund Smetana, dem stets mit zuversichtlichem Vertrauen und ausgezeichnetster Hochachtung verbleibt ergebenst F. Liszt. Sexard 16. Oktober 1870. — Meinem weiteren örtlichen Geschick im Jahre 71 bin ich ruhig gewärtig, ohne darüber woreilig zu entscheiden — Sufficit diei malitia sua.“ — [3]) Tenorista

toho přál vzhledem k svědomitosti a pravdě této práce. Snad přijde přece pro tuto operu čas poznání! —

Zprávu, že Dr. Rieger usiluje o zvolení Mayra za ředitele divadla, jsem již slyšel a nepochopuji tuto svéhlavost páně Riegrovu. Zkušenost by ho mohla přece přesvědčit, že Mayr se již vyhospodařil na vždy! — Bylo by to veliké neštěstí pro české divadlo! — Dle mého náhledu vztahujícího se na zkušenost, je takový ředitel, nota bene drahý, docela zbytečný. Zvolený pán z družstva, co vrchní dohližitel ökonomické strany, který má při ruce dva pány z činohry a ze zpěvohry, tedy zde ku př. Kolára a Vás co artistické rady, úplně dostačí k vedení a zvelebení divadla. Mluví se pořáde o spoření, a tu by ročně několik tisíc vyházeli z okna za věc, která nejen je zbytečná, ale pod takovým ředitelem i záhubná.

Že se konečně moje záležitost vyřídila, byl věru již čas, neb od května jsem nedostával žádného příjmu! —

Dále nechci více o tom mluvit, věc je již odbyta. — Ale té podmínky, abych Libuši dal zdarma, nemohu nikdy acceptovat, i kdyby se celé vyrovnání mělo zase rozbít.

Nechte, prosím, ty opsané partitury mých symf. skladeb u Sebe ležeti; já musím na druhý měsíc — ty první dny — do Prahy, mám všelicos tam dělat, a vzal bych si je potom sebou.

---

královského zemského českého divadla r. 1877—78. —

Též prosím snažně, abyste úsilovně na to tlačil, aby se moje partitury oper: Braniboři, Dvě vdovy a Dalibor pro družstvo opsaly a já mohl své manuskripty dětem svým uschovat.

Se srdečným pozdravem a ve vší úctě Vám oddaný

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích dne 20. října 1877.

XX. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Velevážený pane!

Odesílám tímto partituru svého smyčcového quartetta, [1]) které jest můj manuscript a dosud v mých rukou dlelo. Prosím, byste si pro sebe odepsali hlasy a si je co majetek podrželi, ale tuto partituru mně zase vrátili, jakmile budou hlasy opsány. —

Trio pro klavír, housle a cello musí mít Dr. Procházka.

Co se týče stylu mého quartetta, přenechávám úsudek o tom milerád jiným a nehněvám se naprosto, jest-li že se tento styl nelíbí, neb se proti všemu zvyku dosavádního stylu quartettního staví! Neměl jsem úmyslu napsati nějaké quartetto dle receptu a dle usu forem obvyklých, v kterých jsem se již co mladý učeň

XX. P. Jos. Srbovi. [1]) „Z mého života.“ V. díl I. čís 116. na str 88. 92. a dop. XXX., XXXVI

hudební theorie napracoval dosti, aby mně byl úplně znám a mohl jím vládnouti. U mne se forma každé komposice dá sama sebou dle předmětu. A tak si toto quartetto udělalo formu, jakou má, samo. Chtěl jsem totiž si vyobrazit v tonech běh svého života.

1. věta: Náklonnost k umění v mém mládí, romantická nadvláda, nevýslovné toužení po něčem, co jsem nemohl vyslovit aneb určitě si představit, a též výstraha quasi mého budoucího neštěstí: 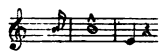 ; ten dlouho znějící ton ve finale 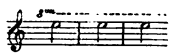 povstal z tohoto počátku; jest to ono osudné pískání nejvyšších tonů v uchu mém, které v r. 1874. mně oznamovalo mou hluchotu. Tuto malou hříčku jsem si dovolil proto, poněvadž byla pro mě tak osudná.

2há věta: Quasi Polka uvádí mne v upomínkách do veselého života mého mládí, kde jsem jako komponista tanečních kusů mladý svět obsypával, sám co náruživý tanečník všude byl znám atd.

Prostřední věta: Meno vivo, des dur jest ona, která dle uznání pánů hráčů tohoto quartetta naprosto k provedení není.[2]) Čistoty

a XLI. — [2]) Výtky tyto pocházely z pražské „Jed-

akkordů se prý nedá docílit; upomínám, že maluji v tonech touto větou své upomínky z kruhů aristokratických, v kterých jsem dlouhá žil léta. —

Naznačil jsem v malých notách 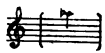

piu facile lehčí hru sice v primu, v sekundu a ve viole a prosím, abyste zkusili oba způsoby, a najdete-li že první, původní manýru možno provésti, aniž by utrpěla čistota akkordů, pak ponechte tuto, mně je milejší! —

Myslím, že tato věta je příčinou nejhlavnější, víc než ta výtka stylu orchestrálního, proč se páni oni zdráhají, hráti ono quartetto.

3tí věta: Largo sostenuto upomíná mně blahost první mé lásky k dívce, která později se stala mou věrnou ženou.

4tá věta: Poznání způsobu živlu národní hudby, radost z výsledku této cesty až k přerušení ominosnou pro mě katastrofou, začátek hluchoty, pohled do smutné budoucnosti, malý paprsek naděje na polepšení, ale v upomínce na první začátky mé dráhy přec jen cit bolestný.

---

noty pro komorní hudbu", které kvartetto ku provozování bylo podáno, jež je však vrátila pro pochybený sloh a nepřekonatelné technické obtíže (!). — Od té doby ovšem, pod nátlakem veřejného mínění, provozováno bylo kvartetto toto v koncertech „Jednoty" té již dvakráte, a sice: 8. listopadu 1881. a 8. listop. 1892.

Toť as byl účel této skladby, která jest takořka soukromná a proto úmyslně psána pro 4 nástroje, které jakožto v přátelském, úzkém kruhu mají o tom hovořit mezi sebou, co mne tak významně hněte. Nic více.

Těším se na Vaši brožurku: „Dějiny konservatoře“.[3]) Byl věru čas o tom veřejně promluviti, že konservatoř výhradně podporuje německé komposice, někdy mizerné škváry, a naprosto si nevšímá domácích skladeb, kdyby byly sebe lepší. —

Pan Krejčí[4]) si sedl hrozně vysoko, jen aby nedostal závrať a nespadl hodně hluboko! —

Psal jsem Dr. Strakatému, aby mně nechal opsat výtah „Hubičky“, jelikož jiného exempláru nemám než ten, co jsem mu byl zaslal; ale nedostal jsem žádnou odpověď.

Co se týče národních písní cizích, podívám se, nemám-li ještě skandinavské; mám-li, pošlu Vám je.

Těšilo mne, že se sbor „Na moři“[5]) provedl v posledním koncertě „Hlaholu“.[6])

Se srdečným pozdravem a s veškerou úctou Vám oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 12. dubna 1878.

---

[3]) „Stručné dějiny konservatoře pražské“ od J. S. Debrnova. V Praze 1878. — [4]) Jos. Krejčí (* 6. ún. 1822. v Milostině, † 20. října 1881. v Praze), řed. pražské konservatoře r. 1865-81. — [5]) V. dop. XVI. — [6]) 4. bř. 1877.

XXI. Panu Ferdinandu Hellerovi, učiteli hudby v Praze.[1])

Ctěný a milý příteli!

Zde odesílám písně,[2]) které jste mi k uvedení v hudbu odevzdal. Jsou trojhlasé, ačkoliv bych byl raději psal čtyřhlasé; ale jelikož jste výslovně si trojhlasé přál, tedy pozůstávají jen ze 2 sopránů a 1 altu. Klavírní hra jde jen sebou co podpora hlasů, může i také odpadnout, ačkoli sem a tam vyplňuje harmonii, kde ve 3 hlasech schází. Protož bude snad přece lépe, když se spolu hraje. —

Přeju si, by dosáhly Vaší přízně a prosím, byste si tuto partituru pro sebe opsati nechal a manuscript mi zase odeslal; neb já si schovávám veškeré manuscripty svých prací pro své děti. —

Připsal jsem u každého čísla též metronom k vůli bližšímu dorozumění tempa. Proč nemají Sládkovy písně názvů. Mně se obě velice líbily a lehce komponovaly. První číslo „Má hvězda“ je jen strofová; nemusí se, to se rozumí, všech 5 veršů zpívat. Doufám, že nebudou těžké a obě poslední se dají co protivy velmi dobře po sobě přednášet. —

XXI. P. F. Hellerovi. [1]) Dávný přítel Smetanův, s nímž Smetana společně byl v l 1864.—65. ředitelem „Hlaholu“ a s nímž r. 1863. založil si hudební ústav. V. díl I. str. 17. — [2]) V. díl I. čís. 119. na str. 96.

S přáním, bych těmito drobotinami Vám vyhověl, jsem vždy v přátelství a se srdečným pozdravem též Vaší paní Váš oddaný přítel

Bedřich Smetana.

Jabkenice, 15. dubna 1878.

XXII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Těší mne velice zpráva Vaše, že se již teď při zkouškách klavírních zpěvohra „Tajemství“ [1]) všem účinkujícím líbí; jest to rukojemství budoucího zdárného, dobrého výsledku na jevišti. —

Hlavní motivy jsou dva: Motiv „tajemství“ (pokladu):

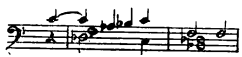

a Kalinův:

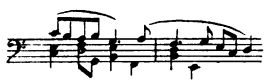

z kterých takořka celá stavba opery zbudována jest a z kterých se jiné vedlejší motivy vyvinuly, ač též samostatně jednotlivé zpěvy se objevují, zvlášť písně v národním slohu atd.

Co se té scény dotýče, kde v počátku II. aktu Kalina usne, řekl jsem již při posledním pobytu

---

XXII. P. A. Čechovi. [1]) Viz 7. pozn. u dopisu XVIII.

v Praze p. Chvalovskému [2]), že ballet dětí představuje tančící pidimužíky na jevišti v maskovaných obličejích co starce, kdež zároveň sbor bassistů zpívá za jevištěm tak dlouho, až se Kalina probudí, kde celý ten rej duchův i s Barnabášem zmizí. Když zazní za jevištěm zpěv Skřivánka a později dívek v processí, tu pokaždé ustanou v jakémsi zděšení od tance — skupina —, ale zůstanou na jevišti, až se Kalina probudí. Ostatně, co pak jsem to v partituře nenapsal? — Podivno, jak člověk na důležité poznámky zapomene!

Určitě nemohu Vám ten takt naznačit, kde má rej duchů zmizet, protože nemám zde žádného opisu své skladby. — Dokud zpívá Barnabáš a sbor bassistů, ballet tančí; jak zazní zpěv pobožný Skřivánka, tanec přeruší s ustrnutím a tak se to opakuje, až zmizí. —

Že žádám úplný orchestr, toť se rozumí, ať je jak se patří smyčcový orchestr obsazen, alespoň 6 primů, 6 secundů, 4 violy, 3 celli a 3 bassy. — Pan Lang [3]) je mnou požádán ku provázení zpěvů Skřivánka na kytaře v 1. jednání. Račte ho v mém jménu požádat o to. —

Buďte tak laskav a dejte mně zprávu, až budete mít poslední zkoušky klavírní, já bych rád při klavíru sem a tam své tendence projevil, nežli to přijde na jeviště. —

---

[2]) Eduard Chvalovský, režisér král. zem česk. divadla, jemuž svěřena byla režie „Tajemství“. — [3]) Theodor

Akkord: 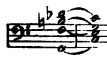 je dobře; dejte to des do bassu a máte harmonii, která nyní každou chvíli se naskytuje:

Čekám na gáži za srpen, potřebuji jí nutně. Jestliže ji Eim[4]) dosud nevyzdvihl, prosím Vás, byste byl tak laskav a ji mit Post-Nachnahme mně zaslal. Nehoršte se, že Vás obtěžuji! —

Se srdečným pozdravem a na brzkou shledanou Váš upřímný Bedř. Smetana.

Jabkenice, dne 4. září 1878.

Apropos: Ať netančí, probůh, žádný pravidelný ballet, nýbrž ať poskakují jaksi komicky sem a tam jako fantomy, bludičky atd. — Effekt ať je komický!

XXIII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Mnohé díky za Vaši laskavost. Že za předešlý rok ještě mám něco doplácet, jsem arciť nevěděl. Divno ale, že musím tolik daně za pře-

---

Lang († 1883.), primista v orchestru král zem. česk divadla. — [4]) Přítel Smetanův Gustav Eim, člen red. „Národních Listů", nyní vídeňský jejich dopisovatel. —

dešlý rok, kde už v lednu mně se strhlo na daně přes 30 zl., ještě doplácet, ačkoliv jsem od 1. května až do 1. listopadu, tedy úplný půlrok, *žádnou gáži* nedostával.

Co se týče Mařenky[1]) pro sl. Lauschmannovu[2]), nechci se do obsazení starých oper, z kterých neberu žádných tantiém, tak dalece míchat, dokud se obsazením úloh neuškodí celému dílu. Ačkoliv jsem ten výrok pronesl, že jsem Mařenku nepsal pro subrettu, měl jsem nejvíce na mysli subrettku, jak se ve fraškách atd. objevuje. Nemohu ale a nechci talentovaným zpěvkyním zabránit, třebas nebyly tak nazvané dramatické zpěvačky, aby se nepokusily v úlohách podobných jako je Mařenka, Vendulka atd. Vždyť zpívají rozhodně dramatické zpěvačky všemožné partie na světě, jen když utrží applaus. Já jsem byl vždy toho náhledu, že rozdělování úloh na rozličné třídy je zastaralý způsob, vzatý z činoherních členů divadla, kde panuje pravá směsice názvů Liebhaber, Held, komischer Alter, Intriguant atd., ačkoliv ti páni takřka každou roli by hráli, jen když je applaus. Protož myslím, že se sl. Lauschmannové nemůže zabránit pokus provésti úlohu Mařenky, zvlášť když podobným úlohám rozhodný talent dokazuje. Tím arci nechci nikterak ani dost málo na ujmu výkonů sl. Sittové[3]) něco zkrátit. Naopak divil jsem

---

XXIII. P. A. Čechovi. [1]) V „Prodané nevěstě“. — [2]) Sl. Marie Lauschmannova zpívala Mařenku poprvé 13 ún. 1879. v proz. div. — [3]) Sl. Marie Sittova

se vždy, že tak výtečná dramatická umělkyně tak vytrvale Mařence zůstává věrná, ačkoliv dle výroků p. Pivody, jejího učitele, jest tato úloha docela nepatrná. —

Nemám tedy nic proti tomu, aby sl. Lauschmannova zpívala Mařenku, nemyslím ale, aby ji víckráte sl. Sittova nezpívala. Bylo by mně to velice líto, kdyby sl. Sittová Mařenku vyškrtla ze svého repertoiru, když ona tu roli takřka v novém rouchu provedla. Upřímně řečeno, byl jsem tomu rád, že v těch věcech nic více nemám co dělat; rozdělování úloh byla vždy mrzutá a nevděčná práce pro mě, aby měl člověk tisíc ohledů na všechny strany. Radostně přenechávám tuto starost na věčné časy Vám, jsa přesvědčen, že obsazení úloh v mých skladbách vždy obstaráte tak, aby dílu samému sloužila jen ku prospěchu . . .

Hoffmannovi[4]) jsem na jeho žádost dovolil uveřejnit „Potpourris“ z „Tajemství“ pro klavír, jak podobně bylo z „Hubičky, ale o ouvertuře nebyla žádná zmínka. Opsat orchestrální hlasy z ouvertury nenechám. Ale prosím, byste mu půjčil partituru opery pro účel shora uvedený. —

(nyní pí. Petzoldová) zpívala Mařenku poprvé při benefici své dne 5 března 1875. v prozatímním divadle. — [4]) P. Jaromír Hoffmann, majitel c. k dvorního obchodu s hudebninami „Jana Hoffmanna vdova“, který vydal r. 1879. dvouruční směs z „Tajemství“, sestavenou od Karla Knittla, a roku 1876. dvouruční směs z „Hubičky“. sestavenou od Josefa Jiránka.

As za 10 dní přijdu na chvilku — k vůli vánočním dárkům pro děti — do Prahy, kde se uvidíme.

Se srdečným pozdravem Váš upřímný přítel

Bedřich Smetana.

Jabkenice, 9. prosince 1878.

XXIV. *Panu Ant. Navrátilovi*, hraběcímu správci v Košicích.

Velectěný pane!

Úmysl Váš, podporovati národní umění tím, že vypsáním cen na jednoaktové operettky skladatelům českým větší chuti dodáte, mne velice potěšil a nepochybuji, že by u všech skladatelů radosť spůsobil. Vše, co jste ráčil podotknouti o špatné, nedostatečné odměně tak velkých děl, jako jsou opery, zvlášť o nedostatečném rozmnožení a rozesílání mezi národním obecenstvem, jelikož takřka pouze v Praze lze slyšeti větší opery národní atd. — jest bohužel pravda. Avšak musím si dovolit uvésti zde námitky proti vypsání cen, které ze zkušenosti jsem poznal a které mne přesvědčily, že vypsání cen málokdy vede k touženému cíli. —

Především musím rozhodně zamítnouti náhled, že by pouhým čtením partitury kdokoliv mohl určitě se opovážit vyřknouti svůj ortel nad nějakou skladbou, že jest buď dobrá či špatná, vyjímaje

dílo nějakého neschopného začátečníka aneb nedouka. Každé operní dílo jest více než kterákoli jiná komposice (klavírní neb orchestrální) poukázáno na cizí interprety — zpěváky, kteří kolikráte z nepatrné komposice utvoří pozoruhodný výjev, applaus, úspěch rozhodný, kdežto naopak kolikráte důkladnou komposici zkazí až ku propadnutí. Soudce vyřkne svůj ortel, že dílo za mnoho nestojí, jak se to stalo též při mých „Braniborech", a ejhle dílo se potom při provozování rozhodně líbí a má veliký úspěch, jak se to skutečně při mých „Braniborech" [1]) stalo, ačkoliv soudcové byli páni jako Ambros, Krejčí, Goldschmidt atd. — Já sám, když jsem prohlížel nejnovější operettu „Mladý vévoda" [2]) od Lecocqa, neviděl jsem ani jediné číslo, které by zasluhovalo povšimnutí, a řekl bych, kdyby se tuto teprve dávalo na moje votum, že celá operetta nemá takořka žádné ceny. A v skutečnosti tato operetta plní domy, a několik čísel se musí vždy opakovat. — Z pouhého čtení skladeb operních se nedá nikdy soudit na výsledek. —

Protož také každý skladatel na podobnou konkurenci nerad své dílo posílá. Jen kdyby se mohlo každé zaslané dílo spíše provést před obecenstvem a úspěch u obecenstva se spojil s kritikou znalců, pak by arcit každý rád své dílo zaslal. Bohužel, že to spojeno s tolika obtížemi, že

---

XXIV. P. A. Navrátilovi. [1]) „Braniboři v Čechách". Viz 1. poznámku u dopisu XVIII. — [2]) „Le petit duc" (Malý vévoda), operetta od K Lecocqa, prov.

takořka na podobné vyřízení věcí se nemůže ani pomyslit. — Dosud nezadal na vypsanou cenu pro otevření velkého národního divadla nikdo operu, ačkoliv cena činí 1000 zl. — Není zde místa, bych se o tom déle rozepisoval, ale proto nechci, aby se Váš krásný úmysl kalil a snad byste dosáhl cíle žádoucího vypsáním cen na nejlepší operettu. Lhůta by musila býti nejméně rok, neb skladatel závisí od básníka. Nevím, najde-li se též básník, který by pouze 1aktovou lehkou sice, ale přec zajímavou látku našel; zadarmo ji skladateli nedá a hned se do práce také nepustí. Protož by se lhůta k zadání musila určit na konec roku příštího 1879.

Co se týče ceny, to je pro mne těžká věc, jelikož by se zdálo, jako bych chtěl pro sebe mluvit. Ale tolik mohu si dovolit upozorniti na to, že text skladatel musí koupiti a že k práci musí věnovati celý svůj čas, má-li dílo za něco stát. Ostatně, máte-li, velectěný pane, v Praze známé, mohli by tito poradou na ruku býti.

Dovoluji si ještě jen upozornit, jelikož jste si stěžoval, že naše opery na venkově se nerozšiřují na nejlepší cestu, kterou by se Vám, pánům hudby milovným na venkově, a nám skladatelům pomohlo. My skladatelé trpíme nejvíce tím, že naše skladby se neuveřejňují tiskem. Hleďte, pánové, sebrat několik hlasů z krajin sem a tam, které volají do Prahy na nakladatele hudebnin

---

v překladu B. Pešky poprvé v proz. div. 23. listopadu

o klavírní výtahy již provozovaných oper, a všem bude zadost učiněno a pomoženo. Posud vyšly pouze 2 opery,[3]) „Prodaná nevěsta“[4]) a „V studni“, ostatní čekají na uveřejnění tiskem. Potom byste mohli provozovat, když ne celé opery, tedy zajisté jednotlivé sceny i akty, jak se to sem tam již stalo s „Prodanou nevěstou“ na venkově. — Z mých oper by se daly takovým způsobem velmi dobře dávat: „Dvě vdovy“, „Hubička“ a „Tajemství“.[4]) A tak podobně od jiných. — Dokud není žádná poptávka o klavírní výtah oper, nechce žádný nakladatel tisknout operu. Věřte mně, že nám všem skladatelům českým by se ten zavděčil, který by první na to

---

1878. — [3]) Od té doby, kdy Smetana dopis tento psal, se poměry ty alespoň poněkud změnily. „Matice hudební“ v Praze vydala r 1880. druhý díl (dokončení) Bendlovy „Lejly“ (I díl vydán byl již r. 1874.), roku 1881. Smetanovu „Libuši“, r. 1882. Rozkošného „Svatojanské proudy“, r. 1883. Bendlova „Starého ženicha“ a r. 1884. Fibichovu „Nevěstu Messinskou“. Fr. A Urbánek vydal r. 1888. v klav výtahu Smetanovou „Hubičku“, r. 1882. Bendlova „Švandu dudáka“, r 1885. Kovařovicovu „Cestu oknem“, r. 1889.—93. tři díly melodram. trilogie „Hippodamie“ od Zdenka Fibicha a r. 1895 téhož operu „Bouři“; E. Starý vydal r. 1887. Dvořákova „Dimitrije“; „Družstvo Smetanových ctitelů“ r. 1884 Smetanova „Dalibora“; „Umělecká Beseda“ r. 1892. Smetanovo „Tajemství“ a nová vydání oper „Prod. nevěsta“ a „Dalibor“. Cizí firmy Bote a Bock v Berlíně, Novello v Londýně, N. Simrock v Berlíně a Weinberger ve Vídni vydávají pak nyní klavírní výtahy i partitury dramatických děl českých mistrů. — [4]) Viz u dopisu XVIII. poznámky 2., 5, 6. a 7. —

tlačil, aby naše skladby vyšly tiskem a tak do celého světa. Dovolil jsem si upřímně se vyzpovídati, co nás nejvíce rmoutí, jelikož Vy, pane, jste tak šlechetně se nabídl něco pro domácí umění učiniti k dobru. Přijmětež výraz mé největší úcty, se kterou mám čest se znamenati Vašnosti oddaný

Bedřich Smetana.

Jabkenice u Loučeně 19./12. 78.

XXV. *Prof. Dr. O. Hostinskému* v Praze.

Velectěný příteli!

Srdečné díky za Váš nový spis: „Die Lehre von den musik. Klängen". [1]) Chtěl jsem Vám poděkovati a svůj obdiv nad Vaší plodnou a velezdařilou činností v umění našem vyslovit, až bych byl celé nové dílo prostudoval. Ale to bychom oba tuze dlouho musili čekat. Neb Vaše dílo nelze jen tak proběhnout, a zvlášť první kapitoly jsou pro člověka, který není zvyklý filosofickému bádání, velmi ostrý oříšek ku rozluštění. IIhý a IIItí díl mně byl docela jasný a těšil jsem se práci Vaší. Můžeme si gratulovat, že máme také theoretika, který se brzo vyrovná všem jiných národů.

Zapomněl jste mi udat Vaši adressu; protož odpusťte, že jsem adressoval na knihkupectví pana Urbánka. Myslím, že co spolupracovníku v Daliboru

XXV. Dr. O. Hostinskému. [1]) Vydaný v Praze

Vám list tento lehce doručiti mohou. Že jste s „Tajemstvím“[2]) spokojen, těšilo mne. V podobných pracích je to nad míru těžká úloha pro českého komponistu, vyhovět jak svému vlastnímu přesvědčení, tak požadavkům obecenstva. Volání po melodii znamená tolik u většího dílu obecenstva, aby ihned mohlo veškeré nápěvy bez namáhání a beze smyslu opětovati, jakmile ponejprv je bylo v divadle zaslechlo. Jak to nemůže, pak opera se již nelíbí, je už odsouzena a komponista také; neb jiného divadla, jiného obecenstva nemá, ku kterému by mohl appelovat. A který pak komponista bude lhostejným nad osudem svého díla, které práce stojí tak veliké? — Poznal jsem, jak málo vzdělané — hudebně vzdělané — naše obecenstvo jest, vzdor všem hudebním ústavům, koncertům, operám, divadlům, kterým ve velké hojnosti se v takovém městě, jako Praha, od mládí svého již těší. A jelikož mně na tom záleží, aby každé moje dílo se udrželo na repertoiru, a tak sloh český i pro naše ostatní skladatele, kteří dosud ještě málo v národním slohu se pokusili, se upevnil, musím své choutky při komponování zapřít, takořka sama sebe zapřít a psát v dualismu, který mně vlastně se protiví. — Je-li látka více lyrická, jako na př. v „Hubičce“, může se těch lahodných písní nahromadit dost a dost. Proto se líbila „Hubička“ lépe než „Tajemství“. Osud „Libušin“ bude, já jsem toho

---

u H. Dominicusa roku 1879. — [2]) Viz dopis XXII. —

jist, takový jako „Dalibora“, ač v „Daliboru“ se jen hemží melodií dle staré formy. „Libuše“ stojí v každém ohledu výš.[3]) —

Teď pracuji o symf. básních. Nemá to býti, jak stálo mylně v „Daliboru“ [4]), nová trilogie, nýbrž pokračování staré tetralogie „Vlast“ co číslo 5. a 6. — „Tábor“ [5]) a „Blaník“ [6]). S „Táborem“ jsem hotov, na „Blaníku“ pracuji. V obou skladbách používám husitského chorálu: „Kdož jste boží bojovníci!“ V „Táboru“ úplně celý chorál dominuje, v „Blaníku“ jen částečné upomínky a poslední verš: „že konečně s ním vždycky zvítězíte!“ dá motiv k triumfálnímu zakončení. — Ostatně jsem hluchý jako pařez a kolikráte smutný, zádumčivý, omrzelý. Trvá to ňák dlouho s tou hluchotou a mám zapotřebí veškerých sil, abych svůj osud snesitelným učinil! — Možná, že po masopustě bych se na několik neděl odstěhoval do Prahy k vůli své chorobě, abych se více mezi lidmi rozveselil — pak bych se těšil z Vašeho častého hovoru.

Prozatím skládám Vaše přání k Nov. roku Vám srdečně nazpět a zůstávám v nezměněném přátelství Vám vždy oddaným.

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 9./1. 1879.

---

[3]) V příčině uvedených zde oper viz u dopisu XVIII. poznámky: 3., 4., 6. a 7. — [4]) „Dalibor“ ročník 1879., číslo 1. strana 7. — [5]) Viz díl I. číslo 120. na str. 97.—98. — [6]) Viz díl I., číslo 121. na str. 98.—99.

XXVI. *Panu Ad. Čechovi,* prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Co stálo v Daliboru č. 2.[1]) o recitativech, o původu, o vlašském způsobu při přednesu, je pravda. — Však zapomíná se, že jednoduchosť a naivnosť jak harmonická tak melodická tamějšího času mimovolně dovolovala jakéhosi oživení a melismatického okrášlení se strany zpěváků, která později při obohacení zvlášť harmonické podstaty a větší určitosti a významu této podstaty se stala nejen závadnou, ale i chybnou, protože zpěváci neřídili se dle významu slov, nýbrž více dle svých hlasů a svého obyčejně nevzdělaného vkusu, tak že Gluck zejména netrpěl, aby si zpěvák k tomu, co on byl napsal, přidělával neb měnil dle libosti. Všeobecného nějakého pravidla pro recitativy ale nemáme, tu rozhodne hodnosť, stáří a význam skladby a jejího skladatele. Slovo samé, zvlášť při koncovkách, ať rozhodne. Já sám, co se mne týče, jsem rozhodný nepřítel všech takových kudrlinek se strany zpěváků, a hleděl jsem takové choutky obmeziti co možná, protože znám, jaký nesmysl se s předrážkami, vůbec s melismatickým firlefancem tropí. — Čím víc předrážek, mordentů atd., tím měkčí, ano i mdlejší se stane věta hudební.

XXVI. P. A. Čechovi. [1]) „Dalibor" r. 1879. str. 10.

Co se týče opakování čísel v mých operách, já sám nemohu nic rozhodnout.

V principu jsem proti opakování. — Ale ze zkušenosti vím, že při nejlepší vůli člověk nic nevyřídí, když obecenstvo na svém stojí a nepovolí. — Obecenstvo, už to jinak není, je pánem v domě, a když žádá opakování, musí se to stát.

Že bych sám si přál, aby se moje skladby přílišným opakováním čísel brzo nezpotřebovaly a nezevšedněly, je pravda. Protož Vám to mohu úplně přenechat, jak a co opakujete.

Do Prahy snad zavítám až v březnu. Kdy pak vystoupí sl. Sittova? — Až se s ní setkáte, vyřiďte jí laskavě moji upřímnou gratulaci k uzdravení.

Se srdečným pozdravem Vám oddaný přítel

Bedřich Smetana.

Jabkenice, 17. února 1879.

XXVII. *Paní B. Fibichové*, členu české opery v Praze.

Velectěná paní!

Nota hudební na papíře jest mrtva, k životu ji přivede teprv výkon povolaných interpretů. Takový povolaný interpret jste ve velké míře Vy, jemnostpaní, a jest-li jste si vyvolila k Svému čestnému večeru [1]) jednu z mých skladeb, proukázala jste

XXVII. Pí. B. Fibichové. [1]) Benefiční představení

jí a mně velikou čest, a mně zvlášť velikou radost.

Přeju od srdce veškerého zdaru!

Srdečný pozdrav Vašemu velice nadanému a mně milému choti.

S veškerou úctou Vám, jemnostpaní, vždy oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 28. února 1879.

XXVIII. *Panu Fr. A. Urbánkovi*, nakladateli v Praze.

Velectěný pane!

Díky za honorář za polky.[1]) Dovoluji si jenom upomenout, že bych nerad měnil titul polek za všeobecný název: „Tance"! Můj titul: „Polky" je důležitý, neb moje snaha jde k tomu cíli idealisovat specielně „polku", tak jako svého času to učinil Chopin s mazurkou, a tyto polky jsou další pokračování polek, kterých již před lety 4 svazky[2]) vyšly tiskem. Kdo je zná, ten posoudí též pokrok v tomto genru. Prosím, aby se titul „Polky" ponechal.

Co se týče dalších mých skladeb, milerád vstoupím s Vašností do spojení, a co mám a co

---

„Tajemství" dne 28. února 1879 v prozatímním divadle.

XXVIII. P. Fr. A. Urbánkovi. [1]) Polky v „Českých tancech" v. díl I. čís. 122. str. 99.—100 — [2]) Trois Polka op. 7. a 8. a Souvenir de Bohême en forme de Polkas op. 12. a 13. Viz díl I. číslo

teprve napíšu, stojí Vám k disposici. Především ale bych si přál, aby se uveřejnily ony skladby, které pod názvem: „Les rêves[3]) u Starého leží již od r. 1875, Jest jich šest kusů pod jediným titulem: „Sny“, ale každý zvlášť též pod svým vlastním titulem a každý věnován jedné z mých bývalých žákyň z kruhů šlechtických. Ony dávno již na ně čekají a těší se; bohužel, nemohou se dočkat. Protož chcete-li, ctěný pane, je tiskem vydat — a kusy jsou vděčny pro klavír — tedy: dávám tímto Vám plnomocenství kusy „Les rêves“ od p. Starého vyzdvihnouti. Podotýkám, že se s honorářem tím spokojím, který mně p. Starý nabídnul, 20 zl. za kus. Co se týče symf. básní, odešlu je Vám, jakmile bude klavírní výtah posledních dvou: „Tábor a „Blaník“[4]) hotov. —

Stran „Hubičky“ prosím, by se poslalo k panu Dr. Strakatému, který jedno jednání klavírního výtahu u sebe drží; druhé má p. J. Srb, který překládá text do němčiny. Mám v pultu ležet velkou Fantasii[5]) na národní písně pro klavír. Je to koncertantní kus, který se už často v koncertech hrál buď mnou buď Jiránkem[6]) a vždy bouřlivý applaus způsobil. Chcete-li tuto „Fantasii“, stojí k službám. — Zároveň prosím, byste si neobtěžoval sděliti obsah těchto řádek panu re-

62. a 63. na str. 48.—49. a čís. 83. a 84. na str 56. — [3]) V. díl I. č. 112. jakož i dopis XIV. — [4]) V. I. čís. 120 a 121. a dopis XXV. — [5]) V díl I. čís. 88. na stránce 57. — [6]) Viz 1. poznámku u dopisu XIV.

daktoru Novotnému zároveň s pozdravem srdečným, a že ho prosím, by co se týče oněch 6 kusů „Les rêves“ a klav. výtahu „Hubičky“, své opatření učinil.

S přáním, by uveřejnění mých skladeb materielně Vašemu podniku sloužilo k prospěchu, mám čest se znamenati s veškerou úctou Vašnostem oddaný

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích 2. března 1879.

XXIX. *Panu Fr. A. Urbánkovi,* nakladateli v Praze.

Velectěný Pane!

Odesílám tímto kresbu ku „Vyšehradu“ [1]) nazpět s podotknutím, že se mně velice líbí a nevím, co by se mělo opravit. Protož bych myslil, aby tato vignetta zůstala; bude skutečnou okrasou titulního listu.

Méně spokojen jsem s básnickým mottem. A sice můj náhled jest ten, že v této básničce se řeka Vltava apostrofuje a otazuje tak, že tato víc do popředí padá než Vyšehrad. Co o Vyšehradu ve skladě samé se v tonech podává, o tom se ve verších pranic nemluví! — Já bych si přál, aby se v mottu tomto krátce (ale tak,

XXIX. P. Fr. A. Urbánkovi. [1]) Viz 2. poznámku

aby i cizinec stručnou představu o Vyšehradu tím popsánim dostal), mluvilo o kp. věštci samém, který velmi dobře na kresbě je vykreslen a v mé skladbě pevnými harfovými akkordy takřka ve visionech o všem vypravovati počne, co vše na Vyšehradě možného se státi mohlo neb musilo. Tak věštec začne kp.: o počátku Vyšehradu v dobách pohanských, o možných udalostech soudů, turnajů, svatbách, slavnostech jiných, o bojích, válkách atd. až k úpadku hradu tohoto. Vše to jen málo slovy, stručně, ale přece tak, aby každý, i cizí věděl z toho, co Vyšehrad nám je, a co také v skladbě se líčí.

Že „České tance“ [2]) tak dlouho nevycházejí, je vskutku mrzutá věc, rád bych již s druhými věcmi do veřejnosti vylezl.

Ještě upozorňuji na to, že v zaslané básni nenacházím, co chci, totiž, že příliš se zmiňuje o Vltavě, která ale hned v druhém následujícím čísle výhradně se opěvuje, neb druhá skladba jest Vltava.[3]) Potom se musí ta výhradně opěvovat v mottu. — Jinak jest ta malá básnička velmi hezká, ale zde zrovna si přeju větší a zřetelnější popsání Vyšehradu.

Se srdečným pozdravem ve vší úctě Vašnostem oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 13. června 1879.

---

u dopisu XIII. — [2]) Viz díl I číslo 122. na stránce 99. až 100. — [3]) Viz 1. poznámku u dopisu XIII

XXX. *Panu Fr. A. Urbánkovi,* nakladateli v Praze.

Velectěný pane!

Odesílám zde partituru „Quartetta“ [1]) pro smyčcové nástroje, za honorár dle § 3. každé partitury a 40 zl.

Co se týče titulu, jiný nemůže býti než na partituře:

„Z mého života“
Quartetto
pro
2 housle, violu a violoncello
složil
Bedř. Smetana.

A na čtyřručním výtahu:

„Z mého života“
Quartetto pro smyčcové nástroje
složil a pro čtyři ruce na piano
upravil
Bedř. Smetana.

Toť se též do němčiny přeloží.

Obsah jednotlivých vět skladby mohl by arciť býti otisknut na druhé stránce titulu. Já po čertech nerad takové věci píšu, neumím to; pan Srb i p. Novotný se dosti podrobně o obsahu mé skladby rozepsali; mohlo by se toho použiti. Obsah jest stručně asi tento:

XXX. P. Fr. A. Urbánkovi. [1]) „Z mého života“. V. díl I čís, 116. a dopisy XX., XXXVI. a XLI.

I. věta. Volání osudu (hlavní motiv) do boje tohoto života. Náklonnost skladatele pro romantiku, jak v hudbě tak i — v lásce, v životě vůbec atd. Probuzení citů pro krásu a dojemnost hudby. —

II. věta. Vliv taneční hudby na skladatele. Veselá stránka života, zvláště v mládí. Život skladatele v kruzích šlechtických (trio des-dur) atd.

III. věta. Mohutný cit lásky při poznání pozdější své manželky. — Boj s nepříznivým osudem, konečné dosáhnutí cíle. —

IV. věta. Národní probuzení! Vliv národní hudby na skladatele, pěstování její až k momentu, kde osud výstražně oznamuje vysokým hvízdem tonu (4 čárkované E) strašlivou katastrofu mého ohlušení. Podrobení se nezvratnému osudu, který už v první větě co výstraha se ozval, s malinkým paprskem naděje na lepší budoucnost.

Toť as by byl obsah mé skladby, který arciť by musil býti sepsán od dovedného péra.

Pro báseň nejsem. Raději stručný obsah prosaický.

Znamenám se ve vší úctě Vašnostem oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 21. července 1879.

XXXI. *Panu Ad. Čechovi,* prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný pane!

Nedělejte si velké skrupule stran koncovek ve starých recitech! — Jakési určité pravidlo se nedá uvést. Nejvíc rozhodne usus. Zrovna v těch recit. z Orfea od Glucka, které jste poznamenal, můžete všude s přirážkami — s pomocnými tony — „Hilfstönen" — jak se obyčejně zpívá, též nechat zpívat; protože jsou patrně dle obyčejného zvyku psány. Gluck se všude nedržel přísného pravidla, a sice je to k poznání na konci každé věty, kde končí mnohosylabní aneb alespoň dvousylabní slovo. Ale kde je jen jedna sylaba, tam ať se zpívá též jen určitě psaný ton bez předrážku *a ne*

toť on toť on

Nejlépe je, všude, kde jsou stejné výšky noty, nechat je zpívat dle staré methody; tak Vám nemůže nikdo nic vytýkat: nechte jen tedy s pánem Bohem zpívat: Zde

Bože! Bože!

je jedno jak druhé dobré nebo špatné. Ostatně se dělá na přednes starých skladeb vždycky veliká kritika, protože je laciná a z kněh; dokázat se

---

XXXI. P. Ad. Čechovi. Viz dopis XXVI. —

nemůže, jelikož nikdo nežije, kdo by věděl, jak skladatel si to myslil. Z toho si nedělejte moc. Jen nejhrubší chyby by zasloužily výtky a těch se přec u Vás není co obávat.

Snad již ku konci příštího měsíce nebo dřív budu zase v Praze.

Prozatím se srdečným pozdravem a s veškerou úctou Váš oddaný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 30. srpna 1879.

Wichtig: Nezapomeňte na gáži!

XXXII. *Panu Rom. Nejedlému*, sbormistru zpěv. spolku v Litomyšli.

Velectěný pane!

Především vroucí díky za blahopřání k mému jubileu.[1]) Byla to nejkrásnější odměna za moje snahy, když mně ze všech takořka krajů naší vlasti docházely pozdravy a přání. Rád bych Vašemu přání vyhověl a nějákým sborem k podniku Vašemu,[2]) tak chvály hodnému, přispěl, ale musím pro tento

XXXII. P. R. Nejedlému. [1]) Smetanovo jubileum na památku prvého vystoupení jeho před padesáti lety dne 4. ledna 1881 V. díl I. str. 25. a 1. pozn. u č. 101 na str 65. — [2]) Totiž k „Vlastimilu“, sbírce mužských čtverozpěvů od Rom. Nejedlého, který též Smetanu o příspěvek pro podnik svůj požádal. —

rok žádat za omluvu, jestliže se vidím nucena upřímně se vyjádřiti, že mně to věcí naprosto nemožnou komponovati jiného ještě, než co právě pod rukou mám, a to je dílo tak velké a rozsáhlé, že veškeré mé síly pro sebe vyžaduje.[3])

Upozorňuji též, že já, bohužel, nemohu tak pracovati jako zdravý člověk; moje choroba, hluchota, a s tím spojené ustavičné hučení v hlavě mně nedovolí než v malých časových odstavcích pracovati. A tak děkuji Pánu Bohu, když vidím, že jsem zase mohl míti to štěstí a dokončit dílo započaté. —

Protož jsem musil veškeré podobné nabídnutí od jiných stran již zamítnouti. Veškeré skladby moje budou ponenáhle uveřejněny tiskem. Snad z nich najdete, co by Vám mohlo sloužiti, — ačkoliv já na síly venkovské nebral nikdy ohled, jelikož jsem při komponování nikdy neklad váhu na lehkost skladby, nýbrž na pravdu, na pravý výraz a důslednost, bez ohledu, kým se to má provést, a tak jsou moje skladby z většího dílu pro slabší síly drobet těžké, zač já ale nemohu. — Posílám zde na památku svůj nejprvnější sbor: „Tři jezdci“,[4]) který mám zrovna po ruce. Snad ho můžete provozovat. Přijměte ho co malý dárek ode mne!

---

[3]) „Čertova stěna“, ku které Smetana v této době první skizzy psáti počal V. díl I. č. 129. na str. 103. až 107. a dopis LIV. — [4]) V. díl I. č. 89. na str. 58.

Račte vysloviti všem pánům příznivcům mým moji hlubokou úctu a srdečný pozdrav.

Znamenám se Vašnostem s veškerou úctou oddaný

Bedř. Smetana,
litomyšlský rodák.

Jabkenice u Loučeně, 14. ledna 1880.

XXXIII. *Dr. Lud. Procházkovi* v Hamburce.

Velectěný pane!

Dostal jsem přípis od hudební firmy: „Verlag von Hugo Pohle in Hamburg“, v kterém se mi nabízí k vydání mých komposic. Jelikož zrovna po ruce nic hotového nemám, odkázal jsem ho na pozdější dobu. Na Vás ale, milý příteli, skládám tuto prosbu, byste mi laskavě sdělil, co to za firmu je?; já alespoň jsem ještě nic od ní neslyšel a neviděl. Je-li solidní, tu bych brzo větší orchestrální dílo pro ni připravil. — Moje symf. básně převzal všechny zdejší Fr. A. Urbánek. Dvě první vyjdou co nevidět, zašlu je Vám ihned. —

Že můj jubilejní koncert[1]) vypadl nad míru skvěle, jste bezpochyby již slyšel. Tolik slávy se všech stran moje umělecké snahy nezasluhují. — Byl jsem Vám pohnut a dojat až k slzám! —

XXXIII. Dr. Lud Procházkovi [1]) Viz díl I. str. 25. a 1. poznámku u čísla 101. na str. 65.

Píšu na rychlo; s novinkami nemohu sloužit, jelikož zde žijeme pouze z toho, co nám noviny řeknou. —

Milostpaní moje ruky políbení!

Nehoršte se, že Vás hořejší prosbou obtěžuji. Se srdečným pozdravem a v přátelství Vám vždy oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 18. února 1880.

XXXIV. Panu M. V. Slezákovi, řediteli zpěváckého spolku „Hlahol" v Plzni.

Velectěný pane!

Posílám Vašnosti svůj původní manuskript, jak byla „Česká píseň" [1]) původně komponována s pouhým doprovázením klavírním s prosbou, abyste hned po provozování v koncertě dne 28. února [2]) mně ho neprodleně zaslal nazpět. —

Veškeré mezihry a zvlášť úvod jsou při orchestrální partituře docela jiné, delší, mohutnější, než dokud sbor tento s klavírem se provozoval. Protož nevím teď, z které partitury, jestli ze starší klavírní nebo z pozdější orchestrální Vy jste sbory studoval?

XXXIV. P. M. V. Slezákovi. [1]) V. díl I. čís. 101. na str. 65. -- [2]) Koncert plzeňského „Hlaholu".

Klavírní tento exemplář by Vám v posledním případě nebyl nic platen. Divím se, že jste čtyruční arrangement, jak ho pražský „Hlahol“ má, od něho nemohl obdržet?

Já své manuskripty hrozně nerad propůjčuji; nedávám je z ruky. V tomto případě ale činím výjimku, proto že je to Plzeň, kde jsem tři leta svého mládí trávil příjemně co student [3]), a že je to Váš výtečný zpěv. spolek. —

S přáním, aby přednes tohoto sboru Vašemu řízení nový přinesl vavřín, mám čest se znamenati ve vší úctě Vašnostem oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 20. února 1880.

XXXV. Dr. Lud. Procházkovi v Hamburce.

Drahocenný příteli!

Především díky za vše, co činíte k prospěchu mých skladeb. Byl jsem nad míru potěšen, že Trio G-moll [1]) mělo takový výsledek. — Urbánek zašle co nejdříve partitury prvních dvou symf. skladeb „Vyšehrad“ a „Vltava“ z „Vlasti“.[2]) Podaří-li se Vám, aby se tam u Vás provozovaly, budu Vám velice zavděčen, neb potom snad by se mi přec otevřela cesta v cizině!? —

---

[3]) V. I. str. 9. a 1 pozn. u čís. 5.—11. na str. 32—34.

XXXV. Dr. L. Procházkovi. [1]) Prov. v Hamburce. 11. dub. 1880. — [2]) Viz 1. a 2. pozn. u dop. XIII.

Mám ale mimo to ještě jednu a velice velkou prosbu na Vás a zvlášť na milostpaní Vaši choť!

„Dvě vdovy“,[3] které se před několika dny zase opakovaly a sice s rozhodným úspěchem, mně daly myšlénku, jest-li by tato opera nebyla nejvhodnější k uvedení na cizím a sice německém jevišti? — Mého náhledu jsou i všichni ostatní moji známí a příznivci. — V novém přepracování má opera tato obojí ráz: národní a kosmopolitický, a tento docela, jak Vám známo, v jakémsi salonním tonu. Dvě dámy a dva páni, když jsou výteční v zpěvu a ve hře, musí tuto operu vésti k velkému vítězství. —

Protož jsem se osmělil poptati se, jest-li by Vaše nejmilejší paní nechtěla v úloze jedné z těchto vdov operu mou uvésti na jevišti Hamburském[4])? — O překlad dobrý německý bylo by postaráno a partitura by se co nejrychleji na moje útraty opsala a zaslala. Já sám bych pro první představení nežádal nic, až jest-li by měla úspěch, za následující opakování.

Prosím, aby se bez všeho ohledu o tom určilo, je-li to možná neb ne. Myslel jsem že, dejme tomu, by se líbila, že bych si pro ni také získal nakladatele a snad prorazil i ostatními svými operami, vzdor jejich ryze českému směru, cestu na zahraničná jeviště!? — Direktně se obrátit na divadelní

---

a dop. XXIX. — [3]) Viz 1. pozn. u dop. XII. — [4]) Na městském divadle hamburském provoz. 28. prosince 1881. Viz díl I. číslo 109. na stránce 70.—73. —

ředitelstva je marná práce, ani si toho nevšimnou. Ale když věhlasná umělkyně, jako jest milostpaní, sama si přeje vystoupiti v úloze nějaké, je to hned docela jiná věc. —

Věřte mně, že jen moje choroba mne nutí, z mého, mně vrozeného sebezapření vystoupiti, a se nabízet a stát se dotíravým. Rád bych konečně si své stáří zabezpečil alespoň poněkud skromnými jistými příjmy, které by mne chránily před starostmi a nouzí. Protož mne omluvte u Své nejmilejší paní, že jí prosbu svou předkládám, zároveň prose, aby se beze všech okolků zamítlo, když by to nemohlo být! —

Přijměte ještě jednou mé nejsrdečnější díky za Své namáhání pro moji věc. Kéž by se brzo nakladatel tak našel pro moje skladby! —

Moji nejhlubší úctu a ruky políbení milostpaní!

Srdečným a přátelským pozdravem, těše se na Vaše zprávy — které prosím byste laskavě zaslal do Prahy, do bytu p. Srba, u kterého nyní dlím na krátký čas (v Jirchářích u tří pivoněk č. 12.) — jsem vždy Vám oddaný přítel

Bedř. Smetana.

V Praze 19. dubna 1880.

XXXVI. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Vzácný a milý příteli!

Dostal jsem druhé psaní od Liszta s vložkou od koncertního mistra p. Kömpela, který první

part v quartettu [1]) hrál. Quartetto se hrálo před dvorem velkovévodským Výmarským. Dopis zní takto od Liszta doslovně opsaný: [2])

„Hochgeehrter Freund!

Ihr prächtiges Quartett hat uns wahrhaft erfreut. Vorgestern spielten es in vortrefflicher Weise die Herren Konzertmeister Kömpel, Grützmacher, Nagel und Freiberg bei der Frau Baronin von Wegendorff" (nejasně psáno, jméno to může také býti: Heyendorff, neb zrovna H neb W a potom g neb y nejsou dost zřetelně psány) „wo sich der Grossherzog, die Frau Erbgrossherzogin und die Prinzes Elisabeth befanden und das Quartett applaudirten. Nächsten Winter soll dasselbe in den hiesigen Kammermusik-Soiréen öffentlich produzirt werden. Beiliegend einige Zeilen Kömpels — Spohrs vorzüglichster Jünger — die Ihnen den Gesammteindruck ihres Quartetts verdeutlichen. Schönster Dank für die Sendung Ihrer kürzlich erschienenen 2 symphonischen Dichtungen, deren Aufführungen an mehreren Orten besonders empfehlen wird

verehrungsvoll ergebenst

F. Liszt.

Weimar.

P. S. Im nächsten Frühjahr besuche ich Sie wieder in Prag!"

XXXVI. P. J. Srbovi. [1]) „Z mého života". V. I. čís. 116. a dop. XX., XXX., XXXVII. a XLI. — [2]) V.

To poslední postscriptum mě nejvíce těší. — Psaní od Kömpela zní, ale jen v nejhlavnějších větách, neb je mně pro opis příliš dlouhé, takto:

„Geehrtester Herr!

Kürzlich hatten wir die Freude, Ihr Streichquartett in E-moll kennen zu lernen. Ich kann dem Drange nicht widerstehen, Ihnen, verehrter Herr, auszusprechen, welch' seltenen Genuss uns die Ausführung dieses eben so originellen als schwungvollen Werkes bereitete.“ — Teď popisuje totéž, co Liszt (že ho hráli před Výmarským vévodou atd. — tuze dlouhé), vychvaluje Liszta mezi jiným takto:

Dieser grösste Interpret musikalischer Kunstwerke aller Zeiten und Style beglückte uns Ausführende auch beim Studium Ihres ziemlich schwierigen Quartetts mit seiner Gegenwart. Aber auch von Anfang bis zu Ende fesselt Ihr schönes Quartett, und man weiss in der That nicht, welchem einzelnen Satze der Vorzug zu geben wäre. — Dále jmenuje moje dílo „eine hochwillkommene Bereicherung der Kammermusik-Literatur“.

Opsal jsem Vám, milý příteli, obě psaní schválně, aby v Praze, kde se quartetto z jisté strany odstrkává a, krom loňského mladého spolku, veřejně alespoň v Kammermusik-vereinu dosud na milost nebylo vzato,[3]) viděli, jak v cizině a od jakých umělců a znalců toto dílo se cení. Lisztovo

díl I., konec úvodní poznámky u čísla 116. na str. 90—91. — [3]) Viz 2. poznámku u dopisu XX. —

psaní by se mohlo otisknout. ale od Kömpela snad jen v Daliboru, aby se to nevykládalo zase všelijak, jako bych se pořád chtěl vychlubovat! — Ostatně dělejte s tím, jak uznáte. —

A teď ještě jednou díky, srdečné díky za Vaše přátelské pohostinství a jednání. Pište, kdy Vám by bylo nejvhodnéji nás tady v Jabkenici navštívit! —

Nezapomeňte na „Dvě vdovy“, aby se brzo zase vdaly, ať páni pilně opisují, překládají a arranžují. —

Od mé rodiny pěkné poručení. —

Srdečný pozdrav Vám a všem pánům příznivcům.

Na brzké zprávy se těší Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice 21./5. 1880.

XXXVII. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Vzácný a milý příteli!

Naše psaní se křižovala; co jsem odeslal psaní s opisem druhého psaní Liszta a vložky p. Kömpela,[1]) obdržel jsem v samém tom čase Váš milý list, který ihned zodpovídám. První psaní Lisztovo zní takto:

XXXVII. P. J. Srbovi. [1]) Viz dopis předcházející. —

„Hochgeehrter Freund!

Trotz der schweren Prüfung Ihres körperlichen Leidens bewahren Sie die geistige hohe Befriedigung, Bedeutsames in der Kunst und zu Ehren Böhmens geleistet zu haben. Der Name Friedrich Smetana bleibt in seinem Vaterlande dauernd festgestellt. Dies verbürgen unverkennlich Ihre Werke. Man lese nur den symphonischen Cyclus „Vlast“ und das herrliche, glänzend heroische Vorspiel zu „Libuša“, deren Aufführungen in anderen Städten als Prag sind wünschenswerth. Viele hämische Gegnerschaft hemmt meinen „Einfluss“ auf die Concertdirektionen allenthalben; indess werde ich nicht versäumen, einigen mir wohlgesinnten Dirigenten die Aufführung von Smetana's Werken besonders zu empfehlen.“

Co teď následuje, snad nemá interess takový, aby se dalo do veřejnosti? — :

„Zunächst bitte ich Sie, lieber Freund, den Verleger H. Urbánek zu veranlassen, mir nach Weimar alsbald die Stimmen des Quartetts „Aus meinem Leben“ zu schicken. Meine hiesigen Quartett-Freunde Conzertmeister Kömpel und Grützmacher werden es schön vortragen. Wenn, wie es sich gehört, die Partitur Ihres Quartetts erschienen ist, wird sie gefällig Urbánek den Stimmen der Streichinstrumente beifügen. Mit vorzüglicher Hochachtung verbleibt Ihnen stets freundschaftlichst ergeben

Fr. Liszt.“

Weimar 5./5. 1880.

Druhé jeho psaní jsem už včera v opisu Vám odeslal. Ať pražští páni se dozvědí, jak Quartetto, které odstrkují, jinde mělo úspěch![2]) —

Že jste mne v pondělí na nádraží nenašel, bude příčina ta, že výminečně šly tentokráte dva vlaky krátce za sebou, a já použil prvního, který as o půl hodiny spíš odjel, než obyčejné denní vlaky odpolední odjíždějí. — Kufr mně teprv s druhým vlakem za mnou zaslali. V Nymburce, kde dcera a zeť na mne čekali, zdrželi jsme se, až můj kufr s druhým vlakem přibyl. —

Spěchám, aby toto psaní ještě dnes odešlo. Jsem již úplně na fleku, mám zase dobrý appetit a přeju si jen větší chutě ku práci. To mně ale pořád ještě schází! —

Pěkné poručení od zetě a mé rodiny.

Pište brzo, co a jak jste s těmito dopisy Lisztovými naložil.

Se srdečným pozdravem vždy přátelsky Vám oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 22./5. 1880.

Ať píšou pilně operu „Dvě vdovy".

P. Lachnerovi[3]) nechte opsat ouvertury k „Prodané nevěstě" a k „Hubičce", a upozorňujte ho na již vyšlé symphonické skladby, na Libuši, která u Starého vyšla.

---

[2]) Viz 2. poznámku u dop. XX. — [3]) Profesoru houslí při pražské konservatoři, tehdy (roku 1880.) koncertnímu mistru při městském divadle ve Vratislavi. —

XXXVIII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Vidím Adolfa v kalendáři. Šťastný Adolf má nejkrásnější měsíc — Junius — (— ač letos nějak moc trpí na žízeň, hasí vodou — s nebe leje bez míry samou vodu —), nejdelší den, může svátku užit déle než ostatní svatí kollegové. — Protož přeju Vám k tomuto dlouhému dnu, aby se Vám ne s nebe lila voda, ale od ctitelů a přátel Vašich sypalo ze všech stran dárků a upřímného přání; především přeju Vám zdraví a let tolik, až Vás samého omrzejí! Bez žertu ale přeju našemu národnímu divadlu, aby si Vás co kapelníka na vždy udrželo a vážilo. Lepšího dle mého dávného přesvědčení nenajdou tak brzo. Vy jste rozený kapelník. Vyznamenáváte se zvlášť bystrým přehledem, obratností, neunavnou pílí, vytrvalostí a svědomitým prováděním skladeb. Proto jsem Vám rád přenechal řízení svých skladeb. — Chválím Vás dle přesvědčení. Chválím, ale ne slepě, neb poznal jsem též, co Vám ještě schází, aby Vás každý co dokonalého dirigenta také poznal a uznal. — Ale to si nechám až na jindy[1]), a doufám, že to ode mne tak přijmete jako moji chválu; neb obojí jde z mého vnitra a z mé zkušenosti v tomto oboru. Ostatně se nelekejte, Vaše chyba — jestli se to může tak

XXXVIII. P. Ad. Čechovi! [1]) Viz dopis následující.

jmenovat — vězí ve Vaší krvi a byla by jinému loudavému dirigentu zrovna pravou cností. Zde zároveň si dovoluji přidat znovu mé nejsrdečnější díky za Vaše vzorně vypilované provozování mých skladeb jak synfonických tak dramatických. A tak Vám v duchu na den Vašeho svátku připiju a volám: Na zdar! — Poručení Vaší nejmilejší paní. Od mé rodiny všeho krásného a dobrého k svátku. —

Se srdečným pozdravem Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 15. června 1880.

Pište mi brzo!

XXXIX. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Předně srdečné díky za zaslanou gáži. Prosil bych jen, byste vždy nechal též odrazit 5 zl. měsíčně na splacení oné části. kterou jsem následkem zabavené gáže pens. fondu ještě dluhoval, a sice k rukám p. doktora.[1]) kterému jste to předešlý měsíc odevzdal. — Jméno jeho mi okamžitě nenapadá. Posílám po panu Srbovi tu pětku za tento měsíc a prosím, byste laskavě ji tomu p. doktorovi doručil. —

XXXIX. P. A. Čechovi. [1]) Advokát Dr. Emil Herrmann, správce pensijního fondu královského zem.

A nyní si dovolím připojit dodatek k svému poslednímu listu [2]) stran dirigování.

Poznav Váš nepopíratelný talent dirigentský, přál jsem si, aby Vám k vzornému dirigentu nic nescházelo. A mohu upřímně říci, že to, o čem zde mluvit chci, je příliš nepatrné vzhledem na všecky dobré ony vlastnosti, které jste si již osvojil.

Předně bych si u Vás přál, abyste činil větší rozdíl mezi dirigováním v divadle a mezi dirigováním v koncertě. A sice víc ještě nechat zapomenout obecenstvo, že tu stojí dirigent, a sice tím, že se omezí v dirigování jen pouze na vytaktování hlavních částek taktu, ne ale rozptýlit taktování na rhytmické figury v taktu ku př. osminy a punktované čtvrtě a p. — Při dobrém orchestru, kde takořka sami umělci — v nynější době skoro všude — zasedají, není subtilní rozdrobkování taktu zapotřebí, tím méně, čím více se zkoušky předpokládají.

Z toho vidíte, že to není chybou, nýbrž pouhým zlozvykem a i nutností při nespolehlivých orchestrech, co ale v koncertě v Praze dle mého náhledu je zbytečno. Jelikož patří k esthetické stránce dirigování, aby dirigent před obecenstvem sebe sama zapřel, proto jsem si vždy přál, abyste také Vy tuto zásadu přijal.

Za druhé bych si dovolil upozornit na něco, co vlastně je dobrou vlastností Vaší, která Vás ale někdy strhne, a to je: živost Vašeho tem-

---

českého divadla. — [2]) Viz dopis předcházející. —

peramentu! — Bůh uchovej nás před flegmatickým dirigentem! — Ale co mě zrovna u Vás těší, ta živost, strhne Vás, jak jsem řekl, s sebou a sice nejvíce k závěrku skladby, kde, třebas tempo nebylo „piu mosso“, přece o značný pohyb čerstvěji se ukončuje. Pozoroval jsem to vždy při rychlých tempech, ku př. upozorňuji na finale I. aktu v „Hubičce“, kde tempo poprvé vzato vždy je správné, ku konci ale skorem o polovičku čerstvěji. Pozná to arciť jen skladatel sám a sice hluchý nejspíš, jelikož není hudbou vyrušován z pozorování.

A teď prosím, byste to nepovažoval za nějaké kantorování z mé strany. Já pouze vyjevuji zde svůj náhled o dirigování a to proto, že jste tak výtečný dirigent. — Kdybyste k tomu neměl talent a celý ten „Zeug dazu“ — věru, že bych se ani dost málo nenamáhal; nechal bych si to pro sebe! — Dost dlouho jsem o tom mlčel, ale konečně jsem svého přátelského citu uposlechl a Vám to sdělil, ne co nějaký mentorský zákon, nýbrž co umělecké přesvědčení.

A teď s Bohem! Doufám, že přijmete moje upřímné přání k dokonalému dirigentu tak, jak se Vám podalo od srdce! —

Milostivé paní moje uctivé poručení! —

S přátelským pozdravem Vám oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 4. července 1880.

XL. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Milý a vzácný příteli!

Dne 15. října jsem Vaši báseň [1]) vzal do prádla hned ráno; četl jsem ji tak dlouho na hlas po pokoji sem a tam chodě, až se slova v hudbu proměnila a nejprve olůvkem na papíře a konečně na čisto opsaná objevila. —

A tak byl jedním dnem sbor Váš hotov. Tu ho máte! Je tak, jak jste si přál, na způsob hymny pro velké massy zpěváků, jednoduchý, ale přec také deskriptivní. —

Myslím, až Vám ho zahraju a notabene zazpívám, že si vydobyde taky Vaši spokojenosť. —

Očekávejte mne příští týden od pondělka až k sobotě každý den okolo 1 hodiny, jelikož určitě den nemohu naznačit; ale přijdu dozajista, na jak dlouho, nevím, kdo ví, jest-li ne na dlouho!!! — Chtěl jsem ten sbor s sebou přivézt, ale když by to mohlo dlouho trvat, než bych přijel, tedy ho raději posílám napřed Ostatně ústně víc! — Ať vydá Urbánek moje písně [2]) co nejrychleji. — Opera „Dvě vdovy“ [3]) je dle zpráv Procházky odevzdána řediteli divadla Pollinimu, [4]) jest-li taky přijde ku provozování, arciť ještě není zmínka. —

Od naší rodiny přátelský a srdečný pozdrav! —

XL. P. J Srbovi. [1]) Text ku Smetanovu sboru „Věno“. Viz díl I. číslo 126 na stránce 102. — [2]) „Večerní písně.“ Viz díl I. číslo 124. na stránce 101. — [3]) Viz poznámku u dopisu XLVII. — [4]) V Hamburce. V. dopis XXXV, XLVII., XLVIII a XLIX. —

Též srdečně a přátelsky Vás pozdravuje Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice 16. října 1880. —

Na shledanou!

XLI. Panu Ot. Kopeckému, koncertnímu mistru v Hamburku.

Velectěný pane!

Zpráva Vaše o šťastném výsledku [1]) mého quartetta „Z mého života“ [2]) mne nad míru radostně dojala a pospíchám, abych — věda dobře, že k dobrému výsledku mám nejvíce Vám, Vašemu mistrovskému provedení, jakož i ostatním pánům quartettistům co děkovati — tedy zde vyslovil svoje nejvřelejší díky za volbu mého díla a za bezpochyby v pravdě umělecké provedení.

Přál bych si jenom, aby se byl na programu vytiskl též titul „Z mého života“, neb moje quartetto není pouhá formální hra s tony a s motivem, aby skladatel ukázal, co umí; nýbrž mají se jím posluchači předvésti obrazy z mého života. Potom se jednotlivé věty lépe porozumí. Tak první věta: Náklonnost moje v mládí k romantickému, melan-

---

XLI. P. Ot. Kopeckému. [1]) Provedeno dne 13 listopadu r. 1880. v hamburském „Spolku hudebních umělců“. — [2]) Viz díl I. číslo 116. na stránce

cholickému a zároveň náruživému slohu hudby. Druhá věta: Veselé užívání života jak mezi venkovany, tak v saloně ve vyšších kruzích (meno mosso), kde jsem skoro celá mladá léta trávil. Též líčí náklonnost k cestování; ve viole a později violino II^do^ naznačeno: a la tromba — posthorn! Třetí věta: stránka pohnutého srdce, láska, blaženost a touha po ní atd. Čtvrtá věta: Poznání národního uvědomění v našem krásném umění, radost nad cestou již nalezenou v národním umění, šťastný úspěch na této cestě, až konečně zahvizdne v uchu mém strašně znějící vysoký ton — (v quartettu vysoké E, v skutečnosti to byl As-dur sextaccord v 4. čárkované oktávě) — co výstraha mého krutého osudu, mé nynější hluchoty, která mně na vždy uzavřela onu blaženost, slyšeti a kochati se v krásách našeho umění! Proto, aby posluchač mé intenci porozuměl, musí titul „Z mého života“ vždy se oznámiti a prosím, jest-li by to dílo se mělo ještě opakovat, by se na udání titulu nezapomnělo. — Zároveň prosím všem ostatním pánům, kteří tak zdárně k provedení přispívali svým spoluúčinkováním, vyříditi moje nejsrdečnější díky a můj srdečný kollegiální pozdrav. —

Posílám zde, jak jste si přál, svoji fotografii. bohužel nemám na výběr, jsou to již starší; já se velmi nerad dávám fotografovat a proto nemám žádné zásoby! —

88—92. a dopisy XX., XXX. XXXVI. a XXXVII.

Přijměte výraz mé obzvláštní úcty, s kterou se znamenám Vašnosti oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 19. listopadu 1880.

Co bych si přál, bylo by provedení mých orchestrálních skladeb v některém koncertu v Hamburce, buď Vyšehrad nebo Vltavu[3]) nebo předehru k Libuši.[4]) — Mně by to bylo velmi prospěšno k vůli vydání tiskem ostatních skladeb.

— —

XLII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Díky za zaslání gáže. — Do Prahy přijdu ještě tento týden. Čas k studování Libuše[1]) je již největší, proto že se opera liší od dosud zvyklých na jevišti českém a tedy větší obětavosti ze strany pánů účinkujících a trpělivosti z Vaší strany vyžaduje. Protož Vás, příteli, prosím, byste hned při prvních zkouškách klavírních všem ctěným dámám a pánům *ve jménu mém* ráz a styl mé opery v krátkosti a v tom smyslu vyložil, že zpěvák se musí takořka všech pouze operistických manýrů, jako jsou: zpívat před lampami tam na obecenstvo, myslet na: Ab-

[3]) Viz 1. a 2. poznámku u dop. XIII. — [4]) Viz díl I. číslo 107. na stránce 68.—70. a dopis následující. — XLII. P. A. Čechovi. [1]) V. díl I. čís. 107. na str. 68.

gänge, Koronen, Applaus po větě aneb ku konci výstupu mezi scénou, vyvolávání mezi scénou atd. — odříci, takořka sebe zapřít. Ačkoliv je v té opeře melodických a lyrických momentů pro každého dost a dost, přece musí každý býti víc dramatickým umělcem než koncertantním zpěvákem. —

Klavírní výtah je v Praze, a sice u pana Srba. Vyřiďte mu, aby Vám ho vydal, aby zkoušky mohly co nejdříve začít.

Obsazení bych arciť rád měl nejlepší, beze všech osobních ohledů, protekcí atd. Největší starosti mně dělá úloha „Lutobora“, který by měl mít zvučnost a hloubku dle p. Dobše.[2]) Vy teď nemáte hluboký bass; jak to chcete obsadit? —

Libuše . . . . . sl. Sittová,
Radmila . . . . pí. Fibichová,
Krásena . . . . sl. Lauschmannová.

Musím upřímně vyznat, že nevím, jak ta dáma tu vášnivou a těžkou, docela dramatickou, pouze deklamatorní a v široké periodické stavbě všech melodických momentů důležitou úlohu zmůže? Vlastně by tuto roli měla provést sl. Sittová, kdybych jenom věděl, kdo by mohl Libuši zpívat? —

Přemysl . . . p. Lev.
Chrudoš . . . p. Čech.

---

[2]) Václ. Dobš basista v letech 1869.—70. u společnosti Švandovy, r. 1870.—73. u král. zemsk. česk. divadla v Praze, r. 1873.—89. u král. zem. něm. div v Praze.

Stáhlav . . . p. Vávra,
Lutobor . . . ? nevím, kdo teď je hluboký bas? —
Radovan . . p. Stropnický.

Ostatně musejí všichni ostatní pánové zpěváci solisté co kmeti, lechové atd. ve sboru a ensemblech s sebou účinkovat, neb obávám se, že nynější, na počet chudinký sbor by tolik protisborů nemohl ani provésti. — Zde je nutnosť sbor a protisbor tak sesílit, jak možná; neb spočívá zdar mojí hudby na skvělém obsazení v každém ohledu.

Řekněte to všem rozhodujícím pánům, že žádám v každém ohledu dostatečné obsazení všech úloh, sboru a orchestru. Krásena a Lutobor, — das ist der wunde Fleck. Přenechávám to úplně Vašemu náhledu. Provede-li to slečna Lauschmannova, tím líp. Ostatní vše, co bych měl ještě na srdci, ústně až v Praze. —

S přáním všeho krásného a dobrého k novému roku, jsem jako vždy Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice 2./1. 1881.

Apropos: Změny v textu, které by zrušily moji deklamaci v hudbě, **nedovolím**, a kdyby text se sebe více nelíbil. Ostatně vždyť překlad je od Špindlera, ten přec zná česky psát? — Když to neruší mou hudbu, s pánem Bohem si mohou jiná slova podkládat! **jinak ne!** —

Lutobor: nikdo jiný než rozhodný *hluboký bass, v nouzi* pan bratr, kdo ale Chrudoše, který je tak důležitý! —

— — —

XLIII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Račte sl. Sittové můj srdečný pozdrav sděliti a vyříditi, že jí ponechávám úplně na vůli změnu kteroukoliv v této arii, [1]) jelikož uznávám že tato arie drobet od rámce druhé lehčejší hudby této opery odpadává. Je příliš těžkopádná a abych tak řekl tragická. Nemám ji úplně v paměti, nemám při ruce tuto operu a tak nevím, co by se mohlo vynechat, aby konec arie byl „applausfähig", o co vlastně se tu jedná. Myslím, že pro případ celého provozování arie by snad v Allegru foukací nástroje mohly být sem a tam buď docela vynechány aneb umírněny. — To přenechám úplně Vašemu náhledu, milý příteli, arranžujte to dle Svého uznání.

Podotýkám ale, že změny v této arii povoluji ze zvláštní úcty jenom slečně Sittové ad personam; pro jiné dámy, pro operu samu a pro budoucnost zůstane arie vždy tak, jak původně zněla. Neb tiskem vyjde nezměněná a jinde se bude též nezměněná provozovat bez ohledu na

XLIII. P. A. Čechovi. [1]) Arie Anežčina ve „Dvou vdo-

applaus obecenstva, jež často je buď líné buď taky „begriffsstützig“ ! Slečna Sittova stojí co umělkyně tak vysoko, že by měla pohrdat vrtkavým applausem několika pohodlných posluchačů, jež nevědí kolikrát, proč se jim dnes to samé číslo líbí, a včera ještě ne. — A konečně již za časů prvních představení opery této byl applaus při arii té vždy vrtkavý, dnes applaudovali, a příště zase ne, a potom zas a tak to šlo vice versa pořád. — Zrovna na místě slečny bych já ten applaus slavnému obecenstvu oktrojoval, jednoduše vynutil. Ostatně ale má sl Sittova celé plnomocenství dělat v arii a měnit, jak se jí líbí! —

V dubnu se zas podívám do Prahy, ale možná, že až po svátcích. Nezapomenete na laskavé odeslání gáže sem? — Richard III.[2]) prý šel znamenitě pod Vaším vedením, zač srdečně děkuji.[3]) —

S Bohem! — Mně se zdá, že se provozování „Libuše“ více nedočkám! V nové opeře „Čertova stěna“ [4]) jsem už u konce II. jednání v partituře na čisto, tak že doufám s celou operou během června, nejdéle července být hotov. Práce je obtížná, komplikovaná a nová.

Srdečný pozdrav a se vší úctou Vám vždy přátelsky oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice 1. dubna 1881.

---

váchˇ. — [2]) V. díl I. č. 74. a dop. III. — [3]) V V. Slovanském koncertu Akad. čten. spolku 25. března 1881. — [4]) V díl I. č 129. na str. 103. a dop. LV.

XLIV. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Děkuji předně za zaslanou gáži, za druhé za upozornění na moji starou symfonii v E-dur [1]) nazvanou: „Triumf-Symfonie über das österreichische Volkslied“ — lépe by bylo říci „über die Haydn'sche Kaiserhymne“! Prošel jsem ji a nacházím, že jsem jí vždy křivdu činil, když jsem ji celé decennie nechal v almaře práchnivět. Ano i místy na mne ta symfonie udělala překvapující dojem, takže na taková místa mohu si věru něco zakládat. Ona je — dle staré formy — drobet rozvláčně založena a také tak provedena. Já budu hledět zbytečně se opakující věty buď zkrátit neb docela vynechat a pak myslím, že se zase často provozovati dá a že také si dobude zasloužilého uznání. A tu bych Vás žádal, kdybyste ji ponechal na nějaký koncert, kde by se její volba nechala omluvit, buď v některé slavnosti aneb v koncertech výročních, jako: akademického spolku, pro žurnalisty atd. Já myslím, že ve filharmonickém koncertě méně pasuje. Co tam s tou hymnou?

Srb má partituru, můj manuskript, opis přivezu s sebou, až zase někdy tam přibydu; noty, hlasy má též přítel Srb. Račte se na něj obrátit, až bude k tomu čas. Korektury a změny Vám též v patřičný čas zašlu, abyste je mohl v hlasech

XLIV. P. A. Čechovi. [1]) V. I. č. 59. a dop. násl.

naznačit. Nebude to žádné opravování, přikomponování aneb podobné trýznění, nýbrž spíše skrácení a vyhození zbytečných vět.

Kdo ví, jest-li by se v závěrku celé symfonie nemohl pouze poslední verš (hudební) místo celé hymny provést! — Na to ostatně času dost!

Se srdečným pozdravem a v přátelství oddán Váš

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích 5. listop. 1881.

— —

XLV. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Drahý a vzácný příteli!

Jak se máte? Je Vám již líp? Proč pak nenecháte nic o sobě vědět? Co nepíšete? — Snad z té samé příčiny jako já, že nevím, o čem psát? — Nic se zde neděje, než mrzne a pilně se topí. — Já pilněji zase jsem u práce a doufám do vánoc být hotov s operou.[1]) Kapelník Čech mi psal o mou starou symfonii (Triumph-Symfonie)[2]) s hymnou rakouskou, aby ji mohl provozovat v jednom z filharmonických koncertů. Ona je komponována v roku 1853., druhé většího rozměru složené dílo, a provozovala se kromě tenkráte as 2- neb 3kráte[3]) a od té doby nikdy v celosti, nýbrž jen pouze scherzo. Při poslední prohlídce jsem s úžasem poznal, že symfonie má

XLV. P. A. Čechovi. [1]) Čertova stěna. — [2]) Viz díl I. č. 59. a dopis předcházející. — [3]) Udání toto jest

tolik síly, tolik kontrapunktických kumštů a propracování — slovo to oblíbené u starých forem — a nota bene při celém svém stáří docela dobrou novotu co do obsahu, do stylu a originálnosti. Z ohledu toho jsem se odhodlal, že nechám symfonii celou i s hymnou veřejně předvést, a doufám, že symfonie zvítězí! Vy máte mou partituru, manuskript a hlasy. Buďte tak laskav a odevzdejte je kap. Čechovi, jakmile se o to bude hlásit. —

Jen bych rád, kdyby se provozovala v nějakém velkém koncertu, kde účelem a návštěvou koncertu by takové zastaralé dílo a takový hyperloyalní směr skladby se nechal odůvodnit. — Ve filharmonickém koncertu nepasuje dobře, obecenstvo je ještě malé a snad politicky jednostranné. —

Dělám malé změny v symfonii, škrty, a co je zapotřebí, vyhazuji, a tak doufám, že symfonie . . . . vydobude si všeobecné uznání.

Zde panuje věčný špitál, snad následkem povětrnosti. Bohu díky, že jsou to obyčejně malé katarhy, rýmy, zubů a krku bolení atd.

Srdečný pozdrav od celé rodiny. Pište brzo. Tam u Vás se přece něco děje — a potom nemusí se vždy čekat na novinky, chce-li se jednou psát.

---

mylné; do té doby, kdy psán tento dopis, provozována byla celá symfonie ona jen jednou, a to při premiéře dne 26. února 1855 (viz dil. I. str. 47.). Po r. 1881. provozována byla ještě dvakráte, a sice v VI. Slovanském koncertu 25. března 1882 a v XXV. Populárním koncertu „Umělecké Besedy“ dne 6 ledna 1892. —

S Bohem! — S přátelským a srdečným pozdravem Váš věčně věrný

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 6. listop. 1881.

P. Bendlovi celé mé přátelství!

XLVI. Panu J. F. Thorneovi v Hobartonu.[1])

Vysoce ctěný pane!

Vaše účastenství, vyslovené v listu ze dne 24. října 1881,[1]) s mou neblahou věcí, mne hluboce dojalo, i jsem hotov dáti Vám bližších zpráv o svém stavu. — Před sedmi lety hluchnutí po-

---

XLVI. P. J. F. Thorneovi.[1]) V prosinci r. 1881. obdržel red. „Lumíra" prof J. Sládek z Hobartonu v Tasmanii anglický dopis tohoto obsahu: „Dočetl jsem se v londýnském „Atheneum", že veliký váš hudební skladatel B. Smetana postižen jest hluchotou. Neznám jeho adresy, odevzdejte mu laskavě přiložený dopis. J. Finch Thorne." List pro Smetanu byl také anglický. Věda, že Smetana jazyka toho nezná, přeložil prof. Sládek dopis ten a zaslal do Jabkenic. Pan Thorne, hudebník sám, psal Smetanovi, že postižen byl před lety tímtéž neštěstím i ačkoliv sluch jeho byl od lékařů již považován za ztracený, přece ho opět nabyl zvláštním léčením, ku kterému také Smetanovi radil, žádaje jej o podrobný výpis nemoci. Domnívaje se, že p. Thorne zná německy, učinil tak Smetana v delším německém dopisu, jehož však prof. Sládek neodeslal v originálu, nýbrž v anglickém překladu. Český pak věrný překlad dopisu tohoto uveřejnil prof Sládek v „Lumíru" 1885. str. 495., jehož i zde jest užito, poněvadž original se ztratil.

čalo. Po krčním katarhu, trvajícím několik neděl, pozoroval jsem tiché hvízdání v pravém uchu, ale jen někdy ve dne, více večer než za dne a docela krátce. Když bolest krční zmizela a já byl opět zdráv, dostavilo se hvízdání znova, a sice intensivněji, déle trvajíc, s rozličnými jak lékaři praví, objektivními tonovými pocity smíšené a se střídající. Když se v létě, v červenci, přidružilo ještě dosti obtížné hučení, a hvízdání večer v nejvyšších tonech — As-dur sextakord — čtyřčárkovaná oktáva — každým dnem s velkou silou se opakovalo, šel jsem konečně k lékaři profesoru dru. Zoufalovi[2]) na kliniku pro ušní choroby. Dr. Zoufal shledal, že jest také levé ucho dotknuto, ačkoliv jsem na levo dobře slyšel bez hvízdání a hučení. — Podvolil jsem se léčení pomocí vsunutí kathedry nosem, čímž hnán byl vzduch do vnitra ucha. — Zatím musil jsem obmeziti svůj kapelnický úřad na nejmenší míru zaměstnání, neboť bylo dníkde mi zněly všechny hlasy a všechny oktávy fa, lešně a zmateně jedna přes druhou. V říjnu ztratil jsem sluch na pravo úplně, ale sluchu na ucho levé, které bylo sice také již choré, ale přes to nechávalo mne slyšeti zřetelně a jasně, pozbyl jsem dne 20. října téhož roku, 1874, ráno, náhle, jedním rázem. Den před tím bavila a těšila mne opera[3]) tak, že, vrátiv se po pátém jednání domů, jsem skoro ještě hodinku na klavíru fantasie pohrával („fantasirte"). Příštího rána byl jsem

[2]) Viz díl 1. stránku 21. — [3]) „Král to řekl" (Le roi l'a dit), komická opera od Leona Delibes-a. —

úplně hluchým na ucho pravé i levé a jsem tak do dnešního dne. To jest vznik mé hluchosti. — Teď otázka: Co jest příčinou? — Až do dneška jest příčina neznáma; neboť všechny prostředky, pro všemožné příčiny, ani nepomohly, ani neulevily, aniž příčinu objevily. — Radil jsem se s nejproslulejšími lékaři v Německu i Rakousku a podvolil se všemožným léčebním procesům. — Konečně prohlášeno to za nevyléčitelné ochrnutí sluchového nervu. Bylo mi 50 let, když jsem ohluchnul, teď jsem sedm let hluchý.

Hučení a prudké šumění v hlavě, jakobych stál pod velkým vodopádem, zůstalo až do dneška a trvá dnem i nocí bez přestávky, silněji, když je mysl pohnuta, slaběji při klidnější náladě. Při komponování stává se hučení prudším. Neslyším naprosto ničeho, ani svého hlasu ne. Ostré, jasné zvuky, jako na př. křičící dítě, štěkajícího pejska, na zem vržený předmět s vysokým hvizdem slyším docela dobře, ale nemohu rozeznati, co jest ten zvuk a od čeho pocházel?! To vše, jakož i lidské hlasy při užití zvukových přístrojů a kaučukových trubic slyším pouze levým uchem, ale nemohu ničeho rozeznat. Mluviti se se mnou nemůže, svou vlastní hru na klavír slyším idealně, ve skutečnosti ne. Slyšeti jiné hrát, byť to byl i celý orchestr v opeře nebo koncertu, jest pro mé ucho věcí nemožnou. — Jenom prudké vykřiknutí ženského nebo dětského hlasu v nejbližší blízkosti znamená mé levé ucho, ale nepoznává, co to bylo. Pravé ucho jest pro mne mrtvé

Nevěřím, že jest zlepšení možné; snad ještě u levého ucha, kteréž, jak jsem to již vypsal, o několik měsíců později a přes noc ohluchlo. — Bolestí v uších nemám žádných, bubínky jsou zdravé a pružné. Všichni lékaři shodují se v tom, že moje nemoc není žádnou známou ušní chorobou, ale něco jiného, snad ochromení sluchového nervu a labyrinthu.

A tak jsem arciť pevně odhodlán snášeti svůj smutný osud až do posledního okamžiku zmužile a klidně.

Ještě jednou mnohý a upřímný dík za Vaše účastenství. S výrazem úcty a vážnosti zcela Vám oddaný

Bedřich Smetana.

V Jabkenicích u Loučeně, 11. prosince 1881.

XLVII. Panu Jindř. Kàanu z Albestu, skladateli v Praze.

Hochgeehrter Herr!

Abgeschieden von der musikalischen Welt verschwinden vor meinen Blicken einzelne Geistesprodukte sammt ihren Urhebern trotz der Vortrefflichkeit derselben.

Umsomehr war ich überrascht über die wahrhaft meisterhafte Bearbeitung der symphonischen Dichtung „Vltava“.[1]) Namentlich ist die

XLVII. P. J. Kàanovi. [1]) Viz díl I. čís. 111. —

schwungvolle Art der Behandlung der Klaviertechnik hervorzuheben, und beweist, dass es Virtuosenhände waren, die solches schreiben konnten. Die Ausführung fordert natürlich wieder nur Meisterhände, denn dazu ist das Werk bestimmt, daher kann man nicht verlangen, dass manche gar zu schwierige Stellen für Clavierspieler allgemeinen Schlags erleichtert oder ermöglicht würden, und es war durchaus nothwendig, ein ossia hinzu zufügen, wie Sie es gethan haben. Ich für meinen Theil würde nur eine Stelle leichter wünschen, nämlich die „Tanzmusik der Landleute", G-dur, pag. 11. 12, damit die Aufführung durch ihre Einfachheit mehr absteche von der virtuosen Umgebung rings herum. Die Vollgriffigkeit und grosse Spannung der Hände hindert kleinere Hände an der leichteren Ausführung und die Wiedergabe könnte leicht in schwerfälliges, monotones Hacken ausarten.

Ihre geistreiche Klavierbehandlung hat mich sehr gefreut und man sieht auf jeder Seite den Beherrscher seiner Aufgabe.

Empfangen Sie den innigsten Dank für die erfreuliche Überraschung und genehmigen Sie mich zu zeichnen mit aller Hochachtung ergebener

Friedr. Smetana.

Jabkenice, 18./12. 1881.

XLVIII. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Drahocenný příteli!

Poslal jsem Vám telegram, plu radosti nad úspěchem „Dvou vdov“ v Hamburce provozovaných dne 28. t. m.[1]) — Myslím, že mám konečně otevřenou dráhu v celém hudebním světě! Telegram z Hamburku na mne zní tak:

Witwen, bedeutender Erfolg, gratulire
Pollini, Hartmann Dresden.[2])

Podrobnější zprávu a detaily očekávám v příštích dnech. — Sdělte to panu Urbánkovi, jest-li to již nevědí, a dejme to ohlásit v novinách i politických: Nár. Listech a t. d.

Z toho vidíte, že mám radost. Kéž by to tak pokračovalo i při ostatních skladbách! Píšu tentokráte chvatně a krátce Před několika dny jsem Vám psal s prosbou, aby druhý díl z honoráru za klav. výtah „L i b u š e“ prozatím podržel u sebe p. Urbánek, až přijedu do Prahy, a to se stane buď před třemi králi — 6. ledna, aneb hned po 6. lednu. — Požádám Vás, abyste mně dopřál pobytu u Vás. —

XLVIII. P. J. S r b o v i. [1]) Viz I. čís. 109. a dopisy: XII., XXXV., XLIII., XLIX., L., LVII a LVIII. — [2]) Bernard Pollini, ředitel městského divadla v Hamburce, Ludvík Hartmann, přední kritik dráždanský a nadšený apoštol hudby Smetanovy v Německu.

Poručení a pozdrav od všech, — jsou také radostně dojati jako já.

S Bohem a na shledanou.

V upřímném přátelství srdečně oddán

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 29./12. 1881.

XLIX. Dr. Lud. Procházkovi v Hamburce.

Milý a vzácný příteli!

Předně moje nejsrdečnější a nejvroucnější díky za Vaše namáhání, dostati mou operu[1]) na jeviště za času Vašeho pobytu v Hamburku. — Dnes pospíchám; proto hned k věci.

Divil jsem se, že se zmiňujete o jakémsi ukončení II. jednání s arií Anežky? — Za jedno opera moje neměla a nemá u nás více jednání než dvě summa summarum. Anežka po své arii zůstane, klesnuvši do pohovky, na scéně, a přiběhne „Mumlal" se svou solovou arií! A tak to dále jde v tomtéž druhém jednání až ku konci celé opery. — Jestli si to rozšířili na tři jednání, tak nezbývá, než aby si to upravili jak možno nejlépe. Já sám nemohu tomu ani zabránit ani radit. A teď v okamžiku je mně to holou nemožností, jelikož nemám ani partituru ani klav. výtah při ruce, je to vše v Praze.

XLIX. Dr. L. Procházkovi. [1]) Dvě vdovy. Viz dil

Přenechávám pánům Vaší konference úplnou volnost stran změny u konce arie Anežky aneb, jak to teď stojí, u konce II. jednání. Aby se ale pieça před Anežčinou arií zase opakovala, toť by přece nešlo.

Pro mne je to těžko, když nemám noty před sebou. Až se mezi sebou ustanovíte, tak prosím, mně tu změnu zašlete.

Ostatní poznámky až v příštím psaní!

Též já a moje choť Vám a nejmilejší paní přejeme veškeré blaho k nov. roku.

Připsal jsem zde několik řádek německých,[2]) jak jste si to přál; abych celé psaní na svého rodáka a ještě k tomu Procházkovi psal německy, toť přece nejde. —

Se srdečným pozdravem, s nejhlubší úctou milostpaní Váš vždy přátelsky oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 3. ledna 1882.

L. Dr. Lud. Procházkovi v Drážďanech.

Milý a ctěný příteli!

Nemohu Vám popsat, jaké ustrnutí mně způsobila krátce po sobě zaslaná psaní, jedno od Polliniho,[1]) druhé přiložené od Botte et

I. číslo 109. na stránce 70.-73. a 1. poznámku u dopisu XLVIII. — [2]) Pro hudební kruhy hamburské L. Dr. L. Procházkovi. [1]) Ředitel městského divadla

Bocka[2]) na Vaši adressu. Předně p. Pollini mně kontraktně určil 6% z brutta z divadel, kterých on jest ředitelem, a 30 neb 50% z netta příjmu jsou určeny na dělení z divadel cizích, kterým opera[3]) se prodá. Následkem toho jsem já dostal pouze 3% z každého dosud představení: 3 v Hamburce a 1 v Altoně, v celku 78 marků. Toť věru nestálo za namáhání a práci, aby se opera moje dožila té cti, býti uvedena na několik představení v Hamburku! —

To zdejší kočující společnosti Švanda, Pištěk lepší tantièmy mi platí! —

K tomu všemu přišly teď ty proposice p. Bocka, které mě těší tak zrovna jako ty 3% tantièmy Polliniho.

Ti páni chtějí z mé opery udělat v degradaci — frašku s hudbou à la Lecoque, Delibes, Offenbach a t. d. — Hudba má být částí vedlejší, a z něžného, elegantního předmětu má se udělat a zkopat něco, kde šprýmy, vtipy a špásovité scény obecenstvo baviti mají! —

Jsem nad tím vším tak rozmrzen, že bych s chutí vrátil vše, co mi dosud p. Pollini za operu dal, a hned nejraději odeslal kontrakt nazpět. — Ti páni myslí, že moje opera je ryze komická v genru Offenbacha, kde musejí nadvládu mít šprýmy!!! —

---

v Hamburce. — [2] Berlínská nakladatelská firma, jež zakoupila „Dvě vdovy". — [3]) Dvě vdovy. Viz díl

„Dvě vdovy“ je již pátá opera moje, kterou jsem pro naše české divadlo schválně v takové podložce textové a takovým slohem hudebním napsal, aby elegance salonní s něžností a ušlechtilostí hudby spojeny byly. Byl to pokus — když jsem se už osvědčil v jiných genrech operního stylu — jako Braniboři, Prod. nevěsta, Dalibor, Libuše[4]) — také jednou v ušlechtilém salonním slohu napsat operu, a nenašel jsem žádný jiný textový podklad vhodnější jako zrovna „Dvě vdovy“! — A teď mám celou svou snahu, celý dobrý výsledek své hudby kassírovat k vůli fraškovité chuti několika mladých pánů?! —

Moje definitivní resoluce je ta:

1. Protestuju proti sešinutí děje z Čech do Francie.[5]) Moje hudba je ryze česká, nedá se nikterak myslet jinde než v Čechách. Zakládám si na správnou českou deklamaci v recitech, kterou ti němečtí páni arciť pochopit nemohou, protože v českém přízvuku nejen v délce aneb v stručnosti se liší od německé řeči a tak dělá hudbu též českou. — Nemám ale nic proti tomu, aby si ony recitativy přizpůsobili k požadavkům německé řeči, které jsou místo prosy; ale recitativy, kde kan-

---

I. číslo 109. na stránce 70. a 1. poznámku u dopisu XLVIII. — [4]) Viz u dopisu XVIII. pozn. 1.-4. — [5]) Viz díl I. pozn. 3. na stránce 71. V klavírním německo-českém výtahu, který v září r. 1893. firma Bote a Bock v Berlíně vydala, ponechán zase děj v Čechách

tilény nadvládu mají a se vztahují na scény a situace a karaktery již odbytých nebo teprv následujících scén, tu rozhodně žádám, aby zůstaly, jak jsem byl je napsal já, a nic se neměnilo a nic se nepřikomponovalo. — Vůbec dovoluji zkrácení scén a všeho, co si přejí, ale protestuju proti přikomponování.

2. Zapovídám si jakéhokoliv: „Abgänge auf Applaus und Hervorruf“ zkopati dle směru operett. Já nepřidělám ani notu; nebyla opera na tak sprosté konce komponována a protestuju na podobné změny. — Tím by byla vyřknuta degradace mé hudby na pouliční písničky. — Co se týče děje, chci, aby zůstal nynější čas v kroji zrovna teď panujícím a ne rokoko, kde všecko jen šaškovalo a laškovalo. Ušlechtilý mrav a způsoby musejí z jeviště vanout.

3. Co se týče rozdělení na 3 akty, to stojí jim svobodno, zde v Praze ale bude se vždy šetřit original. — Pan Bock se mýlí, jestli myslí, že bych jen notu změnil aneb přidal. Ta jeho znalost dramatických výrazů v hudbě zdá se, že se zakládá na koruny 𝄐 k závěrku v ariích, kde zpěvák si může applaus vyřvat. — Jest-li závisí úspěch mé opery od korun a „Applaus-Abgänge“, to lituji svou operu. Já ale nebudu trpět, aby se jí stala taková křivda. Dle všeho nemám víc chutě pro rozšiřování své hudby přes hranice! V skromnosti své jsem se spokojil uznáním svého národa,

a ovace českého obecenstva mně odměnily v hojné míře moje snahy — tak čisté, posvátné a — pravdivé! —

Resultat je: Změny v opeře mohou si zavésti, když neporuší tím karakter a postup čísel za sebou; přikomponování, jiné závěrky čísel na effekt si zapovídám. Rozdělení na 2 neb 3 akty je mi lhostejné.

Vám, milý příteli, mám co děkovat, že se ta opera objevila na Hamburském jevišti. — Tu radost ale mně ti páni kalí, a sotva se budu starat o nový pokus takový! Nejhlubší úctu milostpaní.

Váš vždy věrně přátelský

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 21. února 1882.

Zasílám tímto psaní p. Bocka na Vás.

LI. Panu Ant. Zavadilovi, učiteli v Kutné Hoře.

Velectěný pane!

Nezamítám navždy svůj příspěvek k Vašemu podniknutí,[1]) ale před červnem nebo červencem nepodniknu žádnou komposici!

Jest to holou nemožností pro mne, právě v nynější čas práci sebe menší převzíti, poněvadž nemám své velké dílo[2]) ukončeno.

LI. P. A. Zavadilovi. [1]) Pro sbírku „Písně české mládeže". — [2]) „Čertovu stěnu". V. díl I. č. 129.

A před ukončením díla toho nemohu, ba ani nesmím se nechati vytrhnouti ze slohu díla tohoto obtížného, kterémuž veškerou svou sílu a pozornost věnovati musím — má-li býti dílo činem uměleckým.

Kdybych docela něco cizího vnutil náladě své, co zrovna k dílu nepatří, trpělo by všechno.

Velectěný pane! Chorobný stav můj dovoluje mně pouze v maličkých odstavcích časových pracovati; píši-li jen malou hodinku, žene se mně hučení do hlavy a dostávám závratné mžitky před oči, tak že jsem nucen nechati všeho psaní, od stolku odstoupiti a — počkati, až se to vše zase utiší.

Při tak komplikovaném díle, jako jest opera, kterouž zrovna pracuji, mám co dělat, bych — když ani jediný ton *zevnější* na mne nenaráží — udržel souvislost celého organismu, bych melodické, harmonické, polyfonické a orchestrální částky v paměti zachoval. —

Tu nesmí nic cizího, tomu dílu velkému nepříbuzného se v mysl vplésti, sic je veta po jednotě stylu ve vazbě. —

Moji kollegové ve svém zdravém a šťastném žití neznají to a nemají pojmu o boji proti osudu zlému při práci mé. —

Protož mne mějte omluvena, musel jsem i na všechny jiné strany podobné žádosti odříci. —

Chci ještě národu našemu darovati, co jsem mu ještě dlužen a co nosím v srdci svém — dílo velikého objemu — a k tomu

musím při svém smutném stavu veškeré síly své udržeti!

Doufám, že můj smutný stav uznáte a sečkáte, až si zase budu moci oddechnouti.

S veškerou úctou Vašnostem oddaný

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 24. února 1882.

LII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. česk. divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Nevím, co pohnulo p. Mayera[1]) ustanoviti 100. představení „Prod. nevěsty“[2]) na 5. května, ale to vím, že mně je to velice nemilé. — Při-

---

LII. P. A. Čechovi. [1]) Ředitel českého divadla. — [2]) Viz 2. pozn. u dop. XVIII. K výňatkům z deníků Smetanových tam uvedeným, jež týkají se „Prodané nevěsty“. přidány budtež ještě následující: „5. července 1863: Od Sabiny jsem dostal operettu komickou ku komponování. Hezká operetta, což? — „6. března 1868 uspořádali členové české opery, solisté, sbor a orkestr dojemnou slavnost ku cti mých jmenin na jevišti divadla. Adresu od všech podepsanou podala mně sl. Sáková. Sbor zvláště k té slavnosti komponován a nejprv odzpíván; potom řečnil pan Grund. K posledku zapěli všichni sbor z „Prodané nevěsty“. Byl jsem nad míru dojat.“ — „14. srpna 1869: zas teplé počasí; opera „Prodaná nevěsta“ zaslána do Paříže“. — „19. ledna 1873: Od velkoknížete Konstan-

jedu v neděli 30. dubna do Prahy. — Co se týče benefice,[3]) toť žádám, aby se na mne ničím nereflektovalo co beneficianta. Já nebudu a nechci zvát ani direktně ani osobami obyčejně k tomu vyzvanými, a nepovažuji se za beneficianta, neb já nikdy nežádal benefici ve smyslu divadelním, nýbrž jako odměnu, jako present, ať se strany družstva neb ředitelstva neb — obecenstva. K benefici bych sotva do Prahy jel. — Protož žádám, aby se nezvalo, aby se netisklo cedul víc než obyčejně, aby se neobjednaly zvláštní programy a t. d. — Já tím 100. představením nechtěl lákat slavné obecenstvo; jestliže si toho nevšimne a neuzná moje snahy, je také dobře.

Ujme-li se ale ředitelstvo nebo sl. družstvo představení toho, bude mne to těšit a přijímám jejich podporu vděčně, ale s mé strany se nemůže nic podobného dít. — Bude-li prázdno, ať je tedy prázdno! Co se týče gáže, prosím, milý příteli, kdybyste ji sem do Jabkenic zaslati si neobtěžoval, protože zde na stravu potřebuji brzo peněz.

---

tina jsem obdržel za věnování „Prodané nevěsty" velký prsten s démanty." — „18. října 1873: Provozování „Prodané" v Záhřebě s velkým úspěchem." — „24. října 1874: Dnes dávána „Prodaná nevěsta" po 50. zde v Praze, bohužel, nemohl jsem tenkráte dirigovat pro churavost svoji." — „5. května 1882. Slavnostní představení 100. provozování „Prod. nevěsty". Obdržel jsem dárky, věnce stříbrné, diplomy atd., jako národní dárek knížku spořitelní na 1850 zl., později s přídavkem 200 zl. a 3 losy: Bodenkredit à 100 zl, tedy 300 zl." — [3]) V. též dop. násl.

V neděli večer se tedy uhlídáme! Prozatím srdečný pozdrav! Píšu na spěch, neb posel odejde co nevidět.

S Bohem! Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 26. dubna 1882.

LIII. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Vzácný příteli!

Posledně jste mi oznámil, že „Prodaná nevěsta" je určena na 12. května, chtěl jsem tedy 7. do Prahy. — Dnes ale jsem obdržel od kap. Čecha list, kde mně ohlašuje slavnost opery již na 5. května, v pátek, o týden spíš než bylo prve udáno.[1]) Proto jsem nucen odjeti odsud již v neděli 30. dubna, tedy o 8 dní spíš než bylo určeno, a prosím o Vaši trpělivost na ten čas mého pobytu u Vás. Mně se zdá, že celá ta slavnost se scvrkne na obyčejnou benefici. Čech se mne ptá, bezpochyby pobídnut Mayerem, budu-li sám zvát ku benefici, anebo to svěřím obyčejnému divadelnímu zváči? — „Ani jedno, ani druhé," odpověděl jsem Čechovi, já bych k vůli benefici do Prahy ani nepřijel. — Pokládal jsem příjem ten za zvlášní honorář buďto od družstva nebo od ředitelstva (!!!) anebo od — obecenstva. Poněvadž

LIII. P. J. Srbovi. [1]) Viz dopis předcházející. —

moje opera jest první, která se dočkala tak neobyčejného počtu v představeních, světím tuto slavnost sebou a nechci, abych zval osobně od domu k domu snad jako obyčejný beneficiant.

Víc o tom, až přijedu — tedy 30. dubna v poledne přijachám a operu novou[2]) přivezu s sebou. —

Srdečný pozdrav od celé rodiny. Na shledanou, na zdar a s Bohem!

Váš vždy upřímný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 26. dubna 1882.

„Prodaná nevěsta“[3]) byla dohotovena pouze ve II jednáních a v prose — dne 15. března 1866 a provozovala se v tomtéž roku 1866 v divadle Novoměstském za branou, a sice ne 2. května, nýbrž 30. května ponejprv a 3. června podruhé; na to se divadlo rozešlo, neb vojna byla u vrat. Ačkoliv bylo skorem prázdno, přece se musel první sbor: „Proč bychom se netěšili“ opakovat, a já byl po druhém jednání 3krát volán. Po vojně se dala před císařem[4]) a ještě ten rok 4krát, takže v roku 1866. měla 7 představení. — Partituru — svůj manuscript — s podloženým též německým textem přivezu sice s sebou, ale kleju při tom dost a musím zase mít velký kuffr. — S Bohem!

---

[2]) „Čertova stěna“. V. díl I. č. 129. na str. 103. a dop. LVI. — [3]) Viz 2. poznámku u dopisu předcházejícího. — [4]) 27. října 1866. v prozatímním div.

LIV. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Velectěný a vzácný příteli!

O jak bych se Vám tak rád odměnil za všechnu obětavost, kterou naplňujete pohostinství své ke mně! Snad se to obrátí, jak si přeju, abyste V y byl *mým* hostem, ale trvanlivým, na celý život. — Mimo své upřímné díky chci Vám jen sděliti, že náhodou a umdlenosti a z dlouhé chvíle jsem prošel klav. výtah L i b u š e [1]) a nalezl několik chyb v ukončení mnohých slov, zvlášť troj- a čtyřsyllabních.

Dílo jako Libuše musí být bezúhonné. Sdělím Vám svoje korektury a žádám Vás, byste k „Matici hudební" na to důraz kladl, že se má klav. výtah při novém vydání dle mých posledních korektur tisknout. V partituře udělám opravy sám, jakmile zase Prahu navštívím. Hned, abych jen něco ukázal, v p r v n í m jednání, v prvním výstupu (strana 12.), třetí řádek, začne na půltaktu R a d m i l a: „by srovnali zlou hádku", t. j. pokračuje ve zpěvu, a sice tak:

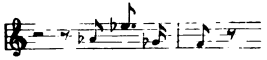

LIV. P. J. S r b o v i, [1]) Viz díl I. číslo 107. na stránce 69.—70. a dopis XLII. Klavírní výtah „Libuše" vydán v květnu r. 1881 nákladem „Matice hudební".

to je špatně, syllaba *li* dostane význam, který jí nepatří; musí se korrigovat takto:

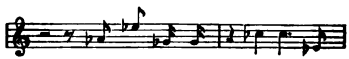

tedy *f* druhého taktu odpadne a začne s pausou 𝄽 (ces) slovem: „z l o u“. —

Přivezu tak revidovanou skladbu s sebou ku příští návštěvě do Prahy a myslím, že se takové takty mohou lehce opravit v tisku, t. j. v sazbě. Na štěstí takových pitomých míst v L i b u š i je málo, a co jsem nechal schválně stát, musí zůstat jak to je teď, neb nejen deklam. stránka rozhodne sama, nýbrž též proud melodický, polyfonické vedení hlasů, gradace a t. d. — a někdy množství nehudebních 5.- a vícesyllabních nestvůr v prose.

Tak teď jsem hotov a ohlašuji Vám, že jsem tak tak zdráv a že Vás srdečně pozdravuje já a celá Smetanovská a Schwarzova rodina. — V létě musíte na nějaký čas sem k nám, budeme dělat malé výlety a t. d.

S Bohem! Váš věrný a upřímný přítel a ctitel

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích, 25./5. května 1882.

Pište brzo a jak se Vám vede?

LV. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Vzácný příteli!

Zde zasýlám konečně, abych měl pokoj, úvod — ne ouverturu — k opeře „Čertova stěna“.[1]) Račte ho přiložit k partituře, jakmile odevzdáte operu tu ředitelstvu aneb kap. Čechovi, aby ho do hlasu hned na první místo mohli napsat. — Při tom bych jen prosil, kdybyste buď s ředitelem aneb prostřednictvím Čechovým o způsobu a podmínkách provozování této opery učinil definitivní ustanovení! Já sám žádám druhé představení ku svému prospěchu, od následujících 10% z brutta, jak až po dnes vždy se dělo. Ředitel Mayer ale žádá pro sebe obě 2 první představení a dává mi benefici teprv k třetímu představení. Konečně se s ním nebudu hádat a prát, ať si nechá též to druhé představení, jen ať operu vypraví ku konci srpna nebo první dny v září, rozhodně ale se opírám proti možnému plánu, otevříti s ní na zimu malé divadlo ve městě. Jako reprisu, to je docela něco jiného, to mohou operu opakovat dle chuti v malém divadle, ale ne zahájit otevření malého divadla. —

Stran posledního honoráru z „Libuše“ nedostal jsem doposud ani řádky se strany výboru divadelního a honorár také ještě ne!

LV. P. J. Srbovi. [1]) Čertova stěna neměla původně žádné předehry, tu napsal Smetana teprve

Také o tom byste se mohl zmínit v kanceláři.

Začal jsem olůvkový plán ku kvartettu smyčcovému,[2]) mezitím chci k velké symf. básni: „Karneval český“ (neb Pražský? —[3])) a zároveň k nějakému sboru pro „Hlahol“ náčrtky sestavit.

Možná taky, že se octnu najednou jako malý jarní déšť zase v Praze, mám všelicos pro sebe a pro ženu obstarat. Přišel bych nejvýše na 2 dny. Píšu o tom, abyste se nelekl mého přijití bez — ohlášení. Kdy a který den přijdu, to arciť nevím dosud. Srdečný pozdrav od celé rodiny; šetřte se, abyste byl zase jako ryba. Považte si, já mám peklo s kašlem zase jako v zimě; dusí mne to, píchá a bubnuje na prsou v noci v posteli až strach. Jsem v mrzutém humoru!

Pište mně o resultatu mé prosby.

Váš stále věrný přítel

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích 13. června 1882.

Máte-li šikovný a vzletný text, zašlete mně ho aneb ho uschovejte, až přijdu, utvoříme zase jednou — řádný sbor!

Ale musí být text zajímavý!

---

později k radě Jos. Srba. Viz díl I. čís. 129 na str. 103. — [2]) Druhé smyčcové kvartetto. Viz díl I. číslo 131. na str. 108.—109. — [3]) Viz díl I. číslo 135. —

LVI. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Vřelé díky za zaslanou gáži za měsíc předešlý. Milerád sestavím partie z mé nové opery: „Čertova stěna“[1]), jak dalece mně dosud v milé upomínce v uchu vnitřním hlasy a umělecké výkony zní oněch starších pravých umělců a umělkyň. Z nových členů opery nemohu rozsoudit já, nýbrž se musím na Vaši znalost a zkušenost spolehati a přenechávám v plné důvěře tuto úlohu Vám, jsa přesvědčen, že jen umělecký výkon a ne osobní sympathie Vás při díle tak rozsáhlém a vážném vede k spravedlivému podělení úloh. Při komponování tanuli mně vždy na mysli ctění členové, které jsem ještě byl šťasten slyšeti. Osoby v opeře jsou tyto:

1. Vok Vítkovic etc. rozhodně p. Lev, nejen že je jeden z nejprvnějších zpěváků vůbec v celém hudebním světě, ale úloha Voka je obsáhlá a zahrnuje v sobě nejen dramatický výraz, ale i ovládnutí čistě hudebního slohu — ku př. kostelní (starokostel.) ten živější motettový sloh, moderní lyriku a největší svědomitost v deklamatorním díle. — Kdyby nepředvídané obtíže, nemoc ku př. mu bránily v provedení této důležité úlohy, tak byste arciť musel určit jemu ve scéně nej-

LVI. P. A. Čechovi. [1]) V. díl I. č. 129. na str. 103.

bližšího pana zpěváka, neb já jsem v tom pádu nekompetentní.

2. Záviš Vítkovic. Může jedině provésti všeobecně ctěná paní Fibichová; nejen ryzí alt, ale ušlechtilá postava a důležitost úlohy poukazují na pí. Fibichovou.

3. Jarek co rytíř a tenor — vždy můj milý přítel Vávra, kterému přeje skladatel známou lahodnost hlasu a spůsobů. Partie ta je skorem přeplněna lyrikou, kterou p. Vávra tak častokrát a tak vítězně nám podával.

4. Hedvika slečna Reichova a

5. Katuška slečna Sittova. Katuška dominuje ve všech jednáních a dle mého přesvědčení nikdo *jiný* nemůže úlohu tak provést. Hedvika, mladounká princezna, passuje úplně všem chvalitebným způsobům sl. Reichovy.

6. Michálek, tenor-buffo, dle mého přání a velmi milé upomínky na výtečné výkony jeho, přál bych si pana Krössinga; komikou úlohy té obživne vše, zůstane-li v rámci celého díla a nebude-li se přehánět.

7. Beneš, bass — skorem bych také řekl — buffo, jen že participuje na zpěvech vážných s Vokem a Rarachem a tudíž by byl zde úplně na svém místě výtečný pan Hynek.

8. Rarach. Musí převzíti obratný herec a výtečný bassista s velkým objemem hlasu. Nikdo jiný mně netanul na mysli než bratr Váš, p. K. Čech. Úloha je namáhavá, ale vděčná. V pádu nemožnosti obsazení p. Čechem, musel by býti vy-

volen zpěvák velkého objemu hlasu: jednočárkované *f*, *fis* i *g* jako v hloubce *a*, *g*, *f* mu musí stát k disposici; hra musí býti promyšlená, čilá, v imitacích opata trefná, ironická, s nádechem vážné sice, ale přece jen ironické pravdy.

O bližší karakteristice všech úloh a celé hudby můžeme hovořit při studování, dovolí-li mi totiž churavost — (jsou dny, kde slova neb věty pro pichlavé bodnutí v hrtánu nemohu dokončit) — abych mohl souvislé věty na hlas projevit. — Vždyť pro Boha to nemůže věčně trvat, skoro celou zimu jsem kašlal a v dubnu zvlášť; v květnu a v červnu jsem musel brát útočiště u doktora.

Ad vocem: sloh hudby v opeře té je zkrátka Smetanovský, t. j. sloučení melodií i jednodušších se vždy svědomitě volenou harmonií a promyšleným plánem ve stavbě, v souvislosti a jednotě celé opery, jako jedna velká symfonie arciť zde — co je nejhlavnější — s textem spojena! — Tento sloh se osvědčil už v mých komických operách a též ve vážných, ale jen tenkráte, když zůstane na vždy českou operou. Pro velké drama ale ten sloh nevystačí, protože je vzat a spojen s textem, který buď žádné tragické jádro nemá aneb ukazuje příliš na osudy obecného lidského života. V tragické opeře ale, kde osoby jsou více méně ideální, musí býti hudba v souvislosti a v bezúhonnosti na výši co možná nejvyšší; v Libuši[2])

[2]) Viz díl I. čís. 107. a dopisy XLII., LXII. a LXIII.

je pokus a počátek; s novým patřičným textem tragickým bych se teď nejraději zaměstnával, protože bych to, co ve mně žije o slohu tom a co jsem v Libuši nemohl provésti k vůli textu, teď pokusil se uvésti k veřejnému životu. — Posud musím čekat, nemám textu. — Že jsem Vám tolik o té věci psal, musíte omluvit, udělal jsem to proto, že Vy jste určen to, co my komponisté jako v mlhách tušíme, zvlášť co se mne ubohého týče, uvésti do živého světa; šťastné postavení Vaše dělá Vám to možné.

A teď odevzdávám svoje nejmladší dílo Vaší přízni, doufaje, že odmítnete rozhodně veškeré nesmyslné námitky a úsudky nepovolaných — kritiků. amateurů a mecenášů. —

Pozdravujte všechny dámy a pány zaměstnané v opeře mé, dosud poslední, s prosbou, by jí proukázali tu samou ochotu a přízeň jako dosud všem operám mým.

Srdečný pozdrav! — Po druhé delší hovor!

S veškerou úctou Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 4. července 1882.

N. B. Tragicky nemůžete si představit reky z dob fraků a cylindrů, ale ideálné reky z dávno minulých století ano.

LVII. Dr. Lud. Procházkovi v Drážďanech.

V Praze dne 23. srpna 1882.
Poštovská ul. č. 37. [1])
(vulgo: Papperl-bad.)

Velectěný příteli!

Od doby, co Jste byl naposled v Praze, se můj zdravotní stav velmi povážlivě zhoršil. Píchání skorem v celém těle, nejvíce v trubkách krčních, mne všelijak trápilo, časem jsem chňapal po vzduchu, neb zacpání dýchacích rour na sebe kratší čas, $^1/_2$ minuty, někdy celou minutu, mě nervosně rozčilovalo, takže o práci a komponování nebylo ani řeči — — holá nemožnost. Trvalo to — při tom bolesti velké — až k 15. srpnu t. r., kde jsem mohl se odebrat do Prahy, abych byl přítomen zkouškám opery: „Čertova stěna“.[2]) — Jelikož mezi tím časem dalo naše, vždy pečlivé ředitelstvo dovolenou kap. Čechovi, nemohly se zkoušky odbývat a tak teprv za několik dní započnou.

Stav zdravotní je tak tak ucházející, že mohu se vydat na cestu do Drážďan, a sice chci přijmout rozumné změny, ale přikomponovat nová čísla by mně snad ani nebylo možno. Vždyť od roku 1874, kde jsem „Dvě vdovy“[3]) na-

---

LVII. Dr. Procházkovi. [1]) Při této své návštěvě Prahy bydlel Smetana výminečně (viz I. pozn. 3. na str. 91.) u bratra svého Karla v Poštovské ul. čís. 37. — [2]) Viz dop. LVI. — [3]) Viz I. čís 109. —

studoval a uvedl na scénu, neslyšel a neviděl jsem je víckrát až předešlý týden zde v Praze[4]) zase, kde se dávaly co slavnostní představení k narozeninám císařovým. — Sloh této opery je mi skorem cizí a obávám se, že hned na první poslechnutí těch přikomponovaných změn by se všeobecně pozorovalo, že nepatří k celku jak do melodie, tak do výrazu dramatického.

Ostatně se nebudu teď už, dokud neznám požadavky oněch pánů, rmoutit a přenechám si to, až do Drážďan zavítám.[5]) —

Já vyjedu z Prahy tuto sobotu dne 26. srpna ranním vlakem a přijedu po 1. hodině v poledne do Drážďan. —

Omluvte mě pro moje postavení u Vaší spanilé manželky s výrazem hluboké úcty.

Se srdečným pozdravem na shledanou Váš vždy upřímný přítel a ctitel

Bedř. Smetana.

LVIII. Dr. Lud. Procházkovi v Drážďanech.

Velectěný příteli!

Neumím své vřelé díky na jevo dávati, schází mi výrazů, bych mohl se děkovati za tolik pozornosti a pohodlnosti mně prokázané Vámi a

[4]) 18 srpna 1882. v Nov. česk. div. řízením kap. p. M. Angra. — [5]) V Drážďanech byl Smetana návštěvou u Dr. Lud. Procházky ve dnech 26.—28 srpna 1882.

velkou obětavostí Vaší šlechetné choti. — Přijměte moje nejsrdečnější díky za vše, co milého jsem u Vás zažil.[1]) —

Teď k opeře.[2]) — Bojím se, že mohou povstati difference mezi mnou a p. Bockem. — Pro mne samého je prodej opery se strany Poliniho na Bote et Bocka docela vedlejší věcí, o tom rozhodnul prospěch oněch pánů. Já ale se držím kontraktu, smlouvy stvrzené od nás obou (p. Pollini-ho a mým) podpisem. O změnách nebylo nikdy v našich dopisech ani řeči, tím méně abych snad musel komponovat přídavky psané pouze německy. Já musím hleděti udržeti ono čestné a slavné postavení, které mně skladby moje v národě a ve vlasti připravily. — Jsemť dle zásluh svých a dle svého snažení skladatelem českým a stvořitelem českého slohu v dramatickém a ve symfonickém oddílu hudby — výhradně české. K vůli většímu výsledku u obecenstvu jsem se podrobil změnám a jsem zrovna v práci té zaměstnán a doufám, že snad už příští týden čísla ta nová Vám pošlu. — Nechal jsem je ale napřed přeložit do češtiny, abych vůbec je mohl komponovat, neb na německý text není mně dovoleno skládati. Text český se podařil tak, že má ten samý rhytmus, tu samou akcentuaci jako německý, a tak žádám, aby byly oba texty, německý a český otištěny.

LVIII. Dr. Procházkovi. [1]) Viz 5. pozn. u dop. předcházejícího. — [2]) Dvě vdovy. Viz dopis L. —

Prosa může být tištěna pouze v knížkách librettových. Dále musím podotknout, že jsem nebyl povinován čísla nová přidati a že bych si přál, abych byl za to honorován a překladatel do češtiny též, sic bych ho musel platit já ze své kapsy a k tomu sotva bych měl chutě. Terzetto a konec arie „Karoliny“ (dle českého) zašlu v brzku, třebas jen v klavírním doprovázení, partituru bych hleděl co nejdříve zaslati. Couplett pro Jeanna (Toníka) ale nemohu a nebudu komponovat. Nemohu se vpravit v takový lehkovážný text, docela psaný dle Vídeňských „Bänkelsängerart“, mně se taková hudba hnusí a dokazoval bych tím celému světu, že píšu za peníze všecko, co kdo ode mne žádá! — Posílám ten couplett zpět.

V příloze je list p. Aschè-ovi.[3]) —

Panu Bockovi prosím zprávu dát o mé povolnosti vyhověti jeho přání, ať on se ukáže uznalým a pošle mně a překladateli (J. Srb) slušný honorář a dle kontraktu 10 výtisků klavírního výtahu a 2 exempláry partitury.

A teď ještě jednou dík, srdečný dík za vše, co jste byl pro rozšiřování mých prací učinil. Račte mně sděliti, pod jakými výminkami byste chtěl provozování „Hubičky“ podporovati u divadel v Hamburku a v Drážďanech! Že bych proti tomu nic nenamítal, můžete si lehko pomyslit.

---

[3]) Zámožný přítel a podporovatel umění v Drážďanech.

A teď s Bohem! Na druhý týden dostanete snad všecko, klavírní výtah a partituru nových vložek těch.

Milostpaní líbám ruku a zůstane mi vždy v paměti její obětavost a trpělivost naproti starému, mrzutému muzikantovi.

Slečně Schrumpfové[4]) mou hlubokou úctu!

Na brzké shledání obapolných písemných zpráv! Panu Hartmannovi[5]) veškerou úctu! Se srdečným pozdravem Váš věrný přítel

Bedř. Smetana,

V Praze dne 31. srpna 1882.

LIX. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný pane!

Celý ten čas pobytu mého v Praze jsem byl tak duševně stížen, tak omrzen všeho, co se okolo mne dělo, že jsem si ustanovil hnedle po benefici odjezd z Prahy.

V neděli na to dne 5ho listopadu byl pro mně, pro moji velkou skladbu paměťní den.[1]) Bylo mi, jako bych kus po kuse slyšel, du-

---

[4]) Pianistka tamtéž. — [5]) Viz 2. pozn. u dop. XLVIII.

LIX. P. A. Čechovi. [1]) Prvé provedení celého cyklu „Má vlast“ řízením kap. p. A. Čecha v koncertu sboru a orchestru král. zemsk. českého divadla. —

ševně skorem skutečně. Viděl jsem, že výkon spoluúčinkujících na stupni dokonalosti provádí moje sny, a že Vy je vedete. Byl jsem pohnut Vaším činem a udatností Vašich bojovníků. A co snilo jen v nitru mém, co žilo v pohnutém srdci mém, to jste odkryli světu Vy všichni s Vaším mistrovstvím.

Nemohl jsem Vám děkovati ještě v Praze, byl jsem tuze pohnut, ale dal jste mně zase důvěru, že se zase ozvou ty tajůplné zvuky vnitř mého srdce — až do konce života.

Přijměte můj obdiv a moje díky za Vaši dovednost a udatnost. Bylo na Vás i na spoluúčinkujících ta skálopevná jistota viděti, že dílo moje zvítězí s Vámi. Vy jste vybojovali pravdě a umění vítězství proti ouzkoprsým náhledům hudebních mudrlantů. Bude to pro Vás den pamětní jako pro mě samého, který z dálky Vás sebou doprovázel, s pohnutým srdcem s Vámi světil Váš velký čin.

Sdělte pánům oučinkujícím můj obdiv a moje nejsrdečnější díky.

Vás ale, milý příteli, prosím, byste i na dále vedl a řídil vše, co mně osud ještě dovolí utvořiti pro vlast, národ a umění.

S Bohem! Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích 20. listop. 1882.

LX. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velevážený příteli!

Za zaslání gáže děkuji mnohokráte. — Co se týče druhé otázky stran libretta, tu to arcit půjde hůř. Za jedno už mám 2 libretta, za druhé jaký genre libretto by mělo míti? — Obávám se, že by se žádala hudba dle určitých forem starších. — Já nejsem nepřítel starých forem v starých skladbách, ale nikdy nejsem proto, aby se nyní padělaly, a v tom se krása a celý organismus hudební hledal. — Konečně má platit též slovo libretta a charakter celého díla. — Ostatně jsem už několik decenií pilně o tom bádal a píšu tak skorem pořád; proto je každá opera moje — jiná. Já nepadělám skladatele slovutného žádného, já se jen obdivuji velikosti jejich a vše přijímám pro sebe, co uznám za dobré a krásné v umění a především pravdivé. Vy to už dávno u mne znáte, ale jiní to nevědí a myslí, že zavádím Wagnerismus!!! Mám dost co dělat se Smetanismem, jen když ten sloh je poctivý!

Já sám nehledám žádného libretta, ale když se mně offeruje dobré, přijmu ho, jak dalece moje chorobná soustava a stáří dovolují! — Libretto by muselo všechno staré harampatí vyhodit, jako jsou: velký ensemble k vůli sboru, krkolomné pasáže v ariích a pod. Pro mě neexistují žádná primadonna, kolloraturní a pod. titule, já žádám dram. umělce a nic jiného.

Co se týče oper samých, které bych ještě chtěl českému divadlu zanechati, jsou to: komická, kde celé technické umění zpěvu panuje, a konečně vážná opera dle mého studia velkých skladatelů — a to především v slohu mém vlastním. Upomínám ještě, že nyní už velmi pomalu píšu, osud tomu všemu udělal veto.

Jsem obyčejně po práci celý roztržitý, musím pozorně a pomalu psát a pořád na všecky motivy zpátky hledět. Ne slyšet, a to je až hrůza zdlouhavá práce. — Ztráta sluchu uškodila též paměti; nemohu zpívat, co jsem nikdy neslyšel.

Musím přestat, neb jsem zase umdlený; chtěl jsem dáme, co mně nabízí libretto, jen v pamět uvésti, že u mne rozhoduje libretto o slohu hudby.

Se srdečným pozdravem! Do Prahy teprv snad z jara.

Váš upřímný přítel

Bedř. Smetana.

V Jabkenicích, 4. prosince 1882.

— —

LXI. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Velectěný příteli!

Se mnou se stala velká změna. Před asi 3 nedělemi jsem k večeru ztratil hlas, totiž mocnost a možnost k vyjádření myšlének. Ano

i číst jsem netrefil, čeho jsem dostal do ruky, já zapomněl jména nynějších a historických osob a nic než tě, tě, ně jsem křičel, mezitím dlouhé pausy při otevřených ústech. Všichni nevěděli si porady a mělo se už — (byl už pozdní večer) — poslat k doktorovi, když tak tiše veškeren ten neduh zmizel a já zase mohl číst a upamatovati se na jména všech. — Za několik dní, asi za týden na to, se to opakovalo v o mnoho silnějším stupni, já při tom nemohl ani slovíčko vyslovit; dali mne hned do postele, kde jsem alespoň ponenáhle počal se zotavovat. Doktor zapověděl pití vína, piva a všech vodiček lihových at. d. a rozložil, že to je tlak krve na mozek, a že bych lehko mohl pozbyti pamět ano i v šílení upadnouti. Duševní práce mozková při nových hudebních myšlénkách, ustavičná hluchota, žádné ulehčení na stranách ušních nervů hnaly ten silný proud krve k mozku, který takořka stanul a nepochopil v tom okamžiku pranic.

Doktor zapověděl lekturu čehokoliv, co $^1/_4$ hodinky déle trvá, zaměstnání s hudbou už docela zapověděl, leda chtěl bych prý o celý hudební talent se připravit. Nic, pranic nesmím hudebně myslet, nesmím ani svoje už známé komposice ani cizí, jiných komponistů skladby, ani čísti ani si je v myšlénkách představovati, a kdyby to všechno mělo snad rok trvati — (jest nejvyšší čas a už v Praze se to dokazovalo,) protože jsem byl pořáde nespokojeným a tím více, že se mně nové moje komposice začínaly protivit a mne tak

obtěžovat. že jsem se až chvěl na těle. Zima vládla už celé leto až po teďka s mým tělem. chuť k žertovným momentům ubývala denně víc a víc . . . Kvartetto[1]) nové a vůbec všechno *musí* na pokračování čekat . . .

Odpusťte, že Vám nemohu víc psát, neb v hlavě nejen že to hučí, ale mluví to v moc hlasech, hovoří, píská, ano zpívá celá ta směs neviditelných hlasů okolo mne, smějou se a nadávají mně hlupáků a t. d.

Protože sotva přijdu do Prahy, leč by se můj smutný stav zlepšil, tak Vás prosím, abyste ty pány ředitele, dlužníky moje s celou energií k zaplacení donutil a potom mně vše poslal najednou sem do Jabkenic, spořitelnou knihu, dluhy p. ředitelův, cenu za „Prod. nevěstu“ od Plzeňského ředitele a t. d.

S Bohem! — Nesmím a nemohu také více psát. — Už v Praze jsem dobře cítil, že ve mně, v mém nitru se dobývá velký a těžký boj o moje zdraví! —

Pište mně brzo; nelitujte mne, jsem na cestu onu, jest-li je mi určena, docela připraven. Naši Vás srdečně pozdravujou!

Váš vždy věrný přítel

Bedř. Smetana.

Jabkenice, 9. prosince 1882.

LXI. P. J. Srbovi. [1]) Viz l. čís. 131. na stránce 108.

LXII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Předně přicházím co gratulant k Vašemu čestnému svátku, Adolf. — Že Vám vše dobré přeju, můžete být ubezpečen; k tomu ale patří především spokojenost a zdraví, které Vám z upřímného srdce přeju! Slavte Svůj svátek vesele! —

Sleduju sice repertoir naší opery, ale musí to vězet někde, že mimo „Prod. nevěstu“ [1]) se ostatní opery nemohou probudit ze spánku dlouhého. — Proto také jejich účel musel konsekventně stranou odstrčen a k zapomenutí odsouzen se stát. —

Doufám, že opery jako Dalibor, Hubička, Dvě vdovy, Tajemství, ze starších i Braniboři [2]) vyplní zajisté veškeré požadavky dramatické národní hudby. Až přijdu do Prahy, chci se představit panu řediteli divadla, kterého osobně neznám; chci stran poměru opery „Libuše“ [3]) promluvit, kterou jsem divadlu *nikdy* nezadal jako repertoirní operu. Chci, aby sloužila k slavnostem *celého českého* národa. — Podmínky k provozování dají se lehko mezi ředitelstvem a mnou ustaviti. —

Jelikož choroba moje nedovoluje mi čerstvě pracovati a nedovoluje, abych se teď k stáří vě-

LXII. P. A. Čechovi. [1]) Viz 2. pozn. u dopisu LII. — [2]) V. 1., 3., 5.-7. pozn. u dop. XVIII. — [3]) Viz

noval slohu oblíbenému*) nynější mládeži a dával národu hudební tajtrlictví místo národního vážného díla: to přece ode mne, mne zakladatele českého slohu jak v absolutní hudbě, tak zvlášť též v dramatické se nemůže žádat, a já nechci, aby se moje skladby v tu dobu do kouta uschovávaly, kde teprv hojným provedením obecenstvu by se staly přístupnějšími a oblíbenějšími. To a ještě jiné přání mě žene ku Praze, jen jak se více uzdravím. —

A tak na zdar Vaší upřímné činnosti a odporučte mě Své milé paní. —

Se srdečným opakováním upřímného přání svého jsem Váš přítel oddaný Bedř. Smetana.

Jabkenice, 14. června 1883.

V práci mám: Karneval Pražský,[4]) řada scén čistě hudebních, které jako Vlast buď jednotlivě předneseny býti mohou, neb v celku co velká symf. báseň. Úvod mám hotový v partituře; jsem v prvém čísle: Polonaise. — Dílo to celé nebude tak rychle komponováno, protože se tance a jiné formy střídavě provést dají!

Prozatím pracuji na opeře „Viole“[5]) od sl. Elišky Krásnohorské!

* odpuste tyhle zatrolené korektury, já jsem při psaní vždy zemdlen a tak povstanou zmotané fráze, které nemohu nechat stát, anebo opsat celé psaní na čisto? — To bych nevydržel.

dop. XLII., LIV. a LXIII. — [4]) V. I. čís. 135. — [5]) V.

Apropos: Nezapomeňte na „Čertovu stěnu“[6])!

Nechci množstvím prací svůj nebohý mozek zmrzačit; proto musím jen v dlouhých pausách při práci hledat sílu! —

LXIII. Panu Ad. Čechovi, prvnímu kapelníku král. zem. českého divadla v Praze.

Velectěný příteli!

Děkuji Vám, že jste mně dal zvěst o novém studování „Libuše“[1]), a rozumí se, že čest býti při slavnostním otevření „nového divadla“ na nejprvnějším místě, nedá se lecjaks odbýt. Proto dojděte k Srbovi — pro osobní vyjednávání jsem více nakloněn než písemně, ačkoliv mně osobně nezbyde žádná jiná pomoc; já ale pro prázdné kapsy spíš do Prahy nemohu přijíti až 8 dní před představením „Libuše“.

Srb není prý v Praze, nýbrž na venkově v lázních, zdá se mi v Marianských, a chce teprv ku konci měsíce se navrátil do Prahy. —

Proto ale musíte dirigovat z partitury důslednosti. Vyřiďte to Srbovi, ačkoliv to ví velmi dobře, že mi na tom záleží, aby vše bylo pořádně provedeno. —

1. čís 133. na stránce 110. a 2. poznámku u dopisu LXIV. — [6]) Viz 1. čís. 129 a dopisy LV. a LVI. — LXIII. P. A. Čechovi. [1]) V. dop. XLII., LIV., LXII.

Při té příležitosti ale přeju si, aby sl. ředitelstvo mně o tom dalo zprávu; neb já jsem Libuši pouze pro nové divadlo určil k zvláštním představením. Divadlo to, pro které jsem Libuši zadal, ale shořelo, tedy taky veškeré podmínky pro toto divadlo. Žádám o obnovení nových podmínek.

Také pro budoucnost nepodepíšu žádné platné pro mě závazky stran Libuše, kterou bych tím obyčejným denním provozováním takořka pohřbil. — Libuše není žádná opera dle starých zvyků, nýbrž je slavné tableau, hudebně-dramatické uživotnění. — Reportoirní denní zpěvohrou ale není Libuše, proto nepodlehá těmto požadavkům, nýbrž požaduje své vlastní. —

Jsem tvůrce tohoto genru v hudbě, zvlášť v české. K vůli mizerným pár zlatým nenechám svoji práci, jedinou významnou v naší literatuře, pohrabat v společnosti vyhvízdaných písniček.

Prosím, byste ctěnému panu řediteli obsah těchto řádků rozložiti si neobtěžoval. Nejlepší by bylo, byste mu psaní samotné odevzdal ku přečtení! —

Pospíchám, protože nesmím moc psát pro chorobu svoji. —

Se srdečným pozdravem Váš upřímný přítel

Bedřich Smetana.

V Jabkenicích, dne 17. srpna 1883.

LXIV. Panu Jos. Srbovi, spisovateli v Praze.

Ctěný příteli!

Dostali jsme od Vás 100 zl, [1]) . . . U Vás stojí v úzkém spojení dobrota srdce s rozbouřením humoru a dobráctví. Milerád s úsměvem přátelským čtu Vaše psaní. Ale podle toho, že Vy jste mně mohl poslat 100 zl., dělá ten skutečně šlechetný dar nejistý. Jsou ty peníze od Vás aneb Libušina zásluha? Čechovi jsem psal víc humoristickým tonem a to mělo za účel, aby se častěji provozovala Libuše, proto také že se skorem denně sejde s ředitelem Šubertem. Vy píšete, že v domácnosti mám všeho dost. Jest-li myslíte na stravu, máte pravdu . . . Potom věnuji práci skorem celé dopoledne, pořád píšu „Violu“ [2]), večer před večeří někdy po večeři píšu neb rozebírám motivy, passujou-li mně neb ne. A to je velká odhodlanost neb mám: „pracovati večer je nebezpečné pro mozek“ káže doktor. Z toho vidíte, že nemůže taková komplikovaná skladba ode mne churavého člověka celý den zaměstnána býti! —

LXIV. P. J. Srbovi. [1]) Tantiéma za „Libuši“ z Národního divadla. — [2]) Viz díl I. čís. 133. K jednomu z nejposlednějších svých dopisů (zaslanému p. J. Srbovi z Jabkenic dne 19. ledna 1884), sestávajícímu téměř již jen z nesouvislých vět, připsal Smetana tuto doušku: „Viola“. — Prsa má se dmou pýchou, že mně toto vyznamenání umělecké bylo určeno! O Violo! vypravuj těm pánům v Praze, jak moje duše je pohnutá slze! — slze! — Pošlu Vám z prvního aktu ty božské melodie, abyste místa ta v rozkoši užil. Některé

Prosím Vás, abych skončil tuto psaní, neb mám odpovědět jiné věci, kp. kritiku o Libuši ve Světozoru[3]) neznám, protože ten časopis nemám. Pošlete mně tu kritiku na jisto. Karneval[4]) musí čekat, a já ani to číslo první neznám, neb já nemám nic jiného než polonézu, ale v mlhách olůvkového škrtání.

Mluvte s Urbánkem, ať převezme tisk, a prosím Vás — přidal jsem to též zde — dejte mu to psaní té francouzské společnosti.[5]) Já nemám tu zručnost, ať Urbánek jim na to odpoví, nemohu pracovat jako nějaký nádeník.

Pospíchám, moje paní konečně se vrací z návštěvy na Lambergu.

Mějte se dobře a pište mi s vínem červeným.

Obejmu Vás a tisknu na své věrné srdce.

Těším se na tu kritiku ve Světozoru.

S Bohem

Bedřich Smetana.

V Jabkenicích 15. pros. 1883.

---

mně dělají — andělem! Posílám to, aby jste z partitury arrangiroval — šmicové quartetto! nic jinak pro začátek — Čísla neexistují. Nic neanimuje, ale budí obdiv. — Sláva Viole!" — [3]) R. 1884. str. 571. — [4]) Viz I. čís. 135. a dop. LXII. — [5]) „La Trompette" v Paříži v příčině kvart: „Z mého života".

OBSAH.

Dopis:	str.
I. Dr. Frant. Lisztovi	3
II. Dr. Frant. Lisztovi	8
III. Dr. Frant. Lisztovi	14
IV. Pí. Anně Kolářové	20
V. Pí. Anně Kolářové	24
VI. Pí. Anně Kolářové	28
VII. Dr. Frant. Lisztovi	31
VIII. Dr. Frant. Lisztovi	35
IX. Dr. Lud. Procházkovi	38
X. Sl. zpěv. spolku „Hlahol“	40
XI. Dr. Ant. Čížkovi	41
XII. Dr. Lud. Procházkovi	43
XIII. Dr. L d. Procházkovi	44
XIV. P. Jos Jiránkovi	46
XV. P. Jos. Jiránkovi	47
XVI. P. Jos. Srbovi	48
XVII. P. Ad Čechovi	50
XVIII. Dr. Lud. Procházkovi	52
XIX. P. Ad. Čechovi	59
XX. P. Jos. Srbovi	62
XXI. P. Ferd. Hellerovi	66
XXII. P. Ad. Čechovi	67
XXIII. P. Ad. Čechovi	69
XXIV. P. Ant. Navrátilovi	72
XXV. Dr O Hostinskému	76
XXVI. P. Ad. Čechovi	79
XXVII. P. B. Fibichové	80
XXVIII. P. Fr. A. Urbánkovi	81
XXIX. P. Fr. A. Urbánkovi	83
XXX. P. Fr. A. Urbánkovi	85

Dopis: str.
XXX'. P. Ad. Čechovi 87
XXXII. P. Rom. Nejedlému 88
XXXIII. Dr. Lud. Procházkovi 90
XXXIV. P. M. V. Slezákovi 91
XXXV. Dr Lud. Procházkovi 92
XXXVI. P. Jos. Srbovi 94
XXXVII. P. Jos. Srbovi 97
XXXVIII. P. Ad. Čechovi 100
XXXIX. P. Ad. Čechovi 101
XL. P. Jos. Srbovi 104
XLI. P. Ot. Kopeckému 105
XLII. P. Ad Čechovi 107
XL II. P. Ad. Čechovi 110
XLIV. P. Ad. Čechovi 112
XLV. P. Jos. Srbovi 113
XLVI. P. J. F. Thorneovi 115
XLVII. P. Jindř Kàanovi 118
XLVIII. P Jos. Srbovi 120
XLIX Dr. Lud. Procházkovi 121
L Dr. Lud. Procházkovi 122
LI. P. Ant Zavadilovi 126
LII. P. Ad. Čechovi 128
LIII P. Jos Srbovi 130
LIV. P. Jos. Srbovi 132
LV. P. Jos. Srbovi 134
LVI. P. Ad. Čechovi 136
LVII. Dr. Lud. Procházkovi 140
LVIII. Dr. Lud. Procházkovi 141
LIX. P. Ad. Čechovi 144
LX. P. Ad. Čechovi 146
LXI P Jos. Srbovi 147
LXII. P. Ad. Čechovi 150
LXIII P. Ad. Čechovi 152
LXIV. P. Jos. Srbovi 154

Skladby
mistra Zdenka Fibicha,

člena **České akademie**
a **zkušebné komise** pro státní zkoušky hudební atd.

Pro orkestr (ceny netto). V korunové měně.

Op. 6. **Othello,** symfonická báseň pro velký orkestr. Partitura . . . . . 12 K. — h.
„ 18. **Smuteční pochod** z hudebního dramatu „Nevěsta Messinská". III. jed. Partitura . 4 „ — „
„ 19. **Maličkosti**: 1. Valčík, 2. Z 1001 noci pro 2 housle, violu, violoncello a basu od Julia Rauschera. Partit. a hlasy . . 3 „ — „
„ 26. **Ouvertura** veselohry **„Noc na Karlštejně".** Partitura . . . . . 10 „ — „
„ 39. **V podvečer.** Idylla. Partitura . . . 8 „ — „

Pro klavír na dvě ruce.

Op. 2. **Lístky do památníku.** 5 klavírních skladeb: 1. Věnování, 2. Fantasie, 3. Norská píseň rybářská, 4. Capriccio, 5. Epilog. Druhé vydání v tisku.
Op. 4. **Scherzo**. Druhé vydání v tisku.
Op. 19. **Maličkosti:** č. 1. Valčík upravila Zd. Kendíková . . . . . — „ 80 „
Č. 2. Z 1001 noci, upravil prof. Jindř. z Kàanů . . . . . 1 „ — „
„ 3. * * *, upravila Zd. Borecká . . . — „ 80 „
„ 4. Rococco, upravila K. Emingerová . 1 „ — „

Op. 29. **Z hor,** č. 1—5. . . . . 4 K. — h.
„ 41. **Nálady, dojmy a upomínky.** Drobné skladby.
I. Nálady . . . . . 6 „ — „
II. Dojmy, oddělení I. . . . . 6 „ — „
III. Dojmy, oddělení II. . . . . 6 „ — „
IV. Upomínky . . . . . 7 „ — „
V. až VII. v tisku.
Polský tanec. Mazurek. („Hudební album" roč. I. seš 2.) . . . . . 4 „ — „
Zastaveníčko. („Pianoforte", seš. 1.) netto 2 „ — „
Rondino (v snadném slohu) I. F-dur, II. G-dur à . . . . . — „ 60 „
Polka. („České album taneční", č. 3.) . . — „ 60 „
Směs z opery **„Blaník"** upravil J. Löw . . 2 „ 40 „
Směs z opery **„Bouře"**, upravil skladatel . 4 „ — „
Směs z opery **„Bouře"**, snažší vydání upravil skladatel . . . . . 4 „ — „
Směs z opery **„Hedy"**, upravil skladatel . . 4 K. — h.
Směs z opery **„Hedy"**, snažší vydání upravil skladatel . . . . . 5 „ — „
Směs z opery **„Nevěsta Messinská"**, upravil skladatel . . . . . 4 „ — „
Transkripce a fantasie na píseň „Má divenka", upravil prof. J. Kaan . . . 2 „ — „
Valčík. (V „Prvním českém tan. albu", seš. II.) . . . . . 2 „ — „

Pro klavír na 4 ruce.

Op. 13. **Vesna.** Symfonický obraz . . . . 4 „ — „
„ 17. **Symphonie** F-dur . . . . . 12 „ — „

Op. 18. **Nevěsta Messinská.** I. obraz. Smuteční pochod. (Hudba k proměně 3. jednání.)	2 K.	—	h.
„ 19. **Maličkosti,** čís. 1—4.	3 „	—	„
„ 20. **Vigiliae:** 1. C-dur, 2. F-dur	3 „	—	„
„ 22. **Zlatý věk,** seš. 1—3. (zcela snadné)	7 „	40	„
„ 24. **Fugato a Kolo vil**	3 „	—	„
„ 25. **Ciacona-Impromptu**	3 „	—	„
„ 26. **Ouvertura** k veselohře **„Noc na Karlštejně“**	4 „	—	„
„ 28. **Sonata** B-dur	5 „	—	„
„ 34. **Komenský.** Slavnostní ouvertura	3 „	—	„
„ 35. **Veseloherní ouvertura.** Upravil J. Koráb	3 „	—	„
„ 37. **Záboj, Slavoj a Luděk.** Symfonická báseň	5 „	—	„
„ 38. **II. Symphonie** Es-dur	15 „	—	„
„ 39. **V podvečer,** idylla pro orkestr, pro klavír 4ručně od skladatele	3 „	50	„
„ 42. **Quintetto.** Upravila Anežka Schulzová. V tisku.			
„ 43. **Balletní hudba** z opery **„Hedy“,** upravila Anežka Schulzová.	6 „	—	„
Ouvertura k opeře **„Blaník“** (ještě s 2 vokál. úryvky)	3 „	—	„

Melodramatická hudba.

Op. 9. **Štědrý den** (Erben). 2. vydání	2 „	40	„
„ 14. **Věčnost** (Mayer)	3 „	—	„
„ 15. **Vodník** (Erben). 2. vydání	4 „	—	„
„ 30. **Hakon** (Vrchlický)	3 „	—	„

(**Pokračování na obálce**)

Mus 5215.15.185
Prispevky k zivotopisu a umelecke c
Loeb Music Library
BDG8954
3 2044 041 177 130